

Makrogazdasági, államháztartási folyamatok 2024

A Költségvetési Tanács részére készült 2024. évi
elemzések összefoglalói
és a Tanács 2025-2027-es kitekintése

A kötetben található tanulmányokról a Magyar Közgazdasági Társaság és a Költségvetési Tanács közös online konferenciát szervezett 2024. november 26-án. A konferencia előadásai és az elemzések bemutatását megelőző kerekasztal-beszélgetés megtekinthető a Magyar Közgazdasági Társaság Youtube csatornáján.

Felelős kiadó: Such György, az Országgyűlés Hivatalának főigazgatója

Felelős szerkesztő: Horváth Gábor, a Költségvetési Tanács elnöke

A kötet a Költségvetési Tanács Titkárságának gondozásában készült.

Az elkészítésben közreműködött: Csomós Dániel, Dr. Gergics Tünde

Szerkesztő: Csomós Dániel

Borító: Csomós Balázs

© Országgyűlés Hivatala, 2025

© Szerzők, 2025

Nyomta és kötötte az Alföldi Nyomda Zrt., Debrecen

Felelős vezető: György Géza vezérigazgató

Nyomtatott változat: ISBN 978-615-6704-44-3

Elektronikus változat: ISBN 978-615-6704-45-0

Tartalom

A KÖTET TANULMÁNYAI ELÉ	4
BEVEZETŐ	5
Balogh Bence – Huber Judit – Isépy Tamás – Koncz Péter – Dr. Posgay István – Stamlerné Mándli Marinetta – Takács Olga MAKROGAZDASÁGI, ÁLLAMHÁZTARTÁSI HELYZETKÉP 2024. I. FÉLÉVÉRŐL	8
Dr. Belyó Pál MAKROGAZDASÁGI, ÁLLAMHÁZTARTÁSI HELYZETKÉP 2024. I. FÉLÉVÉRŐL	14
Bogó Rozália – Matheika Zoltán – Nagy Katalin – Oblath Gábor – Palócz Éva – Vakhal Péter MAKROGAZDASÁGI, ÁLLAMHÁZTARTÁSI HELYZETKÉP ÉS KITEKINTÉS 2025-2027	22
Augusztin Anna – Kerekes András – Köber Csaba – Szilágyi Katalin MAKROGAZDASÁGI, ÁLLAMHÁZTARTÁSI HELYZETKÉP ÉS KITEKINTÉS 2025-2027	27
Dr. Horváth Diána – Horváth Gergely – Molnár Dániel – Zsoldos Réka MAKROGAZDASÁGI, ÁLLAMHÁZTARTÁSI HELYZETKÉP ÉS KITEKINTÉS 2025-2027	31
Bod Péter Ákos – Cserhádi Ilona – Keresztély Tibor – Takács Tibor MAKROGAZDASÁGI, ÁLLAMHÁZTARTÁSI HELYZETKÉP ÉS KITEKINTÉS 2025-2027	35
Erdélyi Attila – Dr. Pulay Gyula KÖLTSÉGVETÉSI KOCKÁZATOT JELENT-E A KÖZPONTI KÖLTSÉGVETÉSI SZERVEK KIADÁSAINAK ÉVKÖZI MEGEMELÉSE?	39
Csomós Balázs - Kicsák Gergely A 2025. ÉVI KÖLTSÉGVETÉSI TÖRVÉNY ELEMZÉSE	54
Dr. Csath Magdolna VERSENYKÉPESSÉG, GAZDASÁGI-TÁRSADALMI FEJLŐDÉS ÉS FENNTARTHATÓSÁG MAGYARORSZÁGON	63
Dr. Molnár László – Udvardi Attila AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS FENNTARTHATÓSÁGA ÉS AZ EGÉSZSÉGÜGY ÖSSZEFÜGGÉSEI	68
A KÖLTSÉGVETÉSI TANÁCS HÁROMÉVES KITEKINTÉSE A MAKROGAZDASÁG ÉS A KÖLTSÉGVETÉS FOLYAMATAIRA	74

A KÖTET TANULMÁNYAI ELÉ

Immár több mint egy évtizedes hagyománya van annak, hogy évről évre a legkiválóbb hazai elemző és kutató műhelyek vezetői, szakértői mutatják be legfrissebb elemzéseiket és prognózisaikat a Magyar Közgazdasági Társaság és a Költsévetési Tanács közös konferenciáján, szakmai közönség előtt. Büszkéek is vagyunk erre a hagyományra – hiszen a közgazdász-vándorgyűlések mellett ez az egyik legnagyobb preztizsű rendezvényünk –, és kiemelkedően fontosnak is tartjuk. Ez az a két rendezvényünk ugyanis, amelyek igazán sok oldalról megközelítve, átfogó képet képesek adni az államháztartás és talán a magyar gazdaság egészének állapotáról.

Egy évvel ezelőtt arról beszéltünk e konferencia kapcsán, hogy az a turbulens és bizonytalan gazdasági környezet, amiben a magyar gazdaságnak és a magyar államnak az utóbbi időszakban működni kell, talán minden eddiginél nagyobb tétet ad e konferenciának. Arról beszéltünk, hogy az orosz–ukrán háború, a magas infláció, a növekedés lassulása, a recesszió kockázata, az uniós források körüli bizonytalanságok, a feszített munkaerőpiac, a klímaváltozás hatásai és a fokozódó demográfiai kihívások mind-mind komoly fejtörést adnak a gazdaságpolitika irányítóinak, döntéshozóinak. Nos, a helyzet sajnos egy év elteltével sem lett jobb, sőt. Az amerikai választások eredménye és a Trump-adminisztráció első lépései egyelőre csak fokozzák a bizonytalanságot és a turbulenciát a nemzetközi gazdasági környezetben. Ha valamikor, hát most igazán fontos, hogy ebben a soktényezős modellben minél tisztábban lássuk a nemzetgazdaság folyamatait, mozgatóit, a várható kihívásokat. Ezért is különösen izgalmas volt hallani a közös konferencia sok szempontú előadásait – és különösen izgalmas volt a cseh és a román költségvetési tanácsok elnökeitől, első kézből hallani azt, hogy a szomszédban milyen kihívásokkal szembesülnek és milyen válaszokat adnak ezekre a döntéshozók.

Meggyőződésem, hogy a Magyar Közgazdasági Társaság és a Költségvetési Tanács újabb közös konferenciája és az e kötetben helyet kapó tanulmányok, elemzések nagyban hozzájárulnak a nemzetgazdasági és az államháztartási folyamatok jobb megértéséhez. Nem csak az érdeklődő szakmai közönség számára adnak átfogó képet, de reményeink szerint segítséget, támpontokat nyújtanak a döntéshozóknak is. Ha így lesz, akkor mind a MKT, mind pedig a Költségvetési Tanács elvégezte a maga házi feladatát.

Pleschinger Gyula

elnök

Magyar Közgazdasági Társaság

BEVEZETŐ

Bő másfél évtizede működik a Költségvetési Tanács, munkájának egyik intézményesülő terméke a Magyar Közgazdasági Társasággal közösen rendezett konferencia, melyen a Tanács részére készült elemzéseket, prognózisokat mutatják be az együttműködő közgazdasági műhelyek. Történelmi távlatban másfél évtized rendkívül rövid idő – a költségvetési szabályok és a fiskális politikát értékelő független költségvetési intézmények „világtörténelmében” azonban viszonylag hosszú, ráadásul a legutolsó tizenöt év rendkívül eseménydús is. A szakirodalom által számon tartott államháztartási szabályok a huszadik század második felében jelentek meg, elsősorban, de nem kizárólagosan a fejlett országokban, és a független költségvetési intézményeknek (independent fiscal institution, IFI) az ezredforduló előtt mindössze féltucatnyi reprezentánsa akadt. Az új évezredben robbanásszerűen bővült számuk, különösen a 2008-as válság hatására. Ekkor vált ezen intézmények szorgalmazójává az Európai Unió is.

Magyarország modern kori küzdelme az államadóssággal fél évszázados múltra tekint vissza. Mióta az 1970-es években először szökött aránya a bruttó hazai termékhez képest 70 százalék fölé, átmeneti sikereket fel tudott mutatni a költségvetési politika, de az Alaptörvényben rögzített 50 százalékos határ alatt azóta nem járt az állam tartozása. Rendszerváltás, világválság, világjárvány – változatos kiváltó okok vezettek időről időre a költségvetési hiány és az államadósság megugrásához. Közben a fentiekben említett fejlődést kiegészítette az államháztartással és az adósság menedzselésével foglalkozó egyéb intézmények, így az Államadósságkezelő Központ létrejötte. Mára az államadósság kezelése rögzített keretekben és folyamatok mentén történik, és ami a költségvetési hitelesség szempontjából a legfontosabb: csaknem másfél évtizede a piacról.

Ezen vívmány megőrzése folyamatos kihívások közepette történik az új évezred húszas éveiben. A pandémia kitörésekor a járvány az éppen aktuális – és egy ideje már „várt” – válságnak tűnt, később vált egyértelművé, hogy csak nyitánya volt egy drágább energiahordozókkal, magasabb inflációval és alacsonyabb növekedéssel, háborúkkal terhes időszaknak, melyben a krízisek sorozata vált az új normává. Sem a mélyen az európai vérkeringésbe integrált magyar, sem pedig a világkereskedelem előtt nyitott európai gazdaság nem tudja változatlan formában folytatni működését, mely a kapitalista gazdaságot jellemző ciklikus hullámvölgyek mellett a jólét trendszerű növekedését eredményezte az elmúlt években, évtizedekben.

A Tanács anyagaiban sokszor hivatkozta a jelen évtizedet jellemző megnövekedett bizonytalanságot az előrejelzések korlátjaként. Nemcsak a változások nagysága, hanem olykor irányuk is kérdésessé válik már egy-két éves időtávon is. Ilyen helyzetekben a legkifizetődőbb egy-egy konkrét ágazat, külgazdasági kapcsolat vagy intézményi megoldás fejlesztését is megelőzve a gazdaság alkalmazkodóképességének, rugalmasságának megőrzése, sőt fokozása. A fiskális politikában a rugalmasságot a minél kedvezőbb költségvetési egyenleg és a minél alacsonyabb államadósság biztosíthatja, hogy legyen

tartalék, amikor annak felhasználása elkerülhetetlen. Az, hogy mi számít elfogadható szintnek a deficit vagy az adósság vonatkozásában, „békeidőben” sem egzaktul meghatározható, hanem részben közgazdasági elméletektől független (gazdaság)politikai döntés függvénye. Egy sorozatos krízisekkel jellemzett világgazdasági környezetben pedig akár évről évre változhat annak megítélése, mi az elégséges, vagy mi megengedhető.

Ez a bizonytalanság és rugalmasság az Európai Unió költségvetési fegyelemmel kapcsolatos szabályozásában és hozzáállásában is tetten érhető. Ha a szükséges pontos mértékeket nem is tudta szállítani a közgazdasági elmélet, az világos volt a monetáris unió kialakítása előtt, hogy gazdaságpolitikai, fiskális politikai koordináció nélkül az euróövezet hosszú távon nem lehet sikeres kezdeményezés, a politikai döntéshozók pedig felvállalták a konkrét számok meghatározásának felelősségét. Bő két évtizednyi „próbaüzem”, egy gazdasági világválság és számos finomhangolás tapasztalatával éppen a tízes évek végére érett meg az európai gazdasági kormányzási keretrendszer a felülvizsgálatra. Ezt a revíziót aztán a pandémia kitörése nem egyszerűen elnapolta, hanem magával hozta a fiskális fegyelmet ösztönző mechanizmusok felfüggesztését is. A rendkívüli helyzet rendkívüli megoldásokat és gyors cselekvést kívánt. A járvány és az azt követő további válságtünetek elodázták a szabályokhoz való visszatérést, és végül 2024-ben már egy megújult gazdasági kormányzási keretrendszer alapján kezdték újra számonkérni a költségvetési követelményeket a tagállamokon, beleértve túlzottdeficit-eljárások újbóli indítását, többek között Magyarországgal szemben. Míg a tavalyi év első felében a szakértői diskurzus még arról folyt, hogyan tudják Európa országai újraépíteni államháztartási mozgásterüket, addig 2025-re fordulva a hangsúly eltolódott: hogyan menedzselhetők, hogyan finanszírozhatók az azonnali kezelést igénylő kihívásokra adott válaszok, beleértve ebben az európai gazdaság felpörgetésének vagy a védelmi ipar fejlesztésének költségeit. Így mára a nemzeti mentesülési záradékok kerültek fókuszba, azaz a deficit szabály alóli kivétel, mely lehetőséget ad a védelmi kiadások emelésének egy részét szabályos hiánynövelésként elszámolni.

Ebben a megváltozott világban és keretrendszerben kell a magyar államháztartási politikának is navigálnia, a lehetséges mértékig harmóniába hozva egymással az Alaptörvényben rögzített stratégiai célt az államadósság mértékére vonatkozóan, az uniós tagságunkkal járó kötelezettségvállalásokat, az állami feladatok ellátását, melyhez a fedezetet a lehető legalacsonyabb, ugyanakkor hosszú távú finanszírozási stabilitást és fenntarthatóságot biztosító áron szerzi be a piacról. A fenti keretrendszer változása nemcsak a szabályokat, hanem a betartásukon őröködő független költségvetési intézményeket is érinti. Az Európai Unió, ha nem is az eredeti javaslatban szereplő mértékben és gyorsasággal, de nagyobb szerepet szán az IFI-knek hosszú távon. Ez a szerep többek között az államháztartási tervezés alapjául szolgáló makrogazdasági pálya, valamint a nemzeti középtávú költségvetési-strukturális terv végrehajtásának véleményezésében lenne hangsúlyosabb a keretrendszer szerint. Ez a változás még inkább felértékeli az együttműködő közgazdasági elemző és kutató műhelyek hozzájárulását a Tanács véleményének kialakításához. A gyorsan változó világban már néhány hónap elteltével radikálisan változhatnak az előrejelzések; a kötet tanulmányai a Tanács aktuális költségvetési törvényjavaslatot véleményező döntéséhez gondosan időzítve készülnek. A 2024. évben ez a gondos időzítés a tavasszal elkészített prognózisok

aktualizálását is magában foglalta, hiszen hosszú idő után újra az őszi ülésszak során döntött az Országgyűlés Magyarország következő évi költségvetéséről. Az elemzéseket bemutató konferencia akár tavaszi, akár őszi elfogadás esetén lehetőséget nyújt az előrejelzések további kibontására, egy-egy részterület alaposabb vizsgálatára, vagy a véglegesítés óta eltelt időszak változásaira való reflexióra. Az átláthatóság mellett így a mélyebb megértést is szolgálja, hogy a jelen kötet mellett a tanulmányok elérhetőek a Költségvetési Tanács honlapján, és a konferencia előadásai megtekinthetőek a Magyar Közgazdasági Társaság Youtube csatornáján.

A hagyományörzéssel párosuló rugalmas fejlődés aktusaként a 2024. őszi konferencia része volt egy, a magyar mellett a cseh és a román független költségvetési intézmény elnökének részvételével zajló kerekasztal-beszélgetés. Bár eltérő államadósságszint és aktuális költségvetési deficit mellett, de hasonló kihívásokkal szembesül e három közép-európai állam: a saját fizetőeszköz megtartása mellett végrehajtott sikeres európai integráció útján egy gazdasági szempontból kevésbé dinamikus periódusban próbálják megőrizni az eddigi vívmányokat és folytatni a felzárkózás folyamatát. A közös európai keretrendszerből adódó feladatok pedig azonosak mindhárom intézményre nézve.

A folyamatos megújulás jegyében 2024. év elején kiváló elődömnök, dr. Kovács Árpádnak a Költségvetési Tanács elnökeként végzett tizenkét éves szolgálata méltó záróakkordjaként első ízben adott ki a Tanács a következő évi költségvetés tervezetének és az aktuális végrehajtásának értékelése mellett hároméves kitekintést a makrogazdaság és a költségvetés folyamataira. Jóllehet a válságok évtizedében nehezebb a pontos prognózisok készítése, az alkalmazkodóképesség fenntartása, a rugalmasság fokozása megköveteli, hogy az államháztartásért felelős döntéshozók és a költségvetési szabályok felett örökös intézmény is végezzenek az éves időhorizonton túlmutató elemzéseket. A középtávú tervezés szerepét hangsúlyozza, hogy a megújult európai gazdasági kormányzási keretrendszer más néven, felülvizsgált tartalommal, de továbbra is tartalmaz ilyen elemet, hiszen a nemzeti költségvetési-strukturális terv alapesetben négy évre szól. Ennek a szemléletnek a megerősítését tükrözi, hogy a hagyományteremtőnek gondolt tanulmány is helyet kapott a tavalyi évi elemzéseket összefoglaló kiadványban.

Kiváló cseh és román kollégám Budapestre invitálásáért külön köszönettel tartozom Pleschinger Gyulának, a Magyar Közgazdasági Társaság elnökének. Egyúttal köszönöm neki és a Magyar Közgazdasági Társaság vezetőinek, közreműködő kollégáinak a konferencia megszervezésében vállalt szerepüket. Köszönöm Csomós Dánielnek, a KT titkárságvezetőjének és munkatársának, Dr. Gergics Tündének a konferencia szervezésében, valamint a kötet szerkesztésében, a kiadvány előkészítésében végzett munkájukat. Nem utolsósorban pedig köszönöm valamennyi szerzőnek, hogy szakértelmükkel támogatták a Költségvetési Tanács munkáját.

Horváth Gábor
elnök
Költségvetési Tanács

MAKROGAZDASÁGI, ÁLLAMHÁZTARTÁSI HELYZETKÉP 2024. I. FÉLÉVÉRŐL

2024 első negyedében az Európai Unió gazdasága a szezonálisan és naptárhatásokkal kiigazított adatok szerint 0,7 százalékkal nőtt az előző év azonos negyedéhez képest. Az előző negyedévhez képest 2024 első negyedében 0,3 százalékos volt a GDP növekedése az EU-ban. 2024 második negyedében az Európai Unió gazdasága a szezonálisan és naptárhatásokkal kiigazított adatok szerint 0,8 százalékkal nőtt az előző év azonos negyedéhez képest. Az előző negyedévhez képest 2024 első negyedében 0,2 százalékos volt a GDP növekedése az EU-ban.

A nem mezőgazdasági foglalkoztatottak száma az USA-ban 2024 első negyedének végére 2023 első negyedének végéhez képest 1,9 százalékos bővülést ért el. A nem mezőgazdasági foglalkoztatottak száma az USA-ban 2024 második negyedének végére 2023 második negyedének végéhez képest 1,7 százalékos bővülést mutatott.

A munkanélküliségi ráta az idei év első negyedének végén az USA-ban 3,8 százalékot tett ki, ami 0,2 százalékponttal magasabb az egy évvel korábbi értéknél. A munkanélküliségi ráta az idei év második negyedének végén az USA-ban 4,1 százalékot tett ki, ami 0,4 százalékponttal magasabb az egy évvel korábbi értéknél.

Az Európai Unióban 0,9 százalékkal, az eurózónában pedig szintén 0,3 százalékkal nőtt az idei első negyedévben a megelőző negyedévhez képest a foglalkoztatottak száma. Az Európai Unióban, márciusban 6,0, míg az eurózónában 6,5 százalékon állt a munkanélküliségi ráta. Ez éves szinten az EU esetében 0,1 százalékponttal csökkent, az eurózónánál pedig változatlanságot jelentett. 2024 júniusában, az EU-ban a szezonálisan kiigazított munkanélküliségi ráta 6,0 százalék volt, ami megegyezik az idei márciusi értékkel. Az eurózána országainak együttes munkanélküliségi rátája 6,5 százalék volt 2024 júniusának végén, vagyis azonos a március végén mért értékkel.

A Federal Reserve 2024 első féléve során tartott kamatdöntő ülésein nem változtatott az irányadó dollárkamat 5,25 – 5,5 százalékos szintjén.

Az Európai Központi Bank az idei év első féléve során januárban és márciusban nem változtatott 4,0 százalékos irányadó kamatán, júniusban viszont 0,25 bázisponttal csökkentette azt. A brit jegybank 2024 első féléve során nem változtatott 5,25 százalékos irányadó kamatán. A régiós bankok közül a cseh és a lengyel jegybank sem hozott 2024 első felében kamatmódosító döntést.

¹ Századvég Konjunktúrakutató Zrt. A kézirat leadásának időpontja: 2024. szeptember 23.

Az idei év első felének egészét tekintve a világ vezető devizái közül az euró, az angol font, a svájci frank, a jen és a jüan is gyengült a dollárhoz képest. Az áttekintett időszakban az általunk vizsgált vezető tőzsdék árfolyamainak mozgását – a DAX (-0,3 százalék) és a Shanghai Composite kivételével (-0,3 százalék) – alapvetően emelkedési trend jellemezte. A DJI 4-, a STOXX 7-, az FTSE pedig 7 százalékos árfolyamemelkedést produkált az idei első félév során.

Ellentétes mozgást mutatott az USA-ban az infláció 2024 első félévében. Az éves alapon mért januári 3,1 százalékot, februárban 3,2 százalék, márciusban 3,5 százalék, áprilisban 3,4 százalék, májusban 3,3 százalék, júniusban pedig 3,0 százalék követte.

Az Európai Unióban 2024 első negyedéve során az infláció egyenletesen csökkenő trendjét azonosíthatjuk, ami a második negyedévre stagnálásra váltott.

2024 első két negyedévében a bruttó hazai termék a szezonálisan és naptárhatással kiigazított és kiegyensúlyozott éves bázisú adatok alapján az uniós átlagot meghaladóan növekedett. Az első negyedévi 1,6 százalékos, majd a második negyedévi 1,3 százalékos növekedésnek köszönhetően 2024 első félévében 1,5 százalékkal bővült a magyar gazdaság.

Az előző negyedévhez képest a szezonálisan és naptárhatással kiigazított és kiegyensúlyozott adatok alapján a bruttó hazai termék (GDP) az első negyedévben a 0,7 százalékos növekedéssel még meghaladta az uniós átlagot, azonban a második negyedévi 0,2 százalékos csökkenés az uniós átlag alatt volt.

Felhasználási oldalról a háztartások fogyasztása és a külkereskedelmi egyenleg játszott jelentős szerepet a GDP alakulásában, azonban a beruházások csökkenése markánsan gyengítette a magyar gazdaság növekedését. 2024 első félévében a háztartások fogyasztási kiadása, – amely még nem tartalmazza a háztartásokat segítő nonprofit intézményektől és a kormányzattól kapott természetbeni juttatásokat – jelentős (1,9 százalékpont) támasza volt a bruttó hazai termék erősödésének. A természetbeni juttatásokkal együtt a háztartások tényleges fogyasztása 2024 első félévében (2,2 százalékpont) erősítette a GDP-növekedését. A fogyasztás pozitív hozzájárulásával ellentétben a beruházások volumene az előző év azonos időszakához képest 11,9 százalékkal csökkent, ami 3,0 százalékponttal fogta vissza a GDP-növekedését. A külkereskedelmi egyenleg összességében pozitív volt, ami a 2024 első félévi gazdasági növekedéséhez 2,0 százalékponttal járult hozzá. Éves bázison a külkereskedelem 80 százalékát kitevő áruforgalom egyenlege (2,1 százalékponttal) támogatta, míg a szolgáltatáskülkereskedelem egyenlege kismértékben (-0,1 százalékpont) gyengítette 2024 első féléves GDP növekedését. Az áruforgalom pozitív külkereskedelmi egyenlege leginkább az import visszaesésének volt köszönhető.

Termelési oldalról nézve 2024 első félévében a bruttó hozzáadott érték növelését a szolgáltatási szektor (1,5 százalékpont), az építőipar (0,2 százalékpont), illetve a termékadók- és -támogatások egyenlege (0,3 százalék) támogatta. Azonban az ipar (-0,6 százalék) jelentősen, a mezőgazdaság pedig (-0,1 százalékpont) kisebb mértékben visszafogta a magyar gazdaság növekedését. A mezőgazdaság teljesítménye 2024 első félévében az előző év azonos időszakához képest 2,9 százalékkal csökkent. Az ipar teljesítménye az első félévben éves bázison 3,2 százalékkal esett vissza, amelynek oka, hogy az ipari termelés több mint 90

százalékát kitevő feldolgozóipar teljesítménye 4,2 százalékkal szűkült az időszak alatt. A helyzet komolyságát mutatja, hogy 2024 első félévében a feldolgozóipar 13 ágazata közül 10 ágazatban csökkent a termelés. Az építőipar 2024 első félévi teljesítménye reménykeltő (5,0 százalékos növekedés), amelyben az év elején módosított otthonteremtési (CSOK) támogatás hatása már megjelenhet. A szolgáltatási szektor teljesítménye az első félévben 2,5 százalékkal bővült, A szektoron belül az előző év azonos időszakához képest a legnagyobb arányú (7,1 százalék) növekedést, a második negyedéves teljesítményének köszönhetően a művészet, szórakoztatás, szabadidő, egyéb szolgáltatás ágazat érte el. Ugyanakkor negyedéves viszonylatban a szezonálisan és naptárhatással kiigazított és kiegyensúlyozott negyedéves adatok alapján a legnagyobb volumennövekedést 2024 első negyedévében az információ, kommunikáció ágazat (2,4 százalék), míg a második negyedévben a pénzügyi, biztosítási tevékenység ágazat (1,2 százalék) teljesítette.

A tavalyi évben a megélhetési költségek drasztikusan megemelkedtek, amire 2023 második felében a lakosság a munkaerőpiaci aktivitásának növelésével reagált. A munkaerőpiacra (újra)belépők egy része hamar munkába tudott állni, míg másik részük lassabban talált állást, így egyszerre nőtt a foglalkoztatottak és a munkanélküliek száma is. A fogyasztási árak mérséklődésével a munkaerőpiaci helyzet is stabilizálódni látszik és az idei évet már a lassabb változások és a korábbi trendhez visszatérő dinamika jellemzi. A magyar gazdaságban az aktivitás tovább emelkedett, így az aktivitási ráta az év második negyedévében 68,1 százalék volt, ami az előző év azonos időszakához viszonyítva 0,8 százalékpontos emelkedést jelent. Az aktivitási ráta emelkedésével párhuzamosan nőtt a foglalkoztatotti ráta is, a szezonálisan kiigazított érték április-június között elérte a 65,2 százalékot, ez 0,5 százalékponttal magasabb, mint az egy évvel korábbi érték. Ugyanakkor emelkedett a munkanélküliek száma és részaránya is. 2024. második negyedévében 4,3 százalékra nőtt az álláskeresők aránya, ami 2023 azonos időszakához mérten 0,4 százalékpontos emelkedést jelent. Az intézményi statisztikák alapján az alkalmazottak száma 2023. második felében csökkenni kezdett, a múlt év azonos időszakához viszonyítva 6,1 fővel kevesebb alkalmazott dolgozik. A közfoglalkoztatottak száma az idei első félévben 67,2 ezer főre csökkent, az emelkedő foglalkoztatás miatt nem is volt szükség a Start munkaprogramok felfuttatására. 2024 második negyedévében a bruttó átlagkereset 14,3 százalékkal 648 700 forintra emelkedett. A versenyszférában ennél lassabb ütemben, 13,1 százalékkal 658 500 forintra, míg a költségvetési szférában 18,1 százalékkal 615 700 forintra emelkedett az átlagos kereset értéke. A bérfolyamatokra a minimálbér és a garantált bérminimum emelése, valamint a közszféra béremelési programjai voltak hatással. A negyedév során átlagosan 3,9 százalékos infláció hatását is figyelembe véve a nettó reálkereset 10,0 százalékkal nőtt.

A pénzromlási ütem Magyarországon a 2023-as dinamikus csökkenés után 2024-ben már tartósan a jegybanki célsávon belülre került. 2024 januárjában 3,8 százalékon alakult a fogyasztói árak növekedése Magyarországon, továbbá a következő hónapokban is az elvárt 2 és 4 százalékos szint között mozgott az infláció. Így 2024 első félévében a fogyasztói árak átlagosan 3,8 százalékkal nőttek az előző év azonos időszakához viszonyítva. Az elemzői várakozásoknál kedvezőbb folyamatokhoz a szigorú monetáris politika, a kormányzati

intézkedések, a pozitív világgazdasági folyamatok, a stabilizálódó forintárfolyam és a lassabban bővülő fogyasztás is hozzájárult.

Az élelmiszerek ára 2024 januárja és júniusa között átlagosan 1,6 százalékkal nőtt az előző év azonos időszakához képest. Az élelmiszerárak átlagos növekedéséhez nagyobb mértékben járult hozzá a cukor 31,6 százalékos, a csokoládé és a kakaó 11,4 százalékos, a bűféáruk 10,5 százalékos, illetve a sertéshús 9,0 százalékos áremelkedése. Mérsékelte viszont az inflációt a tojás 20,2 százalékos, a liszt 19,6 százalékos, illetve a kenyér 9,2 százalékos átlagos árcsökkenése.

A szolgáltatások ára 2024 első félévében átlagosan 9,8 százalékkal emelkedett, ami elsősorban a szolgáltatók visszatekintő árazásának tudható be. Ennek köszönhetően tv-előfizetések esetében 13,1 százalékos, míg a telefon, internet szolgáltatások esetében 12,8 százalékos fogyasztói árnövekedés volt látható 2024 első hat hónapjában.

2024 első félévében a többi főcsoport esetében elsősorban a magas bázisok beépülésének következtében a háztartási energia esetében 5,5 százalékos, a tartós fogyasztási cikkeknel pedig százalékos 1,6 deflációt látható. A ruházati cikkek éves bázison átlagosan 4,9 százalékkal drágultak ugyanezen időszak alatt.

Magyar Nemzeti Bank Monetáris Tanácsa az elmúlt félévben folyamatosan csökkentette irányadó kamatát és az a kezdeti 2023. december 31-i 10,75 százalékos mértékéről 375 bázisponttal 2024. június 30-ra 7,00 százalékosra zsugorodott. Tette mindezt azért, mert a deflációs folyamat sikeresen alakult Magyarországon.

A magyar államadósság besorolása június végén az alábbi: a Moody's-nál Baa2 stabil kilátású, a S&P-nél BBB negatív kilátású, míg a Fitch-nél is BBB stabil kilátású. Mindhárom hitelminősítőnél tehát a magyar állampapírok kockázati besorolása továbbra is a befektetésre javasolt kategóriában található.

A magyar államadósság devizaaránya a 2023. december végi 26,6 százalékos arányról 2024 júniusának végére 28,9 százalékra nőtt. Ez az arány megfelel a 2024. évi finanszírozási tervben meghatározott maximum 30 százalékos előírásnak. Az ÁKK továbbra is kiemelten fontos stratégiai céljai között szerepelteti az adósság futamidejének további növelését. A magyar államadósság futamideje nemzetközi összehasonlításban továbbra is alacsony, ugyanakkor évről évre emelkedik.

A külső sérülékenység mérséklése érdekében az adósságkezelő folyamatosan törekszik eszközei népszerűsítésére a hazai befektetők és kiemelten a lakosság körében. Ennek is köszönhetően a teljes adósságállományon belül a lakossági tulajdonú állampapírok aránya 2024 második negyedévének végén 21,0 százalékos volt.

A forint euróárfolyama a 2023. december végi 382,78 forintról 2024. júniusi átlagárfolyamot vizsgálva 394,54 forintra változott, ami közel 12 forintos gyengülést jelent. A jegybanknak ugyan nincsen árfolyamcélja és nem is szeretne abba a hibába esni, hogy egyszerre árfolyamcél és inflációs cél is alkalmaz. A gyengébb forintárfolyam ugyanakkor az inflációt emeli a magasabb importárakon keresztül, másrészt nagyobb devizapiaci volatilitás is jelentős többletköltséget jelenthet, így a devizapiaci turbulenciák károsak.

A 2024. évi költségvetési törvényben szereplő 2,9 százalékos hiánycélt a kormány az év elején 4,5 százalékra emelte. Az új kormányzati hiánycélt hivatalos dokumentumként az április végén publikált Konvergencia Program erősítette meg, ami egyúttal az év végi államadósság szintre vonatkozó kormányzati várakozást a GDP 73,2 százalékban határozta meg.

2024 első félévének költségvetési fő folyamatait vizsgálva az látható, hogy az államháztartás központi alrendszere 2 656,4 milliárd forint hiányt halmozott fel, ami az éves hiánycél 66,7 százalékának felel meg, és 239,7 milliárd forinttal kisebb, mint a 2023-as hasonló adat. A központi alrendszer bevételei 1 106,6 milliárd forinttal, azaz 6,2 százalékkal, a kiadások pedig 867 milliárd forinttal, azaz 4,2 százalékkal voltak magasabbak, mint egy évvel korábban.

A legjelentősebb és már a 2023-as költségvetési tételek kapcsán 2024. június végéig azt láttuk, hogy az általános forgalmi adóból származó bevételek esetében 550 milliárd forint elmaradás alakult ki időarányosan a költségvetési tervekhez képest, és bevételi oldalon ez az elsődleges oka az ezévi költségvetési hiány megemelkedésének. Kiadási oldalon a költségvetési szervek és a szakmai fejezeti kezelésű előirányzatok kiadásai haladták meg időarányosan 1 228,1 milliárd forinttal a törvényi előirányzatokat. Szintén jelentős kiadási többlet alakult ki időarányosan a nettó kamatkidadások esetében, melyek 407,6 milliárd forinttal múlják felül a költségvetési törvény által előirányzott célt. Az uniós programok kiadásainál 928 milliárd forintos éves megtakarítást látunk az év első hat hónapjában. Ez az adat az uniós bevételek alakulásával együtt azt is megmutatja, hogy a kormányzat az elmúlt évhez hasonlóan az uniós programok kifizetéseinek szigorú visszafogásával reagál az uniótól beérkező források elmaradására és ezzel egyúttal mérsékli a pénzforgalmi hiányt.

A 2024-ben a pénzforgalmi hiány a kormányzati célkitűzésnek megfelelően 4,5 százalékon teljesülhet, ugyanakkor az eredményszemléletű ESA hiány a kormányzati tervektől 0,8 százalékponttal kedvezőtlenebb lehet és elérheti az 5,3 százalékot. A kisebb pénzforgalmi hiány oka az, hogy az uniós kiadások és bevételek csökkenése az ESA-hídon keresztül – a 2023-as költségvetési évhez hasonlóan – lerontja az ESA egyenleget. Még egyszer hangsúlyozzuk, hogy az ESA-hídat befolyásoló két fő tételre – az uniós programok bevételeire és kiadásaira – adott becslésünkben az átlagosnál nagyobb a bizonytalanság.

2024-re vonatkozó költségvetési előrejelzésünk szerint a pénzforgalmi hiány a kormányzati célkitűzésnek megfelelően 4,5 százalékon teljesülhet, ugyanakkor az eredményszemléletű ESA-hiány 4,5 százalékos GDP-arányos hiánycélhoz képest 0,8 százalékponttal kedvezőtlenebb lehet, és elérheti az 5,3 százalékot. A kisebb pénzforgalmi hiány oka az, hogy az uniós kiadások és bevételek csökkenése az ESA-hídon keresztül – a 2023-as költségvetési évhez hasonlóan – lerontja az ESA-egyenleget. Hangsúlyozzuk, hogy az uniós programok bevételeire és kiadásaira adott becslésünkben az átlagosnál nagyobb a bizonytalanság. A bruttó államadósság 2024. év végére a kormányzati terveknek megfelelően a GDP 73,2 százalékára mérséklődhet.

A 2025-ös évre várt 3,7 százalékos hiánycél várakozásaink szerint teljesülni fog, ugyanakkor 4,2 százalékos pénzforgalmi hiánnyal számolunk a jövő évre vonatkozóan.

Kivetítésünk alapján az államadósság a GDP 73,1 százalékára mérséklődhet. Ez 1 százalékponttal magasabb a kormányzati tervekben szereplő államadósság szintnél.

Előrejelzés

A magyar gazdaság 2024 első két negyedében 1,6 és 1,3 százalékos növekedést mutatott éves alapon. Számításaink szerint a magyar GDP 2024-ben 1,7, 2025-ben 3,8, 2026-ban 3,2 százalékkal növekedhet.

Az előrejelzési horizonton a lakosság óvatossági motívumának lassú oldódására, ezáltal a fogyasztás visszafogott növekedésére számítunk. Idén a fogyasztás 3,5 százalékkal növekedhet, amelyet a következő két évben rendre 1,8 és 2,2 százalékos fogyasztás bővülés követhet. A beruházások visszaesése mögött vélhetően a gyenge belső és külső kereslet áll, emiatt a vállalatok elhalasztják beruházásaikat. 2024-ben a beruházások 6,5 százalékos visszaesésére számítunk, amelyet jövőre – az alacsony bázis miatt – egy felpattanás követhet, így 2025-ben 6,9 százalékos beruházásnövekedést várunk. Ezt követően 2026-ban 2,9 százalékkal emelkedhetnek a beruházások. Összességében az előrejelzési horizonton a belső kereslet fokozatos emelkedésére számítunk.

A következő időszakban is a magyar exportteljesítményt erősen meghatározza a német ipari termelés alakulása. Az export év eleji zsugorodását követően az év hátralévő részében enyhe bővülés következhet be, így éves szinten 0,1 százalékos emelkedést várunk. 2025-ben az export teljesítmény növekedését főleg az erős bázishatásnak és a külső kereslet kismértékű erősödésének tulajdonítjuk, 10,5 százalékos növekedésre számítunk. 2026-ban záródhat az euró-zóna kibocsátási rés, ami további lendületet adhat a magyar exportnak, ebben az évben 7,3 százalékos exportnövekedést várunk. Az importot erősen meghatározza a belső kereslet, valamint az exporttevékenység alakulása, így 2024-ben 1,1 százalékos zsugorodást várunk, amelyet a következő két évben 9,8, illetve 6,2 százalékos bővülés követhet.

A foglalkoztatottak száma előrejelzésünk időhorizontján végig emelkedik, a bázishatás miatt idén még visszafogottabb, jövőre azonban már egyre növekedő ütemben, 2024-ben éves alapon 4,4 ezer fővel, 2025 során további 46,8 ezer fővel bővülhet. Az aktívák száma prognózisunk szerint idén 38,2 ezer fővel, jövőre pedig további 32,6 ezer fővel bővülhet. Várakozásaink szerint 2024 év végére az aktívák 4,8, 2025-ben pedig 4,5 százaléka nem rendelkezik majd munkahellyel. A következő évek bérdinamikáját elsősorban a gazdasági helyzet határozza meg. Arra számítunk, hogy 2024 egészében a kedvező inflációs környezet, a minimálbér és a garantált bérminimum emelkedése és a kormányzati szféra bérprogramjai miatt a reálbérek emelkedésnek indultak, ami a következő években lassuló ütemben, de tovább folytatódik.

2024-ben az infláció 4,0 százalék lehet, mely a következő két évben rendre 3,7 és 3,1 százalékon alakulhat. Jelenleg a külső inflációs nyomás alacsony, azonban a hazai átárazási attitűd magas. A jövőben meghatározó lehet az energiahordozók árának változása, valamint a hazai kereslet dinamikusabb bővülése, ami keresletoldali inflációs nyomással járhat. A mérséklődő inflációval szinkronban a monetáris kondíciók további lazulásával számolunk.

MAKROGAZDASÁGI, ÁLLAMHÁZTARTÁSI HELYZETKÉP 2024. I. FÉLÉVÉRŐL

A 2024. első félévi gazdasági folyamatai alapján nem tér vissza ugyan a recesszió, de a fogyasztás várt bővülésében remélt növekedés elmarad és a bruttó hazai termék korábban jelzett mértéke jelentősen alacsonyabb, csak 1,5 százalék körül lesz. 2024-ben továbbra is nehézségekkel számolhatunk, mind a gazdasági növekedés lassulása, mind a pénzügyi és fiskális terhek növekedése várható, változatlanul fennmarad a fiskális és monetáris folyamatok közötti konfliktus. Nem bízhatunk a beruházások újbóli fellendülésében, és a fogyasztói árak számottevő csökkenésében. A külső környezet lassú javulásának ütemét sem tudja követni gazdaságunk, így a folyó fizetési mérlegünk is csak enyhén lesz kedvezőbb.

Az államháztartás helyzete nehezen áttekinthető, évek óta nem sikerült megközelítőleg sem előre jelezni a hiány mértékét. Célszerűnek látszik visszatérni ahhoz, hogy a következő év költségvetését az év végén hagyja jóvá a Parlament. A 2024 évi hiány mértéke minden bizonnyal 5 százalék körül alakulhat, de ehhez is gazdálkodó szervezeteket, az intézményeket és a családokat is érintő bevételeket növelő és kiadásokat szűkítő intézkedések kellenek. Mindezek veszélyt jelentenek a tervezett növekedés megvalósításához, sőt a jelenlegi szint fenntartásához is jelentősebb támogatásokra lesz szükség, és a külső finanszírozási források megszerzésével fokozódó terheket kell vállalni.

Évek óta megoldandó feladatot jelent a mára kritikus helyzetbe került szociális intézményrendszerek, kommunális hálózatok normális működtetése. Az egészségügy, az oktatás és több szociális intézményrendszer elmúlt évtizedekben elmaradt fejlesztése most már nem ezek növekedési akadályát okozzák, hanem egyértelműen az életszínvonal szinten tartásának akadályát jelentik. A veszélyhelyzetek elhárításához drága források bevonása szükséges, de ez a dráguló adósságszolgálatot – évi 4 ezer milliárd Ft körüli kamat terhet – és újra 75 százalék fölé emelkedő adósságállományt okoz. Gazdaságunk erőteljesebb növekedését változatlanul nehezítik az újabb és újabb a szomszédunkban és a közel-keleti több országra kiterjedő fegyveres konfliktusok. Komoly bizonytalansági tényező ezeken túl a világgazdaság bizonytalan és egyébként is visszafogott növekedési előrejelzései és világkereskedelem szállítási útvonalainak esetenkénti korlátozása, valamint a 2024-ben európai és világszerte alakuló társadalmi-politikai konfliktusok.

A fontos gazdasági mutatók alapján a várható növekedés mértéke és iránya áttételesen jelzik azt is, hogy jelentős elmaradások terhelik a fejlődést 2024-ben, bár történtek egyes területekre koncentrált, akár világszínvonalat is elérő fejlesztések az előző években. A növekedés egyértelmű korlátját jelenti a „termelési tényezők” szintje, így a korszerű-

¹ Eco-Vista Kft. A kézirat leadásának időpontja: 2024. szeptember 18. A kutatáshoz felhasznált adatforrások: KSH, MNB, PM, NFSZ, ÁKK, MÁK.

versenyképes munkaerőhöz az oktatás, az egészségügy megfelelő színvonala, és a gazdaság versenyképessé tételéhez korszerű szerkezetátalakítás, jövőbe mutató iparpolitika. Megoldatlan nehézségnek tűnik pl. a közúti közlekedési infrastruktúra további romlásának megállítása is.

A romló hálózat és eszközpark elmaradt karbantartása-javítása hatalmas forrásokat igényelne. Ismert helyzet pl. a vasútállomások múlt századbeli színvonala. Évek óta nem kap figyelmet az egész társadalmat érintő egészségügyi katasztrófa veszélye. Az egyre hosszabb várakozási idők, a szakorvos- és egészségügyi személyzet hiánya és színvonalának romlása, a szünetelő kórházi ellátások, a kórházi fertőzések és a rendszer anyagi forrásainak szűkössége egyenes út a magán ellátásba, amely azonban csak a megfelelő anyagiakkal bíró családok számára jelent megoldást. Mindezek az életszínvonal folyamatos esését, az elszegényedés növekedését okozzák. Az EU kapcsolódó kutatásai mutatják, hogy a megelőzhető és elkerülhető halálozások arányában, és a többi alapvető egészségügyi mutatókban is az EU országai között jelenleg sereghajtók lettünk.

Elhúzódó stabilizáció, lassuló növekedés ...

A gazdasági visszaesés 2023 végére megszűnt, és a továbbiakban már enyhe növekedéssel számoltunk, bár nehézségeket okoztak a kedvezőtlen külgazdasági folyamatok. Különösen érezhetővé vált a németországi recesszió elhúzódása. A GDP teljesítményünk javulására utalt az, hogy a mezőgazdaság és a feldolgozóiparban az autógyártás és ahhoz kapcsolódó beszállítói tevékenységek növekvő teljesítménye mellett már több ágazatban is bővülés indult a recesszió megszűnésével.

2024 első félévében, azaz hat hónap alatt azonban csak 1,5 százalékkal bővült a gazdaság. Az első negyedévben a bruttó hazai termék – szezonálisan és naptárhatással kiigazított adatok szerint – 0,7 százalékkal növekedett 2023 negyedik negyedévéhez és 1,6 százalékkal 2023 első negyedévéhez viszonyítva. 2024 második negyedévben pedig a GDP 0,2 százalékkal csökkent az első negyedévhez, és – szezonálisan és naptárhatással kiigazított adatok szerint, csökkenő ütemben – 1,3 százalékkal emelkedett a múlt év második negyedévéhez képest, miután akkor 2,1 százalékkal szűkült a gazdaság teljesítménye, így a GDP volumene némileg kisebb a 2 évvel azelőttinél.

Ez az adat meglehetősen negatívan értékelhető és ennek nyomán már a korábban 2,5 százalékos növekedésre csökkentett célkitűzés sem teljesülhet. Az ipar első félévi zuhanása pedig már a GDP 2 százalékalatti bővüléséhez is az ipar rövid időn belüli javulására lenne szükség.

Termelési oldalról nézve az ipar gyengélkedését alapvetően a járműgyártás és az akkumulátorgyártás alacsony kibocsátása okozza, amelyet az alacsony külső kereslet – így a német ipar alacsony teljesítménye – és egyúttal a vártnál lassúbb „zöld átállás” okoz. Az ipartól eddig elvárt volt a lényegesen magasabb teljesítmény, a jelentős beruházási volumen, illetve a kormányzati megrendelések eredményeként. Mára kétségessé vált, hogy helyes iparfejlesztési lépés-e az akkumulátor gyártó kapacitás fejlesztésének mértéke, ráadásul

Európa-szerte kérdésessé vált az elektromos autók iránti kereslet további gerjesztése. A magyar GDP növekedést az iparhoz hasonlóan az építőipar és az ingatlanügyletek ágazat is visszafogja, sőt 2024 nyarán a szokatlan hőség jelentős mezőgazdasági károkat okozott, elsősorban a kukorica és a napraforgó termés szinte teljes elszáradásával.

Felhasználási oldalról a várt fogyasztás-növekedés elmaradt. Bár éves szinten a növekedés egyik lényegi része, amelyet a 10 százalékos körüli reálbérnövekedés indokol is, de a növekedés nem akkora, ahogy az a jelentős bérnövekedésből várható lett volna. Feltételezhető, hogy a lakosság részéről az „óvatossági motívum” erőteljesen befolyásolja a fogyasztást.

A nagyobb jövedelem és a komolyabb vagyonelemek a lakosság kis hányadában koncentrálódnak, ahol a fogyasztás értelemszerűen régóta telített és nem bővül. A háztartások túlnyomó része, ha van is félreterhető jövedelme, azt jelenleg tartalékolja. A végső fogyasztás összetevői közül a háztartások fogyasztási kiadásának 2023 évi 3 százalékos csökkenése után ez évben sem várható növekedés. A kormányzattól származó természetbeni társadalmi juttatások volumene 1,2, míg a közösségi fogyasztásé 1,0 százalékkal csökken. A bruttó állóeszköz-felhalmozás visszaesése is 4 százalékos volt és idén sem emelkedik. A beruházási teljesítmény 2023-ban több mint 11 százalékkal esett vissza és ez évben is kedvező esetben is csak stagnálás várható. A beruházásoknál az építőipar teljesítménye alapvetően pozitív, de a gépberuházások jelentősebb visszaesése várható.

A termék-külkereskedelem első félévi 7.689 millió eurós egyenlegét a kivitel nagyobb mértékű csökkenése alakította. Az export az előző év első félévéhez viszonyítva 5,8 százalékkal, míg az import 10,8 százalékkal csökkent. Miután a magyar külkereskedelem több mint kétharmada az Európai Unióhoz kapcsolódik – az EU tagállamaival az import 76, a behozatal 72 százalékát bonyolítjuk – az eurózóna gazdaságának a lelassult bővülése nehezíti a magyar fejlődést. A nettó export alakulása a vártnál kedvezőtlenebb lett, bár a szolgáltatások adatai még nem ismertek, de az idegenforgalom teljesítménye kedvező.

2024 első felének folyamatai arra utalnak, hogy a magyar gazdaság továbbra is gyengén teljesít. A belső fogyasztás csak alig növekedik, a külső kereslet pedig gyenge és a beruházások visszafogottsága is erőteljesen kihat az iparra. A magyar gazdaság 2024-ben komolyabb növekedést csak akkor érhet el, ha helyreáll a külső konjunktúra. A növekedéshez szükséges lenne, ha hozzájutnánk a Magyarországnak megítélt uniós forrásokhoz is. Nem egyértelmű azonban a vállalkozások beruházási hajlandósága, hiszen egyelőre nincs megfelelő mértékű kereslet a termékeik iránt. A 2024-es évre a jelenlegi folyamatok alapján a korábbinál mindenképpen gyengébb, 1,6-1,8 százalékos növekedés várható, a fenti folyamatok kedvezőbbé válása esetén.

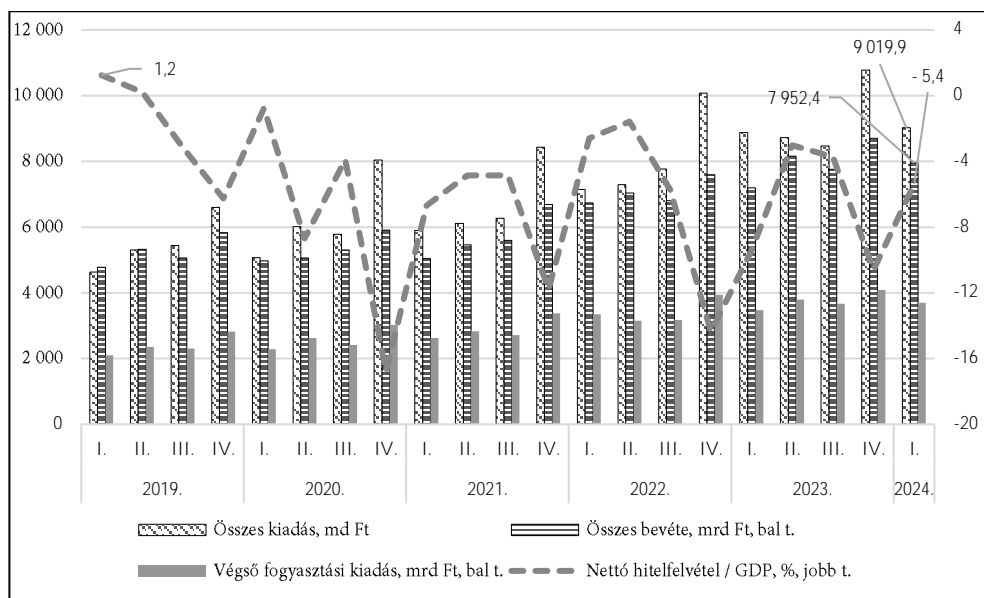
Nehezen kezelhető hiány, lassan csökkenő alapkamat ...

Az államháztartást tekintve az alacsony GDP növekedés komoly problémát jelent. 2024 második negyedévében ugyan az áfa bevételek kedvezően alakultak, de a vártnál kisebb fogyasztás-növekedés is rontja az egyenleget, és a költségvetés szűkülő mozgástere visszahat, nehezíti a gazdaság élénkítését.

2024 első félévének végére az államháztartás központi alrendszerébe 2.656,4 milliárd forint hiányt halmozott fel, ami az éves terv 106 százaléka lett. Ezen belül a központi költségvetés 2.640,1 milliárd forint hiányt, az elkülönített állami pénzalapok 145,6 milliárd forint többletet, a társadalombiztosítás pénzügyi alapjai pedig 161,9 milliárd forint hiányt mutattak. Emellett a költségvetés júniusban az elmúlt 22 év legkedvezőbb június havi hiányával 107,8 milliárd forintos deficittel zárt, szemben az előző évi azonos havi 132,7 milliárd forintos deficittel.

2024 első félévében a kamatkidadásokra fordított kifizetések 2.009,5 milliárd forintot tettek ki, 649,4 milliárd forinttal többet, mint az előző év első félévében. A kamatkidadások év eleji jelentős részét a lakossági kötvények, egyes Prémium Magyar Állampapír (PMÁP) sorozatok kamatfizetési kötelezettségei tették ki. Meghaladták az egy évvel korábbi kifizetést a nyugellátásokra és a gyógyító-megelőző ellátásra fordított összegek is. Nyugellátásokra 3.326,0 milliárd forintot, míg a gyógyító-megelőző ellátásra 1.352,7 milliárd forintot fordított a költségvetés június végéig. Az első félévben a rendkívüli bevételekből 400 milliárd forint extra bevétel keletkezett. Június végéig 578,2 milliárd forint uniós forrás érkezett a költségvetésbe, ezalatt az uniós kiadások 945,7 milliárd forintot tettek ki.

1. ábra: A kormányzati szektor főbb adatai
(milliárd forint és GDP százalék, 2019-2024. I. negyedév)

Forrás: KSH, saját szerkesztés

A költségvetés helyzete és a jelentősen megugrott hiány miatt maradtak a korábban kivetett különadók. Ezekon felül a bankoknak, multinacionális cégeknek és az energiacégeknek ún.

“védelmi hozzájárulást” kell fizetniük augusztustól, amelyből 2004 végéig közel 400 milliárd forint bevétel lesz.

A félév végére a központi alrendszernek 18.897 milliárd forint bevétele keletkezett, ez az előirányzat 49,4 százalékát jelenti. A 21. 554 milliárd forint kiadás pedig az éves előirányzat 52,9 százaléka. A központi költségvetés hiánya június végén 2.640 milliárd forint, az éves deficit-cél 97,8 százalékát érte el.

Az első hat hónapban a költségvetés bevételei és kiadásai folyóáron mérve azt jelzik, hogy reál értékben jelentős elmaradás volt az előző év azonos időszakához mérve. A gazdálkodó szervezetek 1.844 milliárd forint adót fizettek, 1,2 százalékkal kevesebbet. Befizetések legnagyobb tételét a társasági adó képezte. Fogyasztáshoz kapcsolt adókból 4.742 milliárd forint érkezett a költségvetésbe, 8,9 százalékkal több. Általános forgalmi adóból 6,3 százalékkal, jövedéki adóból 15,3 százalékkal több bevétel realizálódott, ezen belül a dohánytermékek jövedéki adójából 2,7 százalékkal, a járműüzemanyagokéból 27,4 százalékkal nagyobb a befizetés. A pénzügyi tranzakciós illetékből származó 172 milliárd forintos bevétel 3,5 százalékkal emelkedett, és az augusztustól bevezetett adómódosítással a tervek szerint ez érezhetően növekedni fog. A lakosság évkezdettől összességében 13,7 százalékkal több, 2.392 milliárd forint adót fizetett be, mégpedig személyi jövedelemadóból 13,5 százalékkal, illetékekből 3,3 százalékkal, gépjárműadóból 42,5 százalékkal többet.

A nyugdíjbiztosítási alap 3.330 milliárd forintos kiadása folyó áron 10,9 százalékkal haladta meg a 2023 első félévének költségvetési tételét. Az egészségbiztosítási alap kifizetései 2.275 milliárd forint összege 14,1 százalékkal növekedett. Ezen belül a gyógyító megelőző ellátások kiadása 1.091 milliárd forint volt, 16,2 százalékkal több. A központi forrásokból nyújtott szociális és családtámogatások 400 milliárd forintnyi tétele folyóáron 3,7 százalékkal nőtt. A családi támogatások összege 1,3 százalékkal nőtt, de a családi pótlék kiadásai 1,2 százalékkal csökkentek. A foglalkoztatási alap kiadásai – amely 35,3 százaléka közmunkaprogramot fedezett – 192 milliárd forintot jelentettek, 10,8 százalékkal többet, mint egy évvel ezelőtt.

A pénzügyi mutatók már 2023-ban is kaotikus folyamatot mutattak és nem változott a fiskális és a monetáris folyamatok közötti ellentmondásos helyzet. A költségvetési hiánya az év közbeni többszöri hiánycél megemlése után 5,9 százalékra nőtt. A 2024-es év költségvetési hiánycélja körüli bizonytalanság pedig az egész évre és a következő időszakokra is kedvezőtlen jelzéseket ad a gazdaság, a befektetők és így a hitelminősítők számára is.

A fogyasztói árak 2024 júniusában nem változtak az előző hónaphoz, és 3,7 százalékkal nőttek az egy évvel korábbihoz mérve. 2022 azonos időszakához viszonyítva, azaz az utóbbi két évben összességében 28,2 százalékkal emelkedtek a fogyasztói árak. Hasonlóan alakult a nyugdíjas fogyasztói kosárral számított árindex, amely júniusban 0,2 százalékkal csökkent az előző hónaphoz, és 3,6 százalékkal emelkedett az előző évhez képest. 2022 júniusához viszonyítva, tehát az utóbbi két évben 25,6 százalékkal nőtt a nyugdíjas árindex. A hatodik hónapban az éves összehasonlításban számított maginfláció – azaz a hatósági árak, nyers élelmiszerek és üzemanyagok figyelmen kívül hagyásával – 4,1 százalék volt, ez jelzi a következő hónapokban az árindex lassú emelkedését a bázishatás érvényesülése

következtében. Különösen fontos az élelmiszerek fogyasztói áralakulása, ez ugyanis két év alatt összességében 40,6 százalékkal, csaknem másfélszeresükre nőtt.

2024 elejétől a gazdálkodási, valamint a költségvetési és monetáris folyamatok következtében lassan emelkedő inflációs folyamatra számíthatunk. Már év elejétől bekövetkezett a szolgáltatási árak 2023. évi inflációs mértékhez történő igazítása és egyéb áremelési lépések. Így a telekommunikációs cégek inflációt követő díjemelése, a díjkorrekciók a bankok, a biztosítók és az állami szolgáltatások körében, a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás esetében is. A banki költségeknél 18 százalékos növekedés, a magyar posta egyes termekéinél infláció feletti emelkedés, 40-50 százalékos útdíjemelés a teherautóknál.

Az első félév során 6,5 százalékra csökkentett MNB alapkamat fontos szintje a fogyasztás és a beruházási tevékenység remélt növekedéséhez. A forint alapkamat csökkentése, az ún. ár-sapkák megszüntetése, a kamatstop kivezetése segítette a jegybanki 3 százalékos inflációs cél közelébe jutást. De a pénzügyi bizonytalanság továbbra is hullámmóvá teszi a forint árfolyamát. A várakozások szerint 2024 végéig marad a 6,5 százalékos alapkamat, feltétele ennek a gazdasági sokk elkerülése. Még mindig kérdéses azonban a gyors ütemű kamatsökkentés hatása, érezhető a forint erőteljes volatilitása, a belső kereslet növekedése iránti megalapozatlan várakozás, amelyek akár újabb áremelkedést válthatnak ki, akár 7 százalék közelébe is emelkedhet az infláció. A referenciakamatok csökkentése is Magyarország negatív pénzügyi megítélését okozhatja. Ez pedig a várt gazdasági növekedés egyértelmű gátja lesz, ahogy a költségvetés következő időszakokra utaló bizonytalan pénzügyi helyzete is. Az infláció „beragadásával” és a várható kamat- és árfolyamalakulással összefüggő várakozásokkal a kommunikált gyors ütemű gazdasági növekedés kétséges.

Nehezülő vállalati gazdálkodás ...

A vállalatok gazdálkodásához szükséges forrás szerzés nehézségei, a munkaerőpiac feszessége továbbra sem javultak. A KSH mintavételes lakossági felmérése szerint 2024 második negyedévének átlagában a foglalkoztatottak száma 4.745 ezer fő, 21 ezer fővel, 0,5 százalékkal több volt, mint egy évvel korábban. A közfoglalkoztatottak átlagos száma tovább csökkent, a 60 ezer fő 16,9 százalékkal kevesebb az egy ezelőttihez képest. A hazai foglalkoztatottnak tekintett külföldön dolgozók mintegy 100 ezer fős létszámával együtt a 15-64 évesek foglalkoztatási rátája 0,4 százalékponttal kicsit emelkedett és jelenleg 75,1 százalék. A 25-54 évesek foglalkoztatási aránya pedig 88 százalék volt, ami 0,2 százalékponttal kisebb az egy évvel korábinál.

A nyilvántartott álláskeresők száma a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai szerint 2024 június végén 222.800 fő volt, 1.400 fővel, 0,6 százalékkal kevesebb, mint egy éve. A foglalkoztatók 44 ezer új álláshelyet jelentettek be, 79,2 százalékkal többet, mint a múlt év azonos időszakában. Az egy évvel korábbi rendkívül alacsony adatokkal összevetve a piaci munkahelyek száma 86,5 százalékkal, a támogatott munkahelyeké 62,5 százalékkal nőtt. A júniusban bejelentett új álláshelyek 27,5 százaléka közmunka végzésére irányult. Az aktív

munkanélküliek száma a második negyedév átlagában 215 ezer fő volt, ez 11,7 százalékkal több, mint egy évvel korábban.

2024 júniusában a teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete 642.000 forint volt. A kedvezményekkel együtt a foglalkoztatottak nettó átlagkeresete 442.000 forintot ért el. Az egy évvel korábbihoz képest a bruttó átlagkereset 13,3 százalékkal, a nettó átlagkereset 13,1 százalékkal, a reálkereset pedig 9,3 százalékkal emelkedett. Azonban a bruttó kereset mediánértéke 518.800, a nettó kereset mediánértéke pedig csak 359.200 forintot tett ki, az előző évinél 15,3 százalékkal, illetve 15,1 százalékkal többet.

A németországi üzleti bizalmi index borús hangulatot jelez az üzleti életben. A német gazdaság nehezen lép ki a stagnálásból. Az IFO üzleti hangulatindex júniusban 88,6 pontra csökkent a májusi 89,3-ról. Ezzel az elemzők által várt minimális javulás helyett romlott az üzleti mutató júniusban². A vállalatok kevésbé elégedettek jelenlegi üzleti tevékenységükkel. 2024 második felével kapcsolatban is szkeptikusabbak a korábbiaknál és üzleti hangulat további romlására számítanak. A feldolgozóiparban az üzleti klíma index érezhetően csökkent. Az európai országok jellemzően 1-2 százalék körüli növekedést várnak 2024-ben. Magyarországon az üzleti szektor kilátásai is tovább romlottak. A cégek áremelési terveket fontolgatnak, és teljes a bizonytalanság a kormánytervezett minimálbér emelésével kapcsolatban, nehezen tartják elképzelhetőnek működésüket egy átlagbérhez közelítő minimálbér bevezetése esetén. Az iparban és az építőiparban működő vállalkozások a következő hónapok gazdálkodási lehetőségeit a romló kereslet miatt kedvezőtlennek ítélik.

Hiányzó anyagi biztonság, szélesedő jövedelmi szakadék ...

A kiskereskedelem forgalmának volumene 2024. júniusban az előző év azonos időszakához képest, naptárhatástól megtisztítva 2,6 százalékkal nőtt, de féléves időszakban csupán stagnál és nem várható a vásárlások érezhető emelkedése.

A lakossági jövedelmek és a fogyasztás 2023. évi alakulása után ez évben továbbra is kedvezőtlen folyamatot tapasztalunk. Igen nagy mértékben nyílik a jövedelmi olló, és mással nem is magyarázható a statisztika által mért, erőteljesen bővülő lakossági vagyon, amely háztartásonként már 26 millió forint megtakarítást jelez. Kutatások szerint a munkajövedelmek kétharmada és a tőkejövedelmek több, mint kilenc tizede a legfelső lakossági tizednél jelentkezik. Már 2023 végén a családok mintegy 40 százaléka a hónap végére fizetési nehézségekkel küzdött, és ez feltehetően 2024 közepére sem javult, ezért növekszik a hitelfelvétel.

A háztartások eladósodottsága utoljára tíz éve volt ennyire magas. A jelenlegi 1,11 milliárd hitelkártyán több mint 160 milliárd forint tartozás van, azaz egy kártyán átlagosan több mint 130 ezer forint. Ennek pedig mintegy 50 százaléka olyan jellegű, amelyet nem törlesztenek a lejáratú idő alatt és így már nagyon magas (uzsora?) kamat terheli a háztartásokat.

² <https://index.hu/gazdasag/2024/06/24/nemetszag-ifo-hangulatindex-magyarorszag/>

A nem legális jövedelemszerzés gyakorlata is újra előtérbe kerül. A be nem jelentett, vagy csak rövid óra számú foglalkoztatás, a számla nélküli munkavégzés, a terjedő pénzügyi bankkártya csalások, és sajnos a „fekete szektor”, azaz a büntetendő cselekedetek is. A pénzszerzés a legváratlanabb módjaival jelentkezik, pl. az 50 forintos visszaváltható palackok gyűjtése heti több tízezer Ft összeget jelent. Mindezek oka, az érezhetővé vált elszegényedés növekvő veszélye. Az átlagnyugdíj összegének az átlagkeresethez viszonyított aránya folyamatosan csökken, 2024 elejére mintegy 50 százalékra csökkent.

Az egészségügyben a romlást a színvonal folyamatos esése mutatja. Sok különböző mutató alapján látható ez, pl. az Európai Unióban a megelőzhető és elkerülhető halálozások között is az utolsó között van, és valamennyi az alapvető egészségügyi mutatóban is a sereghajtók között van Magyarország.

1. táblázat: A makrogazdaság helyzete
(előző év = 100 %)

	2020	2021	2022	2023	2024*
GDP volumen alakulása	95,0	107,1	104,6	99,5	101,6-101,8
Mezőgazdasági termelés	92,2	98,1	68,8	140	105 - 120
Ipari termelés	92,3	106,2	105,4	100	101,5-102,3
Építőipari termelés	91,4	109,2	103	95	98 - 103
Kiskereskedelmi forgalom	101,7	107,0	104,6	97	102- 104
Idegenforgalom	55,5	143,2	127,5	101	104-105
Információ, kommunikáció	106,5	121,7	107,5	102	106- 108
Háztartások fogyasztása	98,1	104,3	106	97	99- 101
Állóeszköz-felhalmozás	92,9	105,2	102,2	96	99,5-100
Folyó fizetési mérleg egyenlege (GDP %)	2,8	-0,6	-2,0	2	2 - 2,3
Külkereskedelmi behozatal (import)	96,1	109,1	109,5	99	102 – 102,3
Külkereskedelmi kivitel (export)	93,9	110,3	110,3	102	105,5-106
Bruttó átlagkereset	109,7	108,7	106,5	107	108,5 - 110
Munkanélküliségi ráta	4,3	4,1	3,6	4,0	3,8 – 4,0
Fogyasztó árszínvonal alakulása	103,3	105,1	114,5	117,6	107 - 107,5
Költségvetési hiány (a GDP %-ában)	-7,8	-6,8	-6,1	- 5,9	-4,8 – -5,2
Államadósság (a GDP %-ában)	80,4	79,9	73,3	72,0	72,5 - 75,0
Forint/euró árfolyam, Ft	351.17	358,52	391,33	395-410	385-400

Forrás: KSH, * saját számítás, előrejelzés

MAKROGAZDASÁGI, ÁLLAMHÁZTARTÁSI HELYZETKÉP ÉS KITEKINTÉS 2025-2027

2024 második negyedében a kiigazítatlan magyar GDP az előző év azonos időszakához képest 1,5 százalékkal bővült, jócskán alulmúlva a várakozásokat. Az első félév átlagában a GDP növekedési üteme 1,3 százalék volt. A csatlódást keltő második negyedévi dinamika alapvetően a *belföldi felhasználás* gyengeségének – az első negyedévi csökkenés után 1 százalékot sem elérő növekedésének – azon belül is főként az *állóeszköz-felhalmozás* mintegy 15 százalékra gyorsuló visszaesésének az eredménye. Emellett a *háztartások fogyasztási kiadásai* meglehetősen mérsékelt ütemben nőnek (a 10 százalékhoz közelítő ütemű reálkereset-emelkedés ellenére), valamint a természetbeni kormányzati transzferek esése miatt a *teljes magánfogyasztás* kimondottan halvány növekedést produkál. A nettó export még mindig pozitívan járult hozzá a gazdasági növekedéshez, ám e hozzájárulás jelentősen csökkent – az import visszaesésének az üteme gyorsabban mérséklődik, mint várakozásokhoz képest alulteljesítő exporté.

2023-ban a magyar éves növekedési ráta határozottan elmaradt valamennyi térségbeli országban mért növekedési ütemtől, és az idei első félévi növekedéssel is annak alsó szegmensében foglal helyet. A féléves növekedési ütem magasabb volt Lengyelországban és Szlovákiában, és hozzávetőleg ugyanakkora Romániában. A magyar növekedés csak a Csehországban mért gazdasági dinamikát múlta felül.

A Kopint-Tárki 1,5 százalékos GDP-növekedést vár az idei évre, ami az első félévi 1,3 százalékos bővülés után némi javulást jelez az év második felében. A jelentős reálkereset-növekedés nyomán a háztartások fogyasztási kedve lassan tovább erősödik, ugyanakkor a teljes magánfogyasztás idei növekedése alacsonyabb lesz a korábban vártnál. Viszont a vállalati beruházási aktivitás hirtelen beesése a lassan kedvezőbbé váló kamatfeltételek ellenére – ami mindenekelőtt az exportorientált vállalati szegmens növekvő pesszimizmusát és csökkenő beruházási kedvét tükrözi – immár bizonyossá tette, hogy a beruházások idén is meredeken csökkenni fognak, habár a hazai piacra orientált ágazatok egy részében bizonyos fokú javulás várható. Az állami beruházások még nagyobb mértékben zuhantak, és e téren a második félévben sem várunk javulást. A lassan élénkülő fogyasztás, illetőleg a kezdődő készletfelhalmozás által megtámasztott belföldi felhasználás nyomán az *import* esése stagnálásba, majd növekedésbe vált az év második felében, ugyanakkor az *export* kilátások

¹ Kopint-Tárki Konjunktúrakutató Intézet Zrt. A tanulmány az azonos címmel készült 2024. áprilisi elemzés frissítése, a kézirat leadásának időpontja: 2024. október 15. Jelen összefoglaló szerzői Matheika Zoltán, Oblath Gábor és Palócz Éva.

egyre bizonytalanabbak. Ezzel együtt jelenleg úgy tűnik, hogy a nettó export még az idei év egészét tekintve is pozitívan fog hozzájárulni a GDP-növekedéshez.

Ami a 2025-2027-es időszakot illeti, feltevéseink szerint jövőre egyrészt folytatódik a belföldi kereslet némi élénkülése, mindenekelőtt annak köszönhetően, hogy a vállalati beruházások visszaesése véget ér. Ez utóbbi összefügg azzal a másik feltevéseinkkel, hogy a *külgazdasági helyzet* enyhén javulni fog az európai gazdaság konjunkturális erősödése nyomán. Ám mivel egy ilyen erősödésnek egyelőre nem látni markáns előjeleit, a fellendülés mértékét illetően kevésbé vagyunk optimisták, mint fél évvel ezelőtt. Így várakozásunk szerint az export dinamikája szerény marad az egész prognózis-időszak során. Ám arra elegendő lehet, hogy az exportorientált szektor beruházásainak visszaesése véget érjen. Ugyanakkor a fogyasztás élénkülését visszafogja a reálkereset-emelkedés lassulása, a beruházások élénkülését pedig az állami beruházások folytatódó gyengesége.

Megjegyzendő, hogy 2025-ben az Amerikai Egyesült Államok és Kína gazdasági növekedésének lassulását várjuk. Az európai gazdasági helyzet ciklikus javulásának mértékével kapcsolatos várakozásaink ezért is visszafogottak. 2025-ben a magánfogyasztás szerény (még mindig csak 3,5 százalék körüli) bővülése mellett az állóeszköz-felhalmozás növekedésbe fordulása jelentheti a növekedésgyorsulás legfontosabb húzóerejét. Az exportnövekedés üteme azonban jövőre már várhatóan elmarad az import dinamikájától, így a nettó export növekedéshez való hozzájárulása negatív lesz. Összességében azzal számolunk, hogy 2025-ben a gazdasági növekedés üteme nem éri el a 3 százalékot.

Ezt követően pedig a növekedés ütemét egyrészt befolyásolja, hogy a külgazdasági feltételek szerény javulása még kitarthat 2026-ban, de feltevéseink szerint abbamarad 2027-ben, miután az európai, ezen belül a német gazdaság strukturális gondjai miatt a további dinamizálódás korlátokba ütközik. (Valójában a prognózissal kapcsolatban talán a legfőbb *negatív kockázat*, hogy a német feldolgozóipar élénkülését már korábban lehetetlenné teszi a geopolitikai és kereskedelempolitikai konfliktusok éleződése.) A tartósan megemelkedett energiaköltségek mellett az európai ipart az erősödő kínai verseny is sújtja az európai piacon. Így feltesszük, hogy 2027-ben az export már nem tud tovább gyorsulni.

Másfelől a belföldi kereslet 2026-2027-es alakulását befolyásolják a 2026. évi választások. *2026-ban* a fogyasztási kereslet átmenetileg tovább élénkülhet (4 százalék közelébe) a várható hangulatjavító intézkedések hatására, és ebben az évben még némileg a beruházási dinamika is tovább erősödhet. *2027-ben* viszont korrekcióra számítunk, a magánfogyasztás érzékelhető (3 százalék közeli szintre) lassulásával. Ennek következtében a GDP-növekedés üteme 2026-ban elérheti, sőt némileg meghaladhatja a 3 százalékot, 2027-ben viszont a növekedési üteme ismét alábbhagy. A nettó export a növekedés szempontjából visszahúzó tényező lesz 2026-2027 folyamán, habár 2027-ben a lehúzó hatás kissé mérséklődhet, mivel a belföldi kereslet (és az import) növekedési üteme nagyobb mértékben lassulhat az exportdinamikánál.

Az MNB revideált adatai szerint 2023-ban a fizetési mérleg folyó- és tőkemérlegének együttes egyenlege a GDP arányában 1,7 százalékos többletet mutatott, amely mind hazai, mind európai összehasonlításban példátlan mértékű, 8,2 százalékpontnyi változást jelez a 2022. évi deficithez viszonyítva. A változásban meghatározó szerepe volt a külkereskedelmi

egyenleg javulásának, amelyet a cserearányok javulásánál kissé nagyobb mértékben támogatott a belföldi felhasználás visszaeséséhez köthető importvolumen-csökkenés, amelynek mértéke meghaladta az exportét. 2024-ben folytatódott a külső egyensúly 2023-ban megindult javulása. A folyó mérleg az első és második negyedévben 2,7, illetve 3,3 százalékos többletet mutatott, és – az EU tőke-transzferek elapadása miatt – ugyanezt jelezte a folyó- és tőkemérleg együttes egyenlege, a külső finanszírozási képesség. Ez a mutató 2024 egészét tekintve a GDP 3 százaléka körül alakulhat, 2025-ben pedig, a belföldi felhasználás élénkülésével, 2,5 százalékra mérséklődhet. A következő években nagyjából ezen a szinten maradhat.

Mind az idei, mind a következő néhány év növekedési ütemét a költségvetés magas hiánya és az államadósság gyors növekedése határolhatja be. Ez már idén az első félévben az állami beruházások 25 százalékos zuhanásában megmutatkozott. Ennek ellenére 2024 első 8 hónapjában a költségvetési pénzforgalmi hiánya meghaladta a 2.800 milliárd forintot, ami magasabb, mint a költségvetési törvényben egész évre előirányzott deficit. A várthoz képest jóval kevesebb áfa-bevétel folyt be, ami nem elsősorban a tényadat, hanem az irreális várakozások következménye. Jelentősen meghaladja a tervezettet a kamatkiadás is, amely akár elérheti a GDP 5 százalékát. Az időközben verbálisan bejelentett, de jogszabályban nem rögzített új államháztartási hiánycél a GDP 4,5 százaléka (a tervezett 2,9 százalékkal szemben), ami a várható nominális GDP alapján 3.600 milliárd forintot jelentene. A pénzforgalmi hiány ennél biztosan magasabb lesz, az eredményszemléletű deficit mértéke azonban részben attól függ, hogy milyen ESA híd alakul ki a pénzforgalmi és az eredményszemléletű hiány közötti elszámolásokban. Októberi jelentésünkben fenntartjuk az idei 5 százalékos költségvetési hiány-előrejelzésünket 2024-re.

A GDP arányában az államadósság 2024 júniusára 75,8 százalékra emelkedett, az előző év végi 73,4 százalékról. Kicsi az esély arra, hogy az adósságráta a 2023. évvégi alatt maradjon, bár bizonyos pénzpiaci eszközökkel elérhető pártized százalékpontos csökkenés. Becslésünk az év végére 74 százalékos államadósságráta.

A fogyasztói árindex 2024 folyamán elmaradt az előrejelzésektől, és 2024 első 8 hónapjában az éves árindex átlagosan 3,7 százalék volt, ezen belül az egyes hónapokban 3,4-4 százalék között ingadozott. Az éven belül augusztusban volt a legalacsonyabb év/éves árindex, 3,4 százalék, ami a piaci várakozásokat jócskán alulmúlta. A maginfláció az év folyamán a tényleges infláció felett tartózkodott, ami az inflációs nyomás fő indikátora. 2024-re 3,7 százalékos árindexet jelzünk előre, 2025-re 3,5 százalékot, a következő években pedig van esély arra, hogy a fogyasztói árindex 3 százalék alá süllyedjen.

A jegybanki alapkamat 2024 első felében havi 75-100, majd a második félévben havi 25 bázisponttal csökkent, szeptember végére 6,5 százalékra. A devizapiac a kamatcsökkentésekre nem reagált negatívan. Az év hátralévő részében a várható infláció folyamatok a kamatvágás folytatását, akár 2 kamatcsökkentés lehetőségét is alátámasztanak, a forint árfolyamának a romlása azonban feltehetőleg óvatosságra inti a jegybankot. Ennek alapján 2024 végére 6,25 százalékos jegybanki alapkamatot várunk. 2025-27 között a jegybank folytathatja az

óvatos kamatcsökkentést. Az infláció mérséklődése lehetővé tenné ezt, ugyanakkor a forint árfolyamának gyengülése behatárolja a jegybank mozgásterét.

A forint árfolyama 2024 szeptember végén áttörte a lélektani határnak számító 400 forintos euróárfolyamot. Az árfolyam gyengülését lehet a nemzetközi pénzügyi feltételek kedvezőtlen változásaival indokolni, ugyanakkor a régió más valutái nem gyengültek, ami a magyar valuta különös sérülékenységére mutat rá. Mivel az idei árfolyamgyengülés egy majdnem 15 éves tendencia folytatódása, a következő 3 évben a forint – jó esetben lassú – további gyengülésére lehet számítani.

Mindazonáltal, a magyar gazdasági növekedési esélyeit legnagyobb mértékben az európai **uniós támogatások jelentős részének az elvesztése** jelenti. A Kohéziós támogatásokból már megítélt 10,2 milliárd eurós támogatás tényleges beérkezése is kérdéses lehet, de a Helyreállítási és az Ellenállóképességi Alap (RRF) támogatását (5,1 milliárd euró vissza nem térítendő támogatás és 5,7 milliárd euró alacsony kamatozású hitel) feltehetőleg már 2024. december végén végképp elveszíti a magyar gazdaság. Márpedig európai uniós támogatások nélkül szinte lehetetlennek tűnik a 3 százalék feletti növekedés elérése. Ezt támasztja alá, hogy a 2010-es évek második felében a 4-5 százalékos növekedést a GDP évente 4-6% százalékát kitevő európai uniós támogatás tette lehetővé. Ezt semmilyen más forrásból származó hitel nem pótolhatja.

1. táblázat: Makrogazdasági mutatók és a Kopint-Tárki prognózisa

(éves változás, százalék)

	Tényadatok			Előrejelzés			
	2022	2023	2024	2024	2025	2026	2027
			I-II. né.				
GDP-aggregátumok reálnövekedése							
GDP összesen	4,6	-0,9	1,3	1,5	2,8	2,8-3,2	2,5-2,9
Belföldi felhasználás	4,1	-5,6	-1,0	0,8	2,9	3,2-3,6	2,7-3,1
Magánfogyasztás	6,8	-1,0	2,7	3,2	3,5	3,6-4,0	2,8-3,2
Közösségi fogyasztás	0,8	-1,5	-2,6	-0,9	0,5	0,3-0,7	0,3-0,7
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	1,4	-7,4	-12,0	-8,0	2,1	3,7-4,1	3,5-3,9
Bruttó felhalmozás összesen	0,3	-14,9	-11,3	4,4	2,5	3,7-4,1	3,5-3,9
Export	11,4	0,9	-3,8	-1,9	2,6	2,8-3,2	2,8-3,2
Import	10,8	-4,3	-6,5	-2,9	2,8	3,3-3,7	3,0-3,4
Ipari termelés	6,1	-5,5	-3,3	-2,8	3,7	3,9-4,3	3,9-4,3
Fogyasztói árindex	14,5	17,6	3,8	3,7	3,5	3,3-3,7	3,0-3,4
Foglalkoztatás, jövedelmek Foglalkoztatottak számának növekedése ^a	1,3	0,6	0,6	0,5	0,5	0,1-0,5	0,1-0,5
Munkanélküliségi ráta ^a	3,6	4,1	4,5	4,4	4,2	3,9-4,2	3,6-4,0
Bruttó nominális keresetek ^b	17,4	14,2	14,1	13,5	8,0	7,8-8,2	6,4-6,8
Nettó reálkeresetek ^b	2,5	-2,9	9,9	9,4	4,3	4,1-4,5	3,1-3,5
Megtakarítási ráta a GDP %-ában ^c	4,0	6,7	7,3	6,7	6,3	6,1-6,5	6,1-6,5
Folyó fizetési és tökémerleg a GDP %-ában	-6,4	1,2	3,1 ^d	3,0	2,5	2,1-2,5	2,0-2,4
Államháztartás Államháztartási hiány, a GDP %- ában	6,2	6,7	3,7	5,0	4,5	4,0-4,5	3,0-3,5
Bruttó államadósság, a GDP %- ában	74,0	73,5	73,5	74,0	72,5	71,0- 72,0	69,0- 71,0
Nemzetközi feltételek Nemzetközi kereskedelem volumene	5,4	0,4		3,1	3,4		
Brent olajár (USD/hordó, időszaki átlag)	100,9	82,5	83,8	82,0	84,0		
GDP-változás az Eurózónában, %	3,4	0,4	0,6	0,8	1,2		
GDP-vált. az új EU- tagországokban, %	4,0	4,0	2,0	2,3	3,2		
Forint/euró, időszaki átlag	391	382	389	394	410	410- 420	420- 430
Dollár/euró, időszaki átlag	1,05	1,08	0,98	1,08	1,09	1,08- 1,10	1,08- 1,10

a: Munkaerő-felmérés alapján, időszaki átlag, 15-74 éves népesség. A közfoglalkoztatottak a foglalkoztatottakhoz sorolódnak

b: Az összes munkáltató adatai alapján c: Háztartások négy negyedéves halmozott nettó finanszírozási képessége a GDP %-ában

d: MNB által közölt szezonálisan kiigazított adat

MAKROGAZDASÁGI, ÁLLAMHÁZTARTÁSI HELYZETKÉP ÉS KITEKINTÉS 2025-2027

Mind a világgazdaság, mind a magyar gazdaság szempontjából a 2023-as év a kiugróan magas infláció letöréséről szólt. Bár az infláció világszerte érdemben mérséklődött, és utat nyitott a monetáris kondíciók enyhítésének, a globális folyamatok továbbra is komoly kihívásokat jelentenek a hazai gazdaságpolitikának.

Az infláció ugyan világszerte drasztikusan korrigálódott, de sajnos korántsem mondhatjuk, hogy legyőztük volna. Magyarországon – csakúgy, mint a fejlett világ többségében – elsősorban a gazdaságpolitika hatókörén kívül eső tényezők (nyersanyagárak, élelmiszerek) árdinamikája fordult meg, az alapfolyamatokat jobban megragadó (maginflációs) mutatók továbbra is magasak. A historikus átlagát jóval meghaladó szolgáltatás-infláció és a meglóduló nominális bérdinamika arra utal, hogy az infláció ragadósá válhatott, és az utóbbi évek inflációs tapasztalata beépült a vállalati és lakossági várakozásokba is. Ez pedig hosszú távon a veszéllyel jár, hogy a monetáris kondíciók a vártnál tovább maradnak szigorúak, ami önmagában is fékezi a gazdasági teljesítményt. Ráadásul a világ számos régiójában éleződő konfliktusok és a tartóssá váló háborús helyzetek (elsősorban a Közel-Keleten és Ukrajnában) miatt a globális termelés és a szállítás kockázatai is tartósulnak. Ez pedig azt jelenti, hogy a kínálati kapacitások hosszabb távon is beszűkülhetnek, ami tovább erősíti az inflációs folyamatokat.

A magyar gazdaság szempontjából különösen aggasztó, hogy a fejlett országok közül Németország teljesít a legkevésbé jól. Mind az idei évben beérkező adatok, mind a jövőre vonatkozó előrejelzések alapján úgy tűnik, hogy a magyar gazdaság számára leginkább fontos felvevőpiac, a német gazdaság más régiókhoz képest rosszabb helyzetbe került a nagy világgazdasági turbulenciák hatására. Tavalyi anyagunkban részletesen elemeztük a német gazdaság évek óta tudható strukturális gyengeségeit (az energaintenzív termelést, a technológiai lassulást, az amortizálódó infrastruktúrát, az aggasztó demográfiai folyamatokat), amelyek a nagy orosz és kínai kitétséggel párosulva a világgazdaság motorjából a világgazdaság beteg emberévé tették Németországot. Ennek tükröképeként a magyar gazdaságot az idei évben már nem hajtja, hanem jócskán fékezi a korábban húzóágazatnak számító feldolgozóipar. Elsősorban ez az oka annak, hogy a hazai növekedésre vonatkozó előrejelzésünket (az alacsonyabb várható külső kereslettel összhangban) némiképp csökkentettük.

A nehéz gazdasági feltételek a hazai költségvetési politika számára is gondot okoznak. A magyar fiskális jelzőszámok évek óta bajt jeleznek: a költségvetési hiány és az adósságráta a

¹ Innovatív Közgazdasági Megoldások Kft. A tanulmány az azonos címmel készült 2024. áprilisi elemzés frissítése, a kézirat leadásának időpontja: 2024. október 15.

koronavírus-járvány alatt megugrott, de azóta sem tudott visszatérni a pandémiát megelőző szintre. Történt ez annak ellenére, hogy a 2022-es választási év után a kormányzat tavaly és idén is próbált visszafogott maradni, adóemelésekkel és valódi kiadási megszorításokkal is javítani az egyenleget. A rossz költségvetési helyzet tehát nem a fiskális kiengedés, hanem a pangó konjunktúra és a magasan ragadt kamatkidadások következménye. Az adósságráta csökkenése is erősen lelassult, és jóval elmaradt a tervezettől: a GDP arányos államadósság a GDP 73,5 százalékát teszi ki. Ráadásul a pandémia előtti évekkkel ellentétben nem a dinamikus gazdasági növekedés számít igazán, hanem a magas infláció: a magasan ragadt GDP-deflátor mellett a reálkamat-terhek érdemben csökkentek. Összességében azonban a költségvetésre és a gazdaság egészére is elmondható, hogy a hazai gazdaság az elmúlt évek sorozatos globális sokkjai és országspecifikus kilengései hatására nem tud visszatérni az egyensúlyi pályájára.

Az előrejelzési horizonton (2024-27) a legtöbb nemzetközi intézménnyel összhangban azt várjuk, hogy a világgazdasági helyzet az infláció normalizálódása miatt az idei évben valamelyest javul. A hazánk számára legfontosabb német és európai kilátások azonban még mindig borúsak: a strukturális problémák a következő években is visszafogják fő exportpiacainkat. Az infláció mérséklődésével az idei év második felében a kamatok is világszerte csökkenésnek indultak, a monetáris feltételek további lazulására is számítunk. Ezzel valamelyest ellentétesen a költségvetés gazdaságélénkítő mozgástere külső piacainkon erősen szűkül az Unióban újra érvénybe lépő fiskális szabályok miatt. Ezek a folyamatok Magyarország lehetőségeit is erősen korlátozzák.

Ezen külső feltételek mellett arra számítunk, hogy az idei évben a magyar gazdaság lassú növekedésnek indul, ám a visszapattanás jóval mérsékeltebb lesz, mint amire áprilisban számítottunk. Az alacsony növekedés egyrészt arra vezethető vissza, hogy előrejelzésünk szerint a globális és a hazai kereslet csak lassan áll vissza potenciális szintjére (vagyis a kibocsátási rés mind a legfontosabb exportpiacunkon, mind itthon tartósan negatív marad). Másrészt meglehetősen pesszimisták vagyunk a magyar gazdaság tartós növekedési potenciáljával kapcsolatban: a demográfiai folyamatok alapján a növekedés extenzív forrásai kimerülőben vannak, miközben egyelőre nem látunk olyan fejleményt, amely tartósan felpörgethetné a magyar gazdaság termelékenységét. Áprilisi anyagunkban foglalkoztunk az újrainduló uniós forrásokkal és az épülő akkumulátorgyárakkal, amelyekről a közbeszéd érdemi növekedési hatást vár, ám mindkét tényezővel kapcsolatban továbbra is szkeptikusak vagyunk. Mivel a fiskális politikanak sem lesz tere a gazdaság élénkítésére, várakozásunk szerint a következő évek növekedése ugyan magasabb lesz az Európai Unió átlagánál, tehát a konvergencia folytatódni fog, azonban jócskán elmarad majd a koronavírus-járvány előtti évektől.

Várakozásunk szerint idén és jövőre is folytatódik a fiskális kiigazítás. Előrejelzésünk szerint a GDP-arányos hiány 2024-ben is 4,5 százalék körül alakul. A makrogazdasági pálya és a költségvetési automatizmusok alapján a következő években (2025-27 között) is a 3 százalékos célt meghaladó hiányra számítunk. Bár az elmúlt évek tapasztalatai alapján a kormány egyszeri intézkedésekkel, diszkrecionális, átmeneti adókiutalásokkal, illetve a beruházások visszafogásával és késleltetésével képes lehet jelentősen javítani a hiányon, előrejelzésünk arra világít rá, hogy a ma ismert intézkedések egyelőre kevésnek

bizonyulhatnak a 3 százalékos hiánycél eléréséhez. Tehát: az államadósság csökkentése és az időntől ismét érvényes uniós fiskális szabályoknak való megfelelés érdekében az eddig nyilvánosságra került intézkedéseknél több kiigazításra lesz majd szükség, a makrogazdasági pálya önmagában nem lesz elegendő a hiány érdemi csökkentéséhez.

A reálgazdasági és fiskális előrejelzésünk alapján a 2021 óta újrainduló adósságcsökkenés lelassul: a GDP-arányos államadósság a következő években lényegében stagnál. Ugyan a gazdasági növekedés önmagában csökkenti az adósságrátát, azonban a mérsékelt konjunkturális kilátások miatt a növekedés egyedül nem fogja tudni semlegesíteni a magasan ragadó reálkamatok és a gyengülő árfolyam hatását. Az elmúlt években az ún. dinamikus tényezők (a növekedés mellett a magas infláció következtében beeső reálkamat és az erősödő reálárfolyam) rendre az adósságráta csökkenésének irányába hatottak. Előrejelzésünk szerint az adósságráta ezen fájdalommentes csökkentésének időszaka véget ért. A várt árfolyamgyengülés és a magas kamatok mind a forint-, mind a defizaadósság törlesztését növelik, így megakasztják az adósságcsökkenést. Ezért az elsődleges egyenleg mostani lassú javíthatásánál drasztikusabb fiskális megszorítás szükséges ahhoz, hogy az adósságráta az elkövetkező években is érdemben csökkenő pályán maradjon.

1. táblázat: Az alappályánk főbb makrogazdasági mutatói

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
<i>Nominális Kamatláb</i>									Előrejelzés			
Éves kamat (%)	0.7	0.1	0.3	0.1	0.5	1.3	8.7	10.3	6.0	5.2	4.7	4.4
Eurozóna kamatláb (%)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.6	3.8	4.1	3.0	2.6	2.5
<i>Árfolyam</i>												
Nominális árfolyam (EUR/HUF)	311	309	319	325	351	359	391	382	393	400	409	416
(változás % év/év)	0.5	-0.7	3.1	2.0	7.9	2.1	9.1	-2.4	2.9	1.9	2.1	1.8
<i>Árak</i>												
Inflációs cél (% év/év)	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0
Fogyasztói árindex (% év/év)	0.4	2.4	2.8	3.3	3.3	5.1	14.5	17.6	3.7	3.5	3.2	3.1
GDP deflátor (% év/év)	1.3	4.0	4.8	4.8	6.4	6.4	14.2	14.7	7.8	3.5	3.2	3.1
<i>GDP</i>												
Real GDP (% év/év)	2.1	4.3	5.4	4.6	-5.0	7.1	4.6	-0.9	1.4	2.7	2.8	2.9
Kibocsátási rés (Potenciális GDP-arányában, %)	-0.9	0.1	1.8	2.5	-2.1	-0.2	0.5	-2.0	-2.0	-1.5	-1.2	-0.8
<i>Fiskális változók</i>												
Költségvetési hiány (GDP arányában, %)	1.8	2.5	2.1	2.0	7.6	7.2	6.2	6.7	4.5	3.9	3.5	3.3
Ciklikusan igazított hiány (GDP arányában, %)	1.4	2.5	2.8	3.2	6.6	7.0	6.5	5.8	3.6	3.3	3.0	3.0
Államadósság (GDP arányában, %)	74.9	72.1	69.1	65.3	79.3	76.7	74.1	73.5	73.0	71.6	71.4	71.0

Forrás: OGREsearch számítás

MAKROGAZDASÁGI, ÁLLAMHÁZTARTÁSI HELYZETKÉP ÉS KITEKINTÉS 2025-2027

Nemzetközi gazdasági helyzetkép

Az Európai Unió 2024. második negyedévi gazdasági növekedése éves alapon 0,8, negyedéves alapon pedig 0,2 százalékos volt. A visegrádi országok GDP-je is bővülni tudott az időszak folyamán: Szlovákiában 2,1, Lengyelország 4,0, Csehországban pedig 0,6 százalékos volt az éves növekedési ütem. Németországban stagnálás volt megfigyelhető, míg az Amerikai Egyesült Államokban 3,0 százalékos növekedés. Termelési oldalon vegyes képet mutatnak az iparágak, felhasználási oldalon pedig jellemzően a bruttó felhalmozás mérséklődése fogta vissza a gazdaságokat.

Az inflációs nyomás enyhülését figyelhettük meg a 2024-es év során nemzetközi viszonylatban. Az Egyesült Államokban 2024 első kilenc hónapjában 3,0 százalékon alakult az inflációs mutató értéke – a szolgáltatások és a lakhatási költségek hajtották, míg az energiaárak visszafogták azt. Az inflációs ráta az Európai Unióban 2024 első nyolc hónapjában 2,7 százalékosra csökkent, az áremelkedés ütemének alakulásában itt is a szolgáltatások játszották a főszerepet – hasonlóan a V3 országaihoz.

Az elmúlt időszakban a vezető jegybankok (Fed, EKB) is megkezdték kamatcsökkentési ciklusukat. Az EKB júniusi és szeptemberi ülésén is mérsékelte a kamatokat, itt az infláció csak lassan tért vissza a jegybanki célhoz, miközben a gazdaság a vártnál gyengébben teljesített. A Fed szeptemberben kezdte meg kamatvágásait, amelyet a nyári hónapokban elromló munkaerőpiaci folyamatok tettek szükségessé. Mindkét jegybank kommunikációjában a lassú kamatcsökkentést helyezte előtérbe.

Hazai gazdasági folyamatok

Az idei első félévben a hazai GDP a nyers adatok alapján 1,3, míg a szezonálisan és naptárhatástól megtisztított, kiegyensúlyozott adatok szerint 1,5 százalékkal nőtt. Termelési oldalon az ipar és a mezőgazdaság hátráltatta, miközben az építőipar és a szolgáltató szektor támogatta a növekedést. A felhasználási tételek közül elsősorban a bruttó állóeszköz-felhalmozás vetette vissza a hazai GDP-t, köszönhetően a bizonytalanság miatt elhalasztott beruházásoknak. A háztartások fogyasztása azonban már a növekedést támogatta, a reálbérek emelkedése eredményeképp, ugyanakkor a lakosság körében továbbra is fennálló óvatossági motívum mellett. A külkereskedelemben import oldalon számottevőbb csökkenés volt

¹ Makronóm Intézet. A tanulmány az azonos címmel készült 2024. áprilisi elemzés frissítése, a kézirat leadásának időpontja: 2024. október 15.

megfigyelhető, elsősorban az elhalasztott beruházások nyomán, de legfőbb exportpiacaink gyengébb gazdasági teljesítményével párhuzamosan a kivitel volumene is mérséklődött.

2024 első kilenc hónapjában az infláció a jegybanki célsávon belül, átlagosan 3,7 százalékon alakult hazánkban, amiben a kereslet lassabb ütemű helyreállításának, az óvatossági motívum lassú oldódásának és a megelőző évinél jóval alacsonyabb januári átárazásoknak egyaránt szerepe van. A fogyasztói árak alakulását leginkább a szolgáltatások áremelkedése határozta meg, ami átlagosan 9,6 százalékot tett ki az előző év azonos időszakához viszonyítva. E mögött a reálbérek 10 százalékot közelítő növekedése húzódik meg, amely jelentősen kiszélesíti a vállalkozások átárazási képessége előtti teret. Viszont a szolgáltatások inflációját az indokoltnál nagyobb mértékben fűthette az egyes szegmensekben előszeretettel alkalmazott visszatekintő (infláció-követő) árazási gyakorlat.

A foglalkoztatottak száma éves alapon jelentősen, több mint 30 ezer fővel nőtt a nyári hónapokban, ugyanakkor az elmúlt hónapok adatai már tetőzést jeleznek, a lassabb gazdasági növekedéssel párhuzamosan. Megállt az aktivitás fokozódása is az elmúlt időszakban, amelynek nyomán mérséklődésnek indult a munkanélküliségi ráta is, a nyári hónapokra 4,3 százalékra.

A 2024-es év még egy lapos, valamelyest inverz hozamgörbével indult, azonban szeptember végére már egy egészségesebb, enyhén emelkedő hozamgörbét láthatunk, köszönhetően annak, hogy a rövidebb lejáratokon jobban megjelent a jegybanki kamatcsökkentések hatása. A lejáratok többségén a csökkenő hozamok ellenére jelentős kereslet állt fenn a magyar állampapírok iránt, így az ÁKK nem szembesült finanszírozási problémákkal 2024 során. 2024. szeptember végéig a forint 3,8 százalékkal gyengült az euróval szemben január elejéhez képest. Ezt magyarázza, hogy a forint kamatelőnye mérséklődött az MNB kamatcsökkentéseinek következtében és a világ vezető jegybankjainak kitolódó kamatcsökkentései révén. A régiós devizák közül egyedül a zloty erősödött az euróval szemben, a cseh korona gyengült, a román lej árfolyama pedig változatlan maradt. A júniusi üléssel a monetáris lazítási ciklus új szakaszba lépett, a jegybank az aktuális piaci környezet figyelembevételével dönt arról, hogy csökkenti vagy szinten tartja az alapkamatot. Ennek eredményeként június óta a júliusi és a szeptemberi üléseken került sor 25–25 bázispontos kamatcsökkentésre, mindkét esetben a kedvező nemzetközi környezet támogatta a lazítást.

Előrejelzés 2024–2025

Várakozásaink szerint a gazdaság teljesítménye az idei évben 1,7 százalékkal növekedhet, amely jövőre, a külső kereslet rendeződése esetén, 3,6 százalékra gyorsulhat. A növekedés fő motorja az idei évben az elsősorban a reálbérek emelkedése nyomán javuló jövedelmi helyzet hajtotta fogyasztás lehet, amely 3,9 százalékkal bővíülhet. Jövőre is hasonló ütemben nőhet a fogyasztás, ekkor a lassabb reálbér-dinamikát az óvatossági motívum feloldódása ellensúlyozhatja. Ezzel szemben a gyenge külső kereslet nyomán a vállalatok idén elhalasztják beruházásaikat, amely tétel idén 7,4 százalékos zsugorodást mutathat, amelyet jövőre 6,7 százalékos felpattanás követhet. Az export volumene idén kismértékben, 0,7 százalékkal

csökkenhet, a külső kereslet, kiemelten a német gazdaság gyengélkedése elsődlegesen a termékkivitelt érinti, miközben a szolgáltatásexportot a nemzetközi turizmus húzza. Jövőre ellenben már bővülést várunk, 3,4 százalékosat. Az import esetében az export és a beruházások visszaesése mérsékli, míg a fogyasztás növeli a volument, ezen hatások eredőjeként a behozatal idén 2,4 százalékkal zsugorodhat, amit jövőre 4,1 százalékos felpattanás követhet. Ebből kifolyólag a nettó export idén még támogatja, jövőre azonban már lassítja a növekedést.

Szeptemberben az infláció elérte a jegybanki célt, ugyanakkor a következő hónapokban a bázishatások nyomán felpattanás várható, azonban év végén is 5 százalék alatt maradhat az áremelkedés mértéke, miközben éves átlagban 3,8 százalékot tehet ki. Jövő év elejétől ismét csökkenhet az infláció és 2025 nyarára térhet vissza a jegybanki célra. A monetáris lazítási ciklus a következő hónapokban is csak lassú ütemben folytatódhat a bizonytalan nemzetközi pénzüpiaci helyzet nyomán. Várakozásaink szerint idén csupán decemberben kerül majd sor 25 bázispontos kamatvágásra, amelyet jövőre további 100 bázispontos csökkentés követhet a Fed kamatpolitikájához igazodva. A foglalkoztatottak száma idén és jövőre is bővíthet, ugyanakkor a negatív demográfiai folyamatok egyre erőteljesebb korlátot jelentenek, miközben az aktivitásnövelő intézkedések is csak lassan tudják kifejteni hatásukat. Ezzel párhuzamosan a munkanélküliségi ráta éves átlagban idén még emelkedhet, 4,3 százalékra, azonban jövőre 3,9 százalékra csökkenhet.

A Makronóm Intézet előrejelzése szerint a gazdasági szervezetek befizetései kismértékben, míg a fogyasztáshoz kapcsolt adóbevételek érdemben elmaradhatnak a tervezettől, ellenben a lakosság befizetései meghaladhatják azt. A folyamatok hátterében az extraprofit-adókat érintő módosítások, a fogyasztás lassú felfutása és a gazdaság vártnál gyengébb teljesítménye áll. Számottevően felülteljesülhetnek a költségvetési szervek bevételei, valamint a Központi Maradványelszámolási Alap, az egyéb bevételek és az állami beruházási fejezet bevételei tételesorok is. Azonban az uniós források körüli viták és a források befagyasztása nyomán a várt beérkezésnek mindössze a fele teljesülhet az idei évben. A kiadási oldalt több beavatkozás is érinti 2024-ben: az ország- és vármegyeberlet bevezetése, elfogadásának kiterjesztése, az utazási támogatások emelése, a CSOK+ elindítása, a minimálbér-, garantáltbérminimum- és a pedagógusbér-emelés, a versenyképességi csomag eddigi intézkedései, a Budapest Airport megvásárlása és a korábbi évek programjainak kötelezettségei. A várakozásoktól elmaradó növekedés miatt a nyugdíjprémium céltartaléka szabad forrásként jelentkezik, míg a tartalékok esetében is megtakarítás valószínűsíthető, továbbá az uniós programok kiadásainak megelőlegezése is lassabb lehet. Ezen felül a kormány több beruházás elhalasztásáról is döntést hozott. A Start munkaprogram esetében kismértékű felülteljesülést várunk, míg a kamatkidadások érdemben meghaladhatják a korábban várt szintjüket, főleg a lakossági infláció-követő állampapírok miatt.

Jövőre a gyógyszergyártói, a légitársaságok, illetve a távközlési adó kivezetése, valamint a családi adókedvezmény várt duplázása mérsékli, míg több extraprofit-adó módosítása növeli az adóbevételek értékét. A 2023. decemberi PM-előrejelzéshez képest így a gazdálkodó szervezetek és a lakosság befizetései, valamint a költségvetési szervek bevételei felül-, a

fogyasztáshoz kapcsolt adóbevételek viszont alulteljesülhetnek. A 2024-ben meghozott intézkedések tovaggyűrűző hatásai mellett a pedagógusbér-emelés folytatása növeli, míg a bejelentett beruházás-elhalasztás visszafogja a kiadásokat. A tartalékok esetében szintén megtakarítás várható 2025-ben prognózisunk szerint. A kamatkidások változatlanul magas szinten alakulnak, az előirányzatnál azonban kevésbé kedvezőtlenebben, mint az idei évben. A növekedés beindulásával sor kerül nyugdíjprémium megfizetésére, míg inflációs előrejelzésünk alapján kismértékű nyugdíjkorrekció is várható. A Start munkaprogram kiadásai meghaladhatják a tervezett szintjüket jövőre.

A fenti folyamatok nyomán a GDP-arányos eredményszemléletű hiány 2024-ben kismértékben, 0,1 százalékponttal alakulhat a 4,5 százalékos hiánycél felett, míg 2025-ben annak megfelelően 3,7 százalékot tehet majd ki. A GDP-arányos bruttó államadósságráta az előrejelzési horizonton folyamatosan csökken: idén 73,1, jövőre 70,8 százalékra. Az előrejelzést azonban jelentős negatív kockázatok övezik: a gazdaság vártnál kedvezőtlenebb teljesítménye, a geopolitikai konfliktusok eszkalációja mind a hiány- és államadósság-mutató emelkedését vonják maguk után.

1. táblázat: A Makronóm Intézet előrejelzésének főbb számai (szezonalisan kiigazított adatokból számolva)

	2023	2024	2025
GDP (volumenindex)	-0,8	1,7	3,6
Háztartások fogyasztási kiadása (volumenindex)	-1,8	3,9	3,9
Bruttó állóeszköz-felhalmozás (volumenindex)	-7,6	-7,4	6,7
Export (volumenindex, nemzeti számlák)	1,5	-0,7	3,4
Import (volumenindex, nemzeti számlák)	-3,7	-2,4	4,1
Infláció (%)	17,6	3,8	3,5
Jegybanki alapkamat az időszak végén (%)	10,75	6,25	5,05
Munkanélküliségi ráta (%)	4,1	4,3	3,9
Foglalkoztatottak száma (ezer fő)	4724,3	4746,6	4769,0
Bruttó átlagkereset változása (%)	14,2	13,6	10,5
Reálkereset (%)	-2,9	9,4	6,7
A folyó fizetési mérleg egyenlege (a GDP %-ában)	0,2	2,0	1,5
Külső finanszírozási képesség (a GDP %-ában)	1,2	3,2	3,2
Az államháztartás egyenlege (a GDP %-ában)	-6,7	-4,6	-3,7
Államadósság (a GDP %-ában)	73,5	73,1	70,8

Forrás: KSH, MNB, Makronóm Intézet számítás

MAKROGAZDASÁGI, ÁLLAMHÁZTARTÁSI HELYZETKÉP ÉS KITEKINTÉS 2025-2027

A világgazdasági, kereskedelmi folyamatokat számos súlyos kihatású változás, sok törte meg 2019 után. A pandémia során megszakadtak termelési kapcsolatok, ellátási hiányok léptek fel árnövekedési hullámot indítva be, emellett drasztikusan módosultak a társadalmi életfeltételek, a munkavégzés formái is. A klimatikus viszonyokban, természeti környezetünkben lezajló aggasztó folyamatok is mind súlyosabb következményekkel jártak. A 2022-ben megindult háború pedig világszerte, de főleg Európában új helyzetet teremtett. Ezek hatásaira törések álltak be a korábbi növekedési pályákban. A magyar gazdasági teljesítményben is korábban nem látott hullámhegyek és völgyek következtek be; ezért is nehéz kellő alapossággal felbecsülni tartós növekedési képességünket.

Az egyidejűleg zajló sokféle változás (polikrízis) aligha múlik el. A permakrízis fogalmának megjelenése is jele annak, hogy a kihívások velünk maradhatnak. A gazdasági folyamatok korábbi trendjeinek gyengülése, akár megszakadása, a konjunktúra-ciklusok gyorsabb fordulatai: ezek mind a megnövekedett bizonytalanságból fakadnak. A gazdasági szereplők, a társadalom tagjai, valamint a kormányok gyakran kényszerülnek korrekciós döntési helyzetbe.

A jelen munka ezért a 2025-27-es időszakra várható magyar gazdasági pályát alkalmazkodási folyamatként elemezi a sajátos kiinduló állapotok és a körvonalazható külső-belső viszonyok alapján. Az alkalmazkodás: kényszer, tekintettel a már bekövetkezett és folyamatban levő nagyerejű változásokra. Másfelől elvégzendő feladat a gazdasági vezetés számára.

Az előző, 2024 áprilisában végzett, a jelenlegivel azonos című elemzésünk a 2024 első negyedéről nyert adatok és az addigi fejlemények elemzésére támaszkodott. Az a munka szintén a sokféle bizonytalansági tényező számbavételéből indult ki; a jelen munkához hasonlóan egyetlen alappályát vázolt fel, az ahhoz tartozó kockázati elemzéssel, a lehetséges alternatív pálya vagy pályák számszerűsítése nélkül. Az eltelt félévben a tárgyalt rizikótényezők továbbra is fennmaradt, sőt új tényezők is felléptek vagy felerősödtek, valamint a korábban is regisztrált kockázati faktorok egy része mára materializálódott. Ilyen az európai (és hazai) ipari konjunktúra gyengélkedése, valamint a megnövekvő bizonytalanság-érzés miatti hazai beruházáscsökkenés. Mindkét esetben az idei évben a romlás a tavasszal feltételezettnél is nagyobb.

¹Budapesti Corvinus Egyetem, Adatelemzés és Informatika Intézet – Smarter Work for a Better Life Kutatóközpont. A tanulmány az azonos címmel készült 2024. áprilisi elemzés frissítése, a kézirat leadásának időpontja: 2024. október 15.

A magyar gazdasági pálya külső feltételrendszerének várható alakulását illetően figyelembe vettük azokat az átfogó jelentéseket, amelyek az európai döntéshozók megrendelésére készültek, és így formálhatják az intézkedéseket, azokhoz gondolati keretként szolgálhatnak. Ezen munkák között kiemelendő a Letta-bizottság anyaga² és a Draghi-jelentés³. Közös gondolati irányuk, hogy az EU belső hatékonyságának növeléséhez és a globális versenytársakkal folyó vetélkedésben való helytálláshoz uniós szinten koordinált intézkedésekkel (iparpolitikával) szükséges fellépni.

Mindkét jelentés koncepcionális tartalma alapvetően más, mint az a magyar kormányzati politika, amely a korábnál is nagyobb külső-belső gazdasági mozgástérre törekszik. Az európai integrálódás lehetséges jövőbeli irányainak taglalására itt nincs hely és mód, de ez a jelzett felfogásbéli ellentmondás fontos kockázati tényező a jelenlegi magyar kormánypolitika felől nézve, mivel a mag-Európa irányába való elmozdulás jelentősen korlátozná a kormány taktikai terét, és kritikusan érintene olyan gazdaságfejlesztési irányokat, amelyekbe sokat investált a magyar kormányzat (lásd keleti nyitás, elektromos járműipari csúcspozíció, a fejlesztői állam felfogásában fogant intervenciók politika). Az „európai szuverenitás” koncepciójának az érvényre jutása korrekcióra szorítaná a 2010 óta folytatott magyarországi aktív kormányzati működési módot. Az utóbbi időkben így is számos stratégiai területen következtek be olyan lényeges változások, amelyek kihatnak a magyar viszonyokra az itt elemzett középtávú időszakban. Ilyen a klímavédelem és a geopolitikai stabilitás közötti átváltás (trade-off) elmozdulása az európai, amerikai politikában. Noha a zöld átállás továbbra is vallott politikai cél, ám a nemzetközi politikai blokkosodás közepette a sokasodó biztonságpolitikai, ellátási gond szükségessé teheti a prioritások EU-szintű felülvizsgálatát. A kínai gyártású elektromos járművekre 2024 nyarán kivetett és 2024 októberében megerősített többlet-vám esete jelzi, hogy a hazai termelési kapacitások védelme és a stratégiai függőség enyhítése a korábnál nagyobb hangsúlyt kap – akár még Németország (valamint mások mellett a magyar kormány) ellenkezésével szemben is. Az uniós működési rend (governance) és az EU-szintű szakpolitikai irányok potenciális változása tehát olyan hatótényező-csoport, amelynek összefüggéseit nehéz előre látni, mégis valamilyen formában figyelembe kell venni a magyar gazdasági növekedés középtávú prognosztizálásában.

Az időszakot illetően elemzésünk a további külső feltételekre épül. A digitalizáció, a mesterséges intelligencia és a kapcsolódó technológiai univerzum még a korábban gondoltnál is erősebben érinti a magyar gazdaság és társadalom működését. Gyors alkalmazkodás nélkül jelentős számú munkahely kerül veszélybe; relatív helyzetünk megtartása, a társadalom felkészítése nagy ráfordításokat igényel. Az erőforrások és áruk nemzetközi áramlását mind gyakrabban csorbítja az új-protekciónizmus felerősödése; ez a rendkívül nyitott magyar gazdaságot különösen erősen érinti. A külkereskedelem-bővülésre vonatkozó korábbi feltételezéseinket át kellett gondolnunk. A geopolitikai, biztonsági kockázatok gyors

² E. Letta: Much more than a market – Speed, security, solidarity, Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens, April 2024

³ M. Draghi: The future of European competitiveness, September 2024

mérséklődését eddig sem feltételezhattük. Középtávon a védelmi kiadások magas szintjével számolunk. A klímaváltozás már eddig manifesztálódott, egyebek mellett az agrártermelés példátlan méretű ingadozásában. Számolnunk kell az árvizekkel, egyéb természeti jelenségek kapcsolatos kiadások, nemzetgazdasági veszteségek növekedésével. A zöld fordulat ügye hangsúlyos uniós irányvonal, egyben vállalt állami feladat nálunk is, ugyanakkor a korábbinál kisebbre prognosztizált gazdasági növekedési ütem mellett a ráfordítható hazai erőforrások kisebb mértékben nőnek.

Gazdaságunk várható gazdasági pályájának belső tényezőit is részben újra kell gondolni az utóbbi időkben megmutatkozó változások fényében. A közvetlen bázisidőszak (2023-2024) magyar gazdasági teljesítménye jelentősen elmaradt a független kutatóhelyek, nemzetközi intézmények prognózisai mögött, és különösen nagy lett a lemaradás a költségvetési törvénybe foglalt növekedési számokhoz képest. Nyilvánvaló, hogy ha eredetileg évi 4 százalékos GDP-bővülésre épül az állami költségvetés, akkor még példásan fegyelmezett gazdálkodás mellett sem teljesülhetnek a főbb tételek és az egyenleg-mutatók. Valójában a közvetlen bázisidőszak egészében nem volt nálunk érdemi gazdasági növekedés (2023-ban -0,9 százalék, 2024-ben +1,6 százalék várható).

Ez a nagyméretű túltervezése a gazdasági növekedésnek értelemszerűen kiélezte a kormányzat kiadási oldali aktivitása és az anyagi lehetőségek közötti ellentmondást. Korábban, a 2013-2019 közötti boom időszakában e vonatkozásban kisebb feszültség állt fenn, mivel akkor segített az EU-transzferek gyors beáramlása, a külpiazi konjunktúra, a szerény nemzetközi kamatszint. Az azt követő válságteli időszakban viszont a magyar gazdaság jövedelemtermelő képessége sokkalta kisebb mértékben nőtt. Az eleve túlsúlyos államháztartás visszahúzó tényezőként nehezedik a gazdaságra; annak erőtlen növekedési teljesítménye pedig visszahat az adóztatható alapok bővülési mértékére, mintegy tartósítva az államháztartás bevételi oldali gyengeségét. A helyzetet rontotta, hogy a magyar gazdasági pálya már évek óta tőkeigényes irányba mozdult el. A felhalmozási ráta megemelkedéséből viszont a nemzetgazdasági fogyasztási ráta szükségszerű mérséklődése is következik. Ez az összefüggés is része annak a gazdaságpolitikai vitatémának, hogy vajon milyen okok miatt csúszott vissza a magyar lakossági fogyasztási szint térségi összevetésben. 2022 nyarán megindult az állami felhalmozási kiadások kényszerű visszavágása, és így ez a kiigazítási-megszorítási folyamat mérsékelte a beruházási, építőipari tevékenységek túlfűtöttségét. Ugyanakkor a megnövekvő piaci bizonytalanságok (és sok esetben a hazai szabályozók miatt rizikók) a magánberuházásokat is visszavetették. A beruházási visszaesés 2024-re várható mértéke jóval nagyobbak mutatkozik, mint tavaszi prognózisunkban. A bruttó felhalmozás volumensökkenése pedig negatív hat ki az itt tárgyalt középtávú időszak növekedési kilátásaira.

A költségvetés gyakori megcsúszására felfigyeltek a nemzetközi hitelminősítők is. A magyar szuverén besorolás 2024 őszén a befektetőknek nem ajánlott kategóriát csak egy, legfeljebb két fokozattal haladja meg (BBB, BBB mínusz). Az utóbbi időkben meghozott hitelminősítési döntésekben ugyanakkor stabilizáló tényezőként vették figyelembe a folyó fizetési mérlegben 2023 után beálló javulás, az FDI-beáramlás mértéke. Az indoklásokban

visszatérően szerepel annak feltételezése, hogy Magyarország kisebb feszültségeket követően hozzájut az EU-s források zöméhez. Ezzel szemben lefelé húzó tétel a makacs éves államháztartási deficit és a jelentős államadóssági ráta, valamint az állami működés gyenge hatásfoka, a gazdaságpolitika gyakori inkonzisztenciája. Jelen munka azonban – a korábbi változathoz hasonlóan – azt feltételezi alapesetként, hogy marad a legfontosabb hitelminősítőknél a szuverén kockázati besorolás, de legalábbis megmaradunk a befektetőknek ajánlott kategórián (investment grade) belül. Ennek valószínűsége azonban romlik, és a leértékelésé megnő, ha az RRF-alap végleg bezárul Magyarország előtt, és nem nyílnak meg azok az átmeneti jelleggel befagyasztott konvergencia-alapok, amelyek terhére már a kormány indított kifizetéseket (és így azok azáltal megnövelik az államháztartási hiányt). Az MNB rendezetlen tőkehelyzete is súlyos lefelé mutató kockázati tényező: ha az EKB szabályai vagy a tőkepiaci aggodalmak kikényszerítenék a hatalmas negatív jegybanki tőke visszapótlásának megkezdését, akkor komoly „vonal alatti tételek” jelennének meg az államadósság állományában is. Számításaink ezért a korábbi változathoz képest abban is módosultak, hogy a 2025-27-es időszakra eredetileg prognosztizálthoz képest kisebb uniós transferek szerepelnek – ez kihat a külső mérlegállapotra. Azzal is számolnunk kell, hogy a keleti, ázsiai eredetű működőtőke beáramlást is fékezheti a geopolitikai blokkosodás.

A külső körülmények és a termelési erőforrásokkal való ellátottság (ideértve a demográfiai helyzetet, a munkaerőpiaci viszonyokat is) nem teszik lehetővé a politikai deklarációkban szereplő éves 3-6 százalékos remélt növekedési ütemet, de még a 3 százalékosat sem, fenntarthatóan, több év átlagában. A politikai ciklus várható alakulásától sem lehet eltekinteni. Már az EU-tagság elnyerése előtti időkben rendkívüli ciklikusságot vitt az állampénzügyi folyamatokba az, hogy a parlamenti választás éve előtt a hivatalban levő kormány elengedte a költségvetési hiányt (az ellenzéki erők többsége pedig még rá is tromfolt az elígérézésekre), majd a megnyert/elvesztett választást követően a késéssel beinduló szükségzerű költségvetési megszorítás az adott évben még nem lett képes leállítani a deficit felfutását (2002, 2006).

A későbbiekben a belpolitika helyzet másként alakult, valamint a 2004-ben elnyert EU-tagság viszonyai között lassan (de érdemben csak 2011 után, az EU-szintű 'austerity' keretein belül) szigorodott a 3 százalékos hiányplafon számonkérése: így 2013 és 2019 között nem mutatkozott markáns választási ciklus. 2021 nyarától azonban 2022 tavaszág ismét fellazult az államháztartási fegyelem. Nem zárható tehát ki, hogy a 2026-ban esedékes parlamenti választást megelőzően keresletélénkítő, fogyasztásnövelő intézkedések születnek (ezek részben már a megelőző évben, 2025-ben is szerephez jutnak). A bemutatott gazdasági növekedési alappálya azonban nem tartalmaz olyan mértékű gazdasági dinamikát, amely lehetővé tenné érdemi költségvetési élénkítést 2025-2026 során; ha mégis lenne keresletélénkítő kísérlet, azt inkább a szükségesnél lazábbra fogott monetáris politika alkalmazásával lehet elképzelni, illetve az esetleges (részleges) fiskális ösztönzők alkalmazását gyors vissza-szigorítás követné 2026 második felében, egyensúlyi megfontolásokból. A költségvetési korrekció hatása azonban megjelenne a növekedési index gyengülésében.

KÖLTSÉGVETÉSI KOCKÁZATOT JELENT-E A KÖZPONTI KÖLTSÉGVETÉSI SZERVEK KIADÁSAINAK ÉVKÖZI MEGEMELÉSE?

Bevezetés

A közfeladat ellátásának egyik legjellemzőbb formája, amikor az államháztartás rendszerében történő feladatellátást a költségvetési szervek látják el. Az Állami Számvevőszékről szóló 2011. évi LXVI. törvény (ÁSZ tv.) 5. § (2) bekezdése alapján az Állami Számvevőszék (ÁSZ) az államháztartás gazdálkodásának ellenőrzése keretében ellenőrzi a költségvetési fejezetet irányító szerv és a fejezetbe sorolt költségvetési szervek működését, a fejezetbe tartozó központi kezelésű előirányzatok és fejezeti kezelésű előirányzatok felhasználását. Mindemellett az ÁSZ elsősorban a makrogazdasági és költségvetési folyamatok főbb összefüggéseit feltáró elemzéseivel segíti a Költségvetési Tanács munkáját. A makroszintű tézisek megfogalmazásához szükséges, hogy az ÁSZ a költségvetés egy-egy szegmensét mélyebben, egészen a költségvetési tranzakciók szintjén is megismerje.

Az előbbi megközelítést szem előtt tartva és az ÁSZ törvényi mandátumából kiindulva az elmúlt közel egy évben kiemelten foglalkoztunk a költségvetési szervek gazdálkodásának sajátosságaival, melynek keretében elemeztük az eredetileg tervezett kiadások év végi túllépése mögötti folyamatokat, a kiadások éven belüli, havonkénti teljesülését, valamint a bevételi és kiadási előirányzatok évközi módosításait.

A témaválasztásunkat annak a köztudatban álló hipotézisnek a vizsgálata indokolta, hogy a költségvetési szervek a mindenkorai költségvetési törvényben tervezett kiadási összeghez képest évközben lényegesen többet költenek, amivel jelentősen hozzájárulnak a központi alrendszer tervezettnél nagyobb év végi pénzforgalmi hiányához. Másrészt a központi költségvetési szervek kiadásainak összecsúszása (Például 2022-ben 7 135,8 milliárd forint, 2023-ban 7 920,6 milliárd forint összegben teljesültek) és mindennek a központi alrendszer összes kiadásához mért aránya (Pl.: 2022-ben 20,7 százalék, 2023-ban 19,3 százalék) is olyan nagyságrendűnek tekinthető hazánk költségvetésében, ami indokoltá tette költségvetési gazdálkodásuk jellegetességeinek, sajátosságainak feltárását.

¹A tanulmány szerzői: Erdélyi Attila, elemzési szakértő, Állami Számvevőszék és Dr. Pulay Gyula, vezető közgazdász, Állami Számvevőszék, tanszékvezető egyetemi docens, Károli Gáspár Református Egyetem. A kézirat leadásának időpontja: 2024. december 16.

Módszertan

Elemzésünkkel a központi költségvetési szervek gazdálkodásának sajátosságaira és az ebből eredő kockázatokra szeretnénk felhívni a figyelmet, aminek érdekében az alábbi három fő fókuszterületet értékeltük:

I. A költségvetési szervek kiadásainak éven belüli, havi mintázata, vagyis a kiadások havonkénti lefutása, ciklikusságának vizsgálta.

Az I. fókuszterület értékelésével az elemzés arra kereste a választ, hogy a költségvetési szervek kiadásai éven belül, havonta hogyan teljesülnek, vagyis milyen mintázat látható a kiadások lefutása tekintetében. Továbbá a havi kiadások ciklikusságát milyen többlet- vagy egyszeri kiadások teljesítése eredményezte. A vizsgált időszak 2022. és 2023. évekre a költségvetési szervek valamennyi kiadására vonatkozott. A kérdéskör kapcsán megvizsgáltuk, hogy a decemberi az éves kiadások egytizenketted részénél lényegesen magasabb összegű kiadások a költségvetési gazdálkodás sajátosságai miatt teljesülnek ilyen összegben, vagy az engedélyezés, közbeszerzések lebonyolításának elhúzódása miatt, esetleg azért, mert a kiadásokat az esetleges elvonások, megtakarítások miatt év végéig a szervezetek csak visszafogottan teljesítik.

Az elemzéshez a mintegy 620 költségvetési szervből azt az 527-et választottuk ki, amelyek 2022-2023. évek mindkét évében kiadást teljesítettek. A kiválasztott halmazból azt a 104 költségvetési szervezet elemeztük részletesen, amelyeknek december havi kiadási aránya mindkét évben az összes (527) szervezet december havi átlagos kiadási aránya feletti volt, és emellett a **legnagyobb intézményi körrel rendelkező szakágazatokba tartoztak** 2022-2023. között. Utóbbi szempontot azért tartottuk fontosnak figyelembe venni a **szűkítés során**, mivel azt feltételeztük, hogy ezeknél a költségvetési szerveknél volt várható, hogy a kiadások decemberi felfutása rendszeresen megtörténik és nem egyszeri anomália.

A kiválasztás első szakaszában azonosítottuk a 2023. decemberi átlagos kiadási arányt növelő szervezeteket, azaz az 527 szervezetből kiválasztottuk azokat, amelyek 2023. december havi kiadásának összege kiugróan magas volt összegében is (10,0 milliárd forint feletti), és az éves kiadások egytizenketted részének megfelelő havi kiadáshoz mérten is. Ezt követően a legnagyobb intézményi körrel rendelkező szakágazatokban történő besorolás érdekében a fennmaradó (a 10,0 milliárd forint feletti december havi kiadást teljesítő 12 költségvetési szerv kivételével) 515 szervezetet a 2022. és 2023. évek december havi kiadási arányok nagysága alapján 166 költségvetési szervre szűkítettük, és esetükben megvizsgáltuk, hogy mely szakágazatba tartoznak. Az eredmények alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy a kiválasztott költségvetési szervek nagy arányban koncentrálnak néhány szakágazatban, ezért az intézmények egyedi vizsgálata helyett a szakágazatonkénti elemzést célszerű elvégezni. Feltártuk, hogy a költségvetési szervek több, mint 60 százaléka (104) intézmény hat szakágazatba (Fekvőbeteg-ellátás, Szakmai középfokú oktatás, Gyermekek otthonban elhelyezett betegek ellátása, Idősek, fogyatékosok bentlakásos ellátása, Mentális-, szenvedélybeteg

bentlakásos ellátása, Vízügyi igazgatás) tartozik. Ebből következően 104 költségvetési szervre vonatkozóan szakágazonként értékeltük a 2022. és 2023. év december havi kiadási arányt, a december havi előirányzat-módosítás arányát, azoknak főbb kiadási rovatok (kiemelt előirányzatok) szerinti összetételét és hónapok közötti változását, továbbá elemeztük az előirányzat felhasználását, a 2022. és 2023. évben teljesült kumulált havi bevétel és kiadás, valamint azok egyenlege változását.

II. A költségvetési szervek tervezettnél magasabb összegű kiadásteljesüléseinek forrásai, vagyis az évközi többletbevételek feltárása, melyek lehetővé teszik a kiadások túllépését.

A II. fókusz értékelését alapvetően az indokolta, hogy a költségvetési szervek tervezettnél nagyobb év végi teljesülésére a bevételi előirányzatok évközi módosításának függvényében kerülhet sor. Az elemzést célirányosan egy kockázatelemzés alapján kiválasztott 25 elemű mintára² végeztük el 2022. évre vonatkozóan, melyet költségvetési szervek és költségvetési intézménycsoportok (költségvetési címek) alkottak. A 25 kiválasztott költségvetési címet az alábbi szempontok mentén vizsgáltuk:

1. Az előirányzat módosítások összegei hogyan oszlanak meg hatáskörönként, vagyis a módosított bevételi előirányzat összege elsősorban az intézményi és/vagy a fejezeti és/vagy a kormányzati és/vagy az államháztartásáért felelős miniszteri (ÁHT miniszteri) hatáskörben végrehajtott előirányzat módosításra vezethető-e vissza. Ehhez a „Bevételi előirányzat módosítás hatáskörben/Bevételi előirányzat módosítás összesen” mutatót alkalmaztuk.
2. A bevételi előirányzat módosítások hatáskörönként mely bevételi jogcímekeket és milyen arányban érintették, vagyis milyen hatáskörben és mekkora arányban került sor az egyes bevételi jogcímeke előirányzatainak módosítására. Ehhez az „Adott bevételi jogcímen történt előirányzat módosítás összege/Adott hatásköri bevételi előirányzat módosítás összesen összege egy szervezeten belül” mutatót alkalmaztuk.

III. Az „Egyéb működési kiadások” év végi kiadásteljesülése mögött húzóódo költségvetési folyamatok, vagyis milyen esetben okozza a költségvetési hiány növekedését az előirányzatok túllépése.

A III. fókuszterület elemzését az indokolta, hogy az évközi előirányzat módosítások lehetősége ugyan a költségvetés végrehajtásának rugalmassága szempontjából alapvető

² Az elemzés alapját első körben egy 75 intézményből/intézménycsoportból álló 2021-2023. időszakra vonatkozó adatokat tartalmazó adatbázis jelentette, melyet kockázati alapon 25 intézményre/intézménycsoportra szűkítettünk.

fontosságú, azonban szükséges a jelentős számú és értékű előirányzat-módosítás mögött húzódo okok beazonosítása is. Ezáltal ugyanis világos képet kapunk arról, hogy az előirányzat módosítások mögött rendszerszintű, a tervezés sajátosságaira visszavezethető okok vagy a változó környezet miatt (ad hoc jelleggel) szükségessé váló költségvetési reakciók vagy tervezési hibából eredő költségvetési kockázatok állnak.

Ehhez a 2022. és 2023. évi K3-K5 típusú kiadási jogcímekre szűkített „Egyéb működési kiadások” tervezésével, évközi előirányzat módosításával kapcsolatos információkat, az év végi teljesülést befolyásoló tényezőket, a tervezéshez köthető rendszerszintű és egyedi körülmények feltárását céloztuk meg. Az elemzett költségvetési szervek körének kiválasztásakor figyelembe vettük többek között, hogy a költségvetési szerv részesült-e 2022-ben vagy 2023-ban valamely központi tartalékból vagy maradványalapból támogatásban, érintette-e a költségvetési szervet szervezeti és/vagy feladatváltás a vizsgált időszakban, valamint hogyan alakult a kiadásainak teljesülése a tervezett összeghez képest. Mindezek alapján 11 költségvetési szervet választottunk ki az elemzés lefolytatásához.

A költségvetési kiadásokon belül a K3-K5 rovatrend szerinti Egyéb működési kiadásokra (melyek tartalmukban dologi kiadásokat, az ellátottak pénzbeli juttatásait, illetve az egyéb működési célú kiadásokat jelentik) való szűkítést az indokolta, hogy az ezen előirányzatokat érintő évközi előirányzat-módosítások összege az összes kiadást érintő előirányzat módosítás összegén belül mind a kettő elemzett évben 50,0 százalék feletti volt (2022-ben 51,7 százalék, 2023-ban 66,8 százalék) a kiválasztott 11 költségvetési szerv esetében.

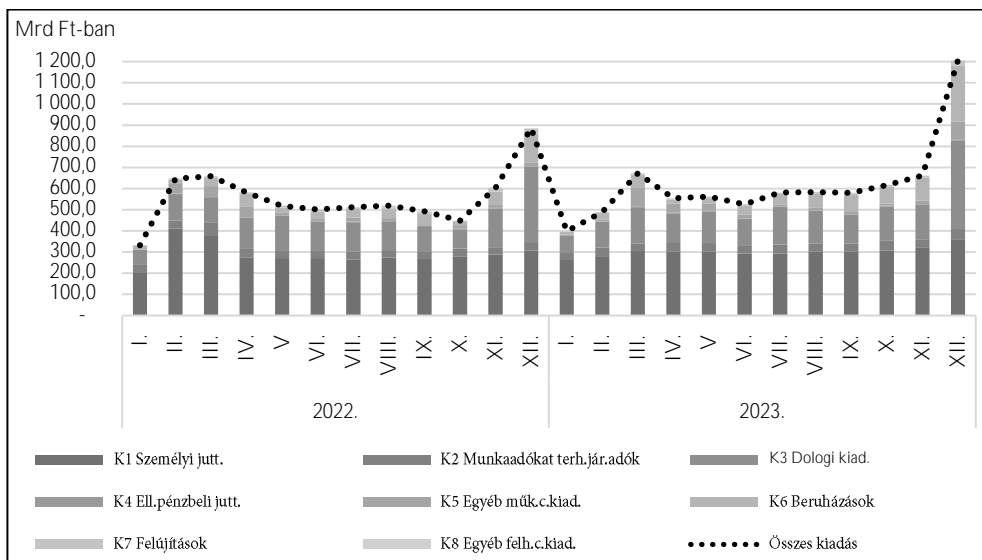
Eredmények

1. A költségvetési szervek kiadásainak éven belüli alakulása 2022-2023. között

1.1. A költségvetési szervek kiadásainak havonkénti lefutása 2022-2023. között

A költségvetési szervek kiadásainak éven belüli mintázatát, vagyis a kiadások havonkénti lefutását 2022-2023. között 527 költségvetési szervre vonatkozóan a kiadások szerkezetét is vizsgálva a K1-K8 rovatok szerint csoportosítva értékeltük. Az eredményeket az 1. sz. ábra mutatja be.

1. ábra: Az értékelt 527 költségvetési szerv havi kiadása K1-K8 rovatok szerint 2022-2023 között, milliárd forintban

Forrás: MÁK 2022. és 2023. évi időközi költségvetési jelentés adatbázisa alapján, ÁSZ számítás és szerkesztés

Az 1. sz. ábra alapján látható egyrészt, hogy az elemzett költségvetési szervek 2022. és 2023. **decemberében a többi hónaphoz képest kiugróan magas összegű kiadást teljesítettek**, másrészt a havi kiadások meghatározó részét a személyi juttatások (K1), a dologi kiadások (K3) és a beruházások (K6) tették ki. A decemberi jelentős kiadásteljesüléshez a kiadási rovatok közül leginkább a dologi kiadások és a beruházások járultak hozzá, utóbbiak összege növekedett az összes kiadás rovat közül a legnagyobb mértékben az előző hónaphoz képest decemberre.

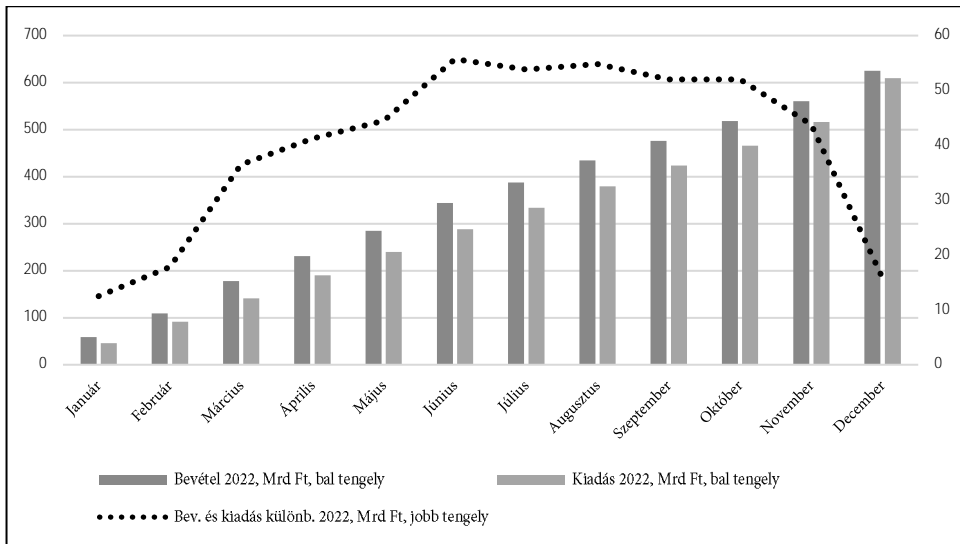
1.2. A jelentősebb szakágazatokba tartozó 104 költségvetési szerv év végi kiadásainak teljesítése 2022-2023. között

Az elemzés a Fekvőbeteg-ellátás (FE), a Szakmai középfokú oktatás (SZKO), a Gyermekeotthonban elhelyezettek ellátása (GYEE), az Idősek, fogyatékosok bentlakásos ellátása (IFBE), a Mentális-, szenvedélybeteg bentlakásos ellátása (MSZBE), valamint a Vízügyi igazgatás (VI) szakágazatot minősítette a hat legjelentősebb szakágazatnak. A legjelentősebb szakágazatokba tartozó 104 költségvetési szerv átlagos december havi kiadási aránya 2022-ben és 2023-ban 14,0-17,0 százalék között alakult, ami az 527 költségvetési szervre vonatkozóan kiszámított 2022. évi 13,2 százalékos és a 2023. évi 16,2 százalékos átlagos decemberi kiadási aránynál magasabb volt.

Az elemzett időszakban a fenti hat szakágazat január-november havi kiadásainak döntő részét az ágazatok sajátosságainak megfelelően a személyi juttatások, a kapcsolódó adók, járulékok, valamint a dologi kiadások tették ki, míg a december havi kiadásokat ezzel szemben leginkább a személyi juttatások és járulékaik előző hónapoknál magasabb aránya, továbbá a dologi kiadások, valamint a beruházások és felújítások kiugró aránya határozta meg.

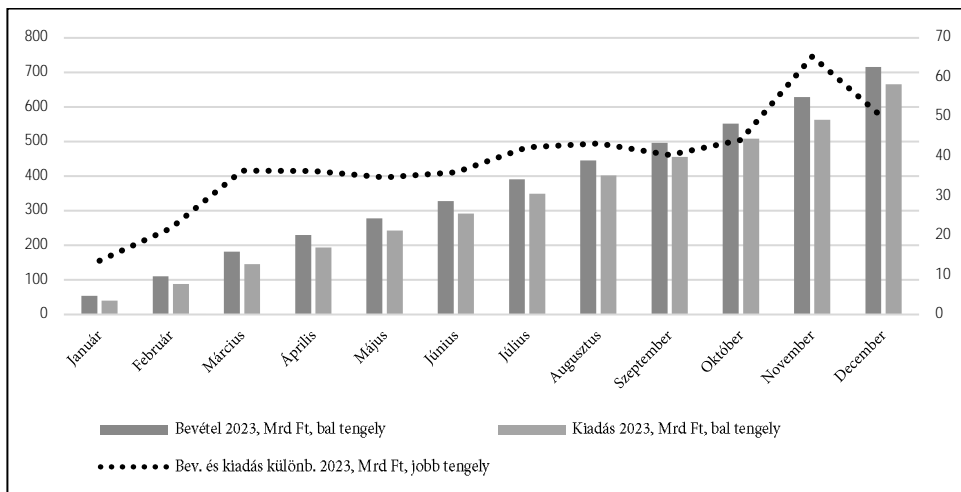
A 104 költségvetési szerv esetében megvizsgáltuk, hogy a kiadásokat milyen bevételekből finanszírozták január-november között, valamint decemberben, tovább azt is értékeltük, hogy felhalmozódott-e annyi bevételi többlet november végéig, ami a decemberi jelentős kiadásokat lehetővé tette. A költségvetési szervek 2022. évi és 2023. évi teljesített kumulált havi bevétele és kiadása és a hó végi egyenleg értékek alakulását a 2. számú és a 3. számú ábra mutatja be.

2. ábra: A 104 intézmény 2022. évben teljesített kumulált havi bevétele, kiadása és a hó végi egyenleg értékei, milliárd forintban

Forrás: MÁK 2022. évi időközi költségvetési jelentés adatbázisa alapján, ÁSZ számítás és szerkesztés

3. ábra: A 104 intézmény 2023. évben teljesített kumulált havi bevétele, kiadása és a hó végi egyenleg értékei, milliárd forintban

Forrás: MÁK 2023. évi időközi költségvetési jelentés adatbázisa alapján, ÁSZ számítás és szerkesztés

Ezzel szemben 2023-ban (amit a 3. sz. ábra mutat) januártól október végéig – a január-március közötti gyors növekedést leszámítva – egy lassú ütemű növekedést mutatott az egyenleg, majd novemberben megugrott (amihez hozzájárult a kórházak (FE) részére biztosított többletforrás a szállítói tartozások rendezésére), majd decemberre kissé visszaesett. Mindezek a folyamatok arra utalnak, hogy a költségvetési szervek legjelentősebb bevétele a maradvány volt, aminek elszámolását követően (márciustól) már nem jelentkezett nagyobb összegű bevételük.

Az ábrák adatai rávilágítanak arra, hogy a 104 intézmény együttes egyenlegének összege – összhangban a kiadások december hóközi felfutásával – december végére mindkét évben csökkent, azonban 2023-ban ez a visszaesés kisebb mértékű volt (az egyenleg 2023-ban 50,0 milliárd forint volt, míg 2022-ben csak közelítette a 20,0 milliárd forintot). Továbbá az ábrák rámutatnak arra is, hogy a decemberi magas összegű kifizetések mellett is keletkezett maradványa **a költségvetési szerveknek, vélhetően tehát az év közben folyamatosan növekvő rendelkezésre álló bevételeket** – a célhoz kötöttség, döntési folyamat, kivitelezés elhúzódása miatt – az intézmények a vizsgált évek végén nem tudták ütemezetten és maradéktalanul felhasználni.

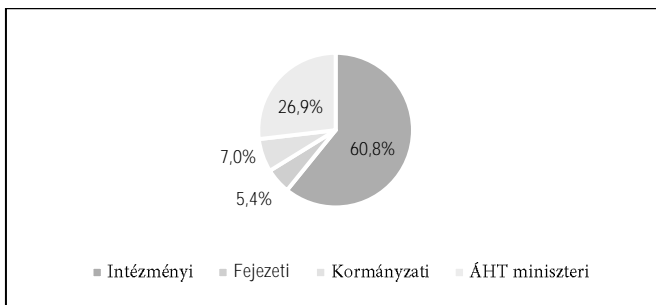
2. A költségvetési szervek tervezettnél magasabb összegű kiadásteljesüléseinek forrásai

A bevételi előirányzatok módosításaiból nyerhető információk fontosak a kiadástervezés megfelelőségének vizsgálata szempontjából. Ebből ugyanis kiderül, hogy a kiadások növelésére milyen forrásból áll rendelkezésre pénzeszköz év közben. Ha a módosítás intézményi (azaz saját) hatáskörben történt, akkor annak forrása lehet saját, intézményi bevétel. Ilyen lehet az előző évben képződött maradvány vagy a meghatározott célra kapott évközi többlettámogatás, ami a költségvetés tervezésekor még nem volt figyelembe vehető. Ezzel szemben fejezeti hatáskörben az évközi többletbevételek (közhatalmi bevételek, működési bevételek és felhalmozási bevételek eredeti vagy módosított előirányzatán felül teljesített költségvetési bevételek) megfelelő szintű teljesülése esetén kerülhet sor módosításra. A kormányzati és az ÁHT miniszteri (pénzügyminiszteri) hatáskörben tett módosítások jellemzően egyszeri jellegűek, ezek a döntést tartalmazó kormányhatározatok szerinti célra használhatóak fel, és általában olyan tartalék-előirányzatok felhasználását jelentik, amelyek a költségvetés tervezésekor még nem ismert feladatok finanszírozását biztosítják. Egy másik tipikus eset, amikor a feladat ismert, de annak központi költségvetési szervekhez történő leosztása a költségvetési törvény elfogadásakor még nem lehetséges, mivel további felmérést igényel. Ilyenek a béremelésekhez vagy a rezsiköltségekhez nyújtott támogatások. Ezek felhasználása akkor növeli a hiánycél túllépésének kockázatát, ha a tartalék-előirányzat eredetileg tervezett összegét a módosítással túllépik.

Az előbbiekre figyelemmel egy kockázatalapon kiválasztott 25 költségvetési intézményből álló mintán kerestük azt vizsgáltuk, hogy 2022-ben a költségvetési szervek bevételi előirányzatait egyrészt elsősorban milyen hatáskörben módosították, másrészt az előirányzatok elsősorban mely bevételi jogcímeket érintették.

A 25 elemzett költségvetési szerv bevételi előirányzat-módosításainak hatáskörök szerinti megoszlását a 4. sz. ábra mutatja be.

4. ábra: Az elemzett költségvetési szervek összevont előirányzat módosításainak hatásköri megoszlása százalékban

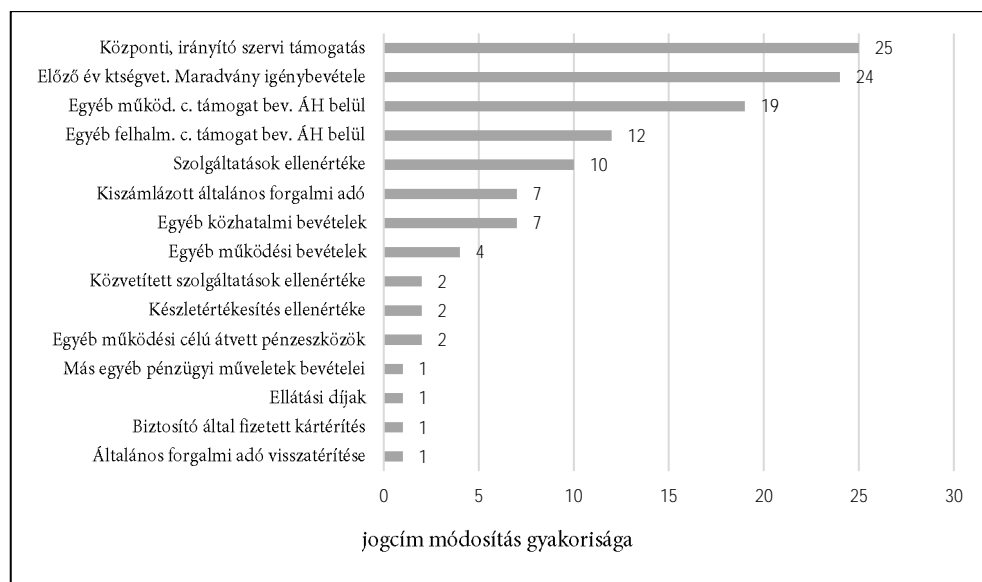

Forrás: ÁSZ számítás és szerkesztés

Az ábra alapján látható, hogy az elemzett költségvetési szerveknél 2022-ben a bevételi **előirányzat módosításokra döntően (60,8 százalékban)** intézményi hatáskörben került sor, míg az előirányzat-módosítások kb. negyede ÁHT miniszteri (pénzügyminiszteri) hatáskörben valósult meg.

A költségvetési szervek bevételi előirányzat-módosításait nem csupán hatáskörök szerint vizsgáltuk, hanem bevételi jogcímenként is, vagyis arra kerestük a választ, hogy a bevételi előirányzat-módosítások mely jogcímekeket érintették, illetve a 25 költségvetési szerv esetében melyek voltak azok a jogcímekek, amelyeket a leggyakrabban módosították. Az eredményeket az 5. sz. ábra mutatja be.

5. ábra: Az elemzett költségvetési szervek összevont előirányzat módosításainak hatásköri megoszlása százalékban

Forrás: ÁSZ számítás és szerkesztés

Elemzésünkben 15 olyan bevételi jogcímet azonosítottunk, melyek érintettek voltak 2022-ben a 25 költségvetési szerv esetében évközi előirányzat-módosításban. Az 5. sz. ábra alapján látható, hogy a leggyakrabban módosított jogcím az elemzett mintában a központi, irányító szervi támogatás (25 költségvetés szervből 25 módosítás) és az **előző év költségvetési maradványának igénybevétele** (25 költségvetés szervből 24 módosítás). Az előbbieken kívül még az előirányzat módosítással érintett jogcímekek közül kiemelendő az egyéb működési célú támogatások bevételei ÁH-n belül (19 előfordulás), az egyéb felhalmozási célú támogatások

bevételei ÁH-n belül (12 előfordulás)³, illetve a szolgáltatások ellenértéke (10 előfordulás) jogcímek.

Az előirányzat-módosítások kapcsán feltártuk továbbá, hogy az intézményi hatáskörben történő előirányzat-módosítások a jogcímek közül döntően **az előző évi maradvány** igénybevételéhez kapcsolódtak, míg a kormányzati és/vagy pénzügyminiszteri hatáskörben történő előirányzat-módosítások elsősorban a központi irányító szervek támogatás bevételi jogcímet módosították.

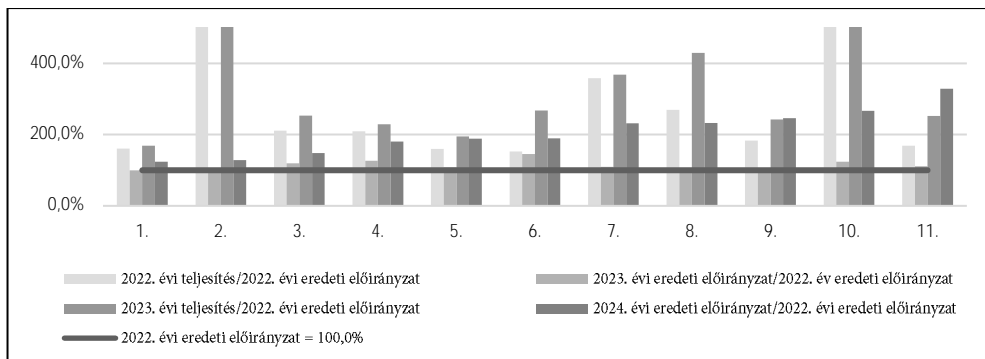
3. Az Egyéb működési kiadások év végi kiadásteljesülése mögött húzóó költségvetési folyamatok

3.1. A tervezés és a teljesítés évek közötti alakulásának értékelése

Az elemzésre kiválasztott 11 költségvetési szervnél először azt vizsgáltuk meg, hogy az egyéb működési kiadások tervezett összege (eredeti előirányzat) eléri-e vagy meghaladja-e az előző évi, illetve az előző évit megelőző évi teljesítés összegét. Ehhez a 2022. évi előirányzat összegét vettük 100,0 százaléknak (bázisnak) és ehhez viszonyítottuk a 2022. évi teljesítést, a 2023. évi előirányzatot, a 2023. évi teljesítést, valamint a 2024. évi előirányzat összegét. Az eredményt a 6. sz. ábra mutatja be, balról jobbra haladva a 2024. évi eredeti előirányzat/2022. évi eredeti előirányzat aránya szerinti növekvő sorrendben.

6. ábra: A költségvetési szervek K3-K5 egyéb működési kiadási előirányzatainak tervezése és teljesítése százalékban

2022-2024, 2022. évi eredeti előirányzat =100,0%

Forrás: ÁSZ adatbázis alapján, ÁSZ számítás és szerkesztés

Megjegyzés: a 2. és a 10. költségvetési szerv 2022. évi és 2023. évi teljesítés adatait csak 500,0%-ig ábrázoltuk

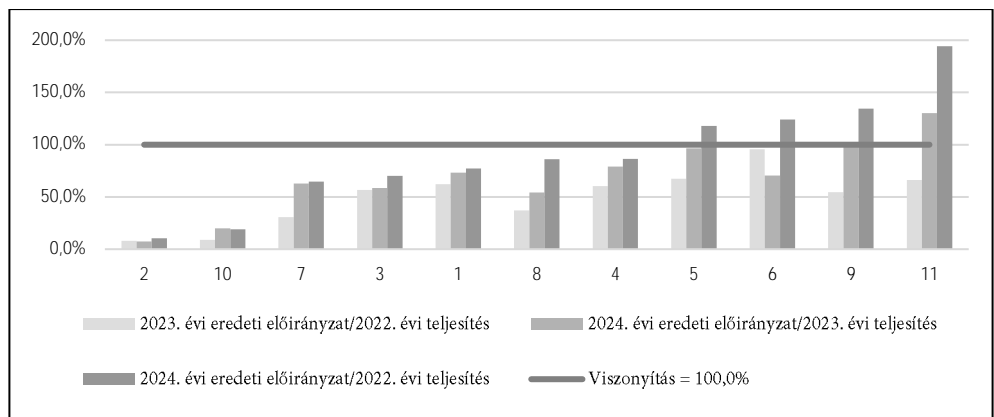
³ Az egyéb működési célú támogatások bevételei ÁH-n belül és az egyéb felhalmozási célú támogatások bevételei ÁH-n belül jogcímenek jellemzően az EU támogatások előlegeinek elszámolása valósult meg.

Az ábra alapján látható, hogy a 2022. évi eredeti előirányzat összegéhez képest valamennyi költségvetési szervnél a 2022. évi teljesítés összege nagyságrendileg 50,0 százalékkal magasabb, azaz az eredeti előirányzatot meghaladva jelentősen „túlteljesültek” a kiadások. Ezzel szemben a költségvetési szerveknél a 2022. évi eredeti előirányzathoz képest a 2023. évi eredeti előirányzat összege nem, vagy csak szerény mértékben növekedett. Ez alól kivételt jelent a 6. számú költségvetési szerv, melynél mintegy 50,0 százalékkal megemelték a 2023. évi előirányzatot. Utóbbi háttérben elsősorban az állt, hogy a 6. sz. költségvetési szervnél 2022-ről 2023-ra az informatikai szolgáltatások igénybevétele jogcím kiadási előirányzatát közel duplájára emelték a különböző informatikai fejlesztések és új szakmai rendszerek bevezetése, működtetése céljából. Az évközi előirányzat-módosítások forrását elsősorban pénzügyminiszteri hatáskörben végrehajtott többlettámogatások biztosították.

Az ábra alapján továbbá az is kiemelendő, hogy a 2023. évi kiadások teljesítésének összege valamennyi költségvetési szervnél a 2022. évi eredeti előirányzathoz és a 2022. évi teljesítés összegéhez képest is tovább növekedett, és látható, hogy a 2024. évi eredeti előirányzat összege a 2022. évi eredeti előirányzat összegéhez képest valamennyi költségvetési szervnél emelkedett.

A költségvetési szervek adatai alapján azt is vizsgáltuk, hogy az előirányzatok meghatározása során mennyire vették figyelembe az előző évi, vagy az előző évit megelőző évi teljesítés összegét, így a 2023. évi eredeti előirányzat összegét a 2022. évi teljesítés összegéhez, a 2024. évi eredeti előirányzat összegét a 2023. évi teljesítés összegéhez, illetve a 2024. évi eredeti előirányzat összegét a 2022. évi teljesítés összegéhez viszonyítottuk. Az eredményeket a 7. sz. ábra mutatja be a 2024. évi eredeti előirányzat / 2022. évi teljesítés mutató értéke szerinti növekvő sorrendben.

7. ábra: A K3-K5 egyéb működési kiadások 2023. és 2024. évi előirányzatát a korábbi teljesítéshez viszonyító mutatók értékei (%) a 11 költségvetési szerv esetében

Forrás: ÁSZ adatbázis alapján, ÁSZ számítás és szerkesztés

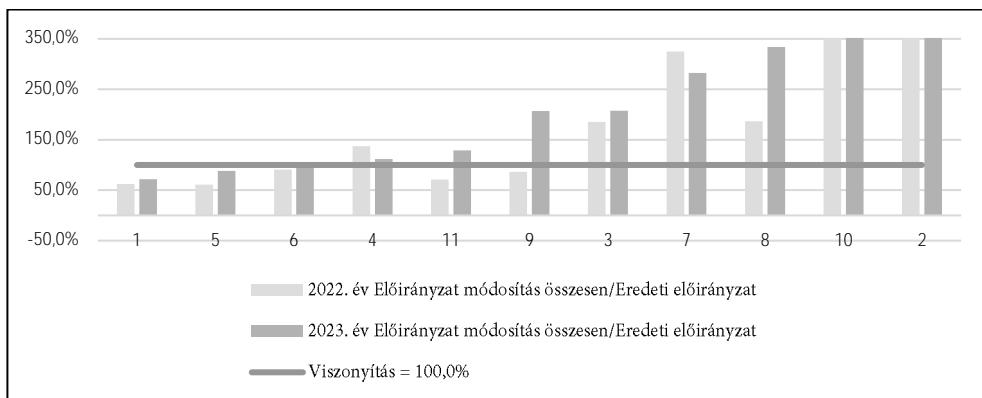
Az ábra alapján látható, hogy a költségvetési szervek közül csupán a 9. és a 11. számú költségvetési szerv 2024. évi eredeti előirányzat/2023. évi teljesítés mutatója, valamint az 5., a 6., a 9. és a 11. számú költségvetési szerv 2024. évi eredeti előirányzat/2022. évi teljesítés mutatója alakult 100,0% felett. A többi esetben az előző évi teljesítéshez képest a tárgyévi eredeti előirányzat összege csökkent. Kiemelendő, hogy a 2024. évi eredeti előirányzat összege a költségvetési szervek többségénél (11-ből hétnél) a 2022. évi teljesítésnél is alacsonyabb összegben került megtervezésre. A 2. számú és a 10. számú költségvetési szerv esetében a mutatók értékei a 6. sz. ábrán látható kiugró adatokat alátámasztották, azaz a vizsgált időszakban az eredeti előirányzat összege csupán töredékét tette ki a megelőző év teljesítése összegének.

Az előzőekben feltárt folyamatok alapján az látható, hogy a költségvetési szervek **többségénél az előirányzat összegének megtervezése során a 2023-2024. időszakban nem az előző évi (évközi teljesítési folyamatokból becsülhető éves teljesítés), illetve az előző évet megelőző évi teljesítés összegéből indultak ki.** Mindez jelentheti azt is, hogy a korábbi évek kiadásai között a költségvetési szervek esetében olyan egyszeri kiadásokat is terveztek, amelyeknél a kiadási összeg a fejezeti kezelésű előirányzatokon, vagy egyéb (uniós, alapokhoz kapcsolódó) előirányzatok összegében jelent meg. Mivel az elmúlt évek gyakorlata szerint a költségvetés tervezése és elfogadása a nyári időszakban történt (amelyet idén megtört az őszi tervezés), az előző évi teljesítés csak korlátozottan volt figyelembe vehető, az év első 3-4. havi adataiból leszűrhető információk alapján.

3.2. Az évközi előirányzat-módosítások értékelése

Tanulmányunk 2. fejezetében bemutatottak szerint a kiadási előirányzatok évközi emelésére a bevételi előirányzatok évközi előirányzat növelése ad lehetőséget. Az elemzésre kiválasztott 11 költségvetési szerv esetében megvizsgáltuk, hogy az eredetileg tervezett összegekhez képest az évközi előirányzat-módosítások összege hogyan viszonyul. Ehhez a K3-K5 Egyéb működési kiadásokat érintő tárgyévi összes előirányzat-módosítás összegét a tárgyévi eredeti előirányzat összegéhez mértük 2022. és 2023. években. Az eredményeket a 2023. évi mutató értéke szerinti növekvő sorrendben a 8. sz. ábra mutatja be.

8. ábra: A Tárgyévi összes előirányzat-módosítás összege/Tárgyévi eredeti előirányzat összege mutató alakulása 2022-ben és 2023-ban a K3-K5 egyéb működési kiadások esetében, százalék

Forrás: ÁSZ adatbázis alapján, ÁSZ számítás és szerkesztés

Megjegyzés: A 10. számú (1 480,3% és 1 107,5%) és a 2. számú költségvetési szerv (1 319,8 százalék és 1 934,1 százalék) esetében az adatokat 350,0 százalékig ábrázoltuk.

Az ábra alapján látható, hogy az eredeti előirányzat összegéhez viszonyítva jelentős előirányzat-módosításokra került sor 2022-ben és 2023-ban is. A költségvetési szervek mindegyike esetében az előirányzat-módosítás összege az eredetileg tervezett összeg legalább 50 százalékát elérte. Kiemelendő hat költségvetési szerv (4., 3., 7., 8., 10., 2.), melyeknél mindkét évben nagyobb összegű előirányzat módosításra került sor, mint az eredetileg tervezett előirányzat. E körből a 10. és a 2. számú költségvetési szerv kiugróan magas értékeket értek el: mindkét évben az előirányzat módosítás összege több mint tízszeresét tette ki az eredetileg tervezett összegnek.

A 10. számú költségvetési szerv esetében olyan többletkiadások állnak főként a háttérben, melyek pénzügyi forrása eredetileg egy minisztérium fejezetén belül a központi kezelésű előirányzatokon kerül megtervezésre, azonban a megtervezett feladathoz kapcsolódó kifizetés a 10. számú költségvetési szerv illetékességébe tartozik. Ebből következően az évközi többletkiadások a 10. számú költségvetési szervnél évközi előirányzat-módosításokat indokolnak.

A 2. számú költségvetési szerv esetében a kiugró értékek mögött olyan feladatok finanszírozása áll, mely a 2. számú költségvetési szerv illetékességébe tartoznak, azonban azok pénzügyi forrása egy minisztérium fejezeti kezelésű előirányzatán kerül megtervezésre. A minisztérium év közben támogatások biztosításával gondoskodik a 2. számú költségvetési szerv feladataihoz kapcsolódó többletkiadások finanszírozásáról.

A 11 költségvetési szerv esetében részletesen vizsgáltuk a kockázati alapon kiválasztott négy kiadási jogcím tekintetében a tervezett összegek év végi teljesülését, és az évközi előirányzat-módosítások okait. Az eredmények alapján összességében arra a következtetésre

jutottunk, hogy a többletkiadások leginkább **az előző évi maradvány tárgyevi felhasználása** és/vagy befizetése okán keletkeztek, ennek folytán a költségvetési szervek egyrészt az előző évről áthozott kötelezettségvállalással terhelt (lekötött) maradvány terhére teljesítettek (a tervezetten felüli, többlet) kiadásokat, másrészt a kötelezettségvállalással nem terhelt (szabad) maradványt fizették be a Maradványelszámolási Alap javára, ami kiadásként jelentkezett a K3-K5 Egyéb működési kiadások közt. Ezen kívül többletkiadások teljesítésére az elemzett költségvetési szervek esetében jellemzően az alábbi okok miatt került sor:

- a tervezés során nem ismert, egy későbbi szakaszban jogszabállyal a költségvetési szerv hatáskörébe utalt, nagyobb volumenű, tartósan a szervezethez rendelt többletfeladat miatti pótlólagos kiadás teljesítése;
- év közben ad hoc jelleggel adódó (egyszeri) többletfeladat miatti pótlólagos kiadás teljesítése;
- előre csak hozzávetőlegesen (előző évek tapasztalata alapján) tervezhető nagyságrendű kiadások **előző éveket meghaladó teljesülése**, illetve vis maior, havaria események miatti többletkiadások teljesítése;
- az előiránnyal rendelkező szervezet és a kifizetést ténylegesen teljesítő szervezet különbözősége miatt **átadott többletforrásokból történő kiadás**-teljesítés **előre** tervezett kiadásokra (ezekben az esetekben fejezeti kezelésű előiránnyal, európai uniós költségvetési előiránnyal vagy valamilyen központi költségvetés részét képező alap előiránnyal történik a kiadási összeg megtervezése, amit év közben átcsoportosítanak a feladatot ténylegesen ellátó, a kifizetést teljesítő költségvetési szervnek, amelynek az, mint bevételi többlet, majd, mint kiadás jelenik meg). Két esete a saját fejezeten belüli átcsoportosítás, ami irányító szervei intézkedéssel válik lehetővé és a más fejezetről történő forrás-átadás, amiből intézményi hatáskörben növelik meg a bevételi előiránnyal;
- **nem megfelelő tervezés** (korábban már tervezett és ismert feladat valós forrásigényének alultervezése), ennek pótlására a szervezet valamely tartalékjellegű előirányzat terhére többlettámogatásban részesül;
- befizetés az államháztartás rendszerébe takarékosági intézkedések miatt, illetve korábbi túlfizetés összegének elvonása, ami intézményi szinten kiadásként jelentkezik, és az intézmény tényleges feladataitól von el előirányzatot.

Következtetések

Elemzéseink alapján az általunk vizsgált költségvetési szervekre és a vizsgált időszakokra vonatkozóan az alábbi következtetéseket tesszük a költségvetési szervek költségvetésének tervezésével, gazdálkodásával kapcsolatban.

1. Az év végi (kiemelten decemberi), az év többi hónapjához képest magasabb arányú kiadásteljesítés a központi költségvetési szervek többségének gazdálkodását jellemzi,

- de a költségvetési törvény végrehajtása során évről-évre tapasztalt nagyszámú év végi kiadásnövekedés néhány nagy intézményhez volt köthető az elemzett években.
2. A vizsgált költségvetési szervek körében június végéig nőtt a felhasználható bevételi összeg, ezt azonban nem tudták a II. félévben időarányosan elkölteni. Ez a jelenség fokozottan jelentkezett azoknál a költségvetési szerveknél, amelyek az év utolsó hónapjaiban még jelentős bevételhez jutottak.
 3. A költségvetési szervek előirányzatainak tervezése során a bázisév teljesítésének figyelembevétele leginkább az őszi költségvetés-tervezéssel valósítható meg.
 4. A költségvetési szervek költségvetési helyzetét elsősorban nem az eredeti költségvetési előirányzatának a bázisévhez viszonyított alakulása határozza meg, hanem az, hogy év közben miként változnak az előirányzatai, azaz milyen pótlólagos forrásokhoz jut hozzá.
 5. Az évközi rendszeres, eredeti terven felüli kiadásteljesítés a szervezetek, irányító szervek működésével és a tervezés sajátosságaival függenek össze, ami nehezíti az átláthatóságot.
 6. Az évközi többletkiadások abban az esetben növelik a költségvetés pénzforgalmi hiányát, ha azok finanszírozása „felülről nyitott” előirányzatokról történő átcsoportosításokkal valósul meg, és azokkal átlépik az adott évi költségvetési törvényben meghatározott előirányzatot. Ilyen tipikus példa lehet a céltartalékokból, az Európai uniós programok előirányzataiból történő átcsoportosítások.
 7. Az évközi többletkiadások abban az esetben nem növelik a költségvetés pénzforgalmi hiányát, ha azok finanszírozása a költségvetési szerv saját bevételéből vagy más – nem felülről nyitott – előirányzatokról történő átcsoportosítással valósul meg.

A költségvetési szervek elemzése alapján a pénzforgalmi hiány növelésének kockázatán kívül az alábbi kockázatokat azonosítottuk.

1. Átláthatósági kockázat: a külső megfigyelő számára nem látható, hogy a többletkiadás növelte-e a hiányt, vagy csak átcsoportosításnak volt a következménye.
2. **Előrejelzési kockázat:** novemberig úgy tűnik, hogy a költségvetési szervek visszafogottan költenek, aztán megjelenik egy hatalmas összegű év végi kiadás.
3. Szabályozási kockázat: Év végén esetleg vissza kellene fogni a kiadásokat, de a költségvetési szervek még hatalmas el nem költött előirányzattal rendelkeznek.
4. Gazdálkodási kockázat: A költségvetési szervek eredeti előirányzata nem határozza meg a gazdálkodás kereteit, azok év közben folyamatosan tágulnak.

A 2025. ÉVI KÖLTSÉGVETÉSI TÖRVÉNY ELEMZÉSE

A 2024. évi mérséklődés után 2025-ben tovább csökkenhet a költségvetési deficit, így folytatódhat a 2020 óta jelentősen megemelkedett hiány konszolidációja. A költségvetési törvény alapján 2025-ben az eredményszemléletű hiánycél a GDP 3,7 százaléka, ami a GDP 3,4-4,2 százaléka közötti deficitet tartalmazó előrejelzésünk szerint teljesülhet. A törvényben 2025-re várt 3,7 százalékos deficit a 2024. évi hiányhoz képest mérséklődést tartalmaz, aminek legnagyobb részét a GDP-arányos kamatkiadások 4,8 százalékról 3,8 százalékra való csökkenése eredményezi, elsősorban az inflációkövető állampapírok átárazódásának köszönhetően. A deficit csökkenéséhez hozzájárul a gazdasági növekedés várható élénkülése és a 2024 őszén bejelentett adóintézkedések. Ugyanakkor a 21 pontos Új Gazdaságpolitikai Akcióterv programjai növelhetik a hiányt: az akcióterv keretében 2025 júliusától 50 százalékkal emelkedik a családi kedvezmény mértéke, emellett megvalósul a Demján Sándor Program, a Vidéki Otthonfelújítás Program és a Munkáshitel Program. A törvény szerint a GDP-arányos adósságráta 0,6 százalékpontos csökkenése várható 2025-ben, amely alapján teljesül az Alaptörvény Költségvetési Tanács által elsődlegesen vizsgált államadósság-szabálya.

1. A makrogazdasági feltételezések értékelése

A költségvetési törvény makropályája szerint a GDP 2025-ben 3,4 százalékkal növekedhet, míg az MNB várakozása szerint 2025-ben 2,6-**3,6 százalékkal nőhet a hazai gazdasági teljesítmény** (1. táblázat). A növekedési kilátásokat nagyban befolyásolja az infláció lefutása, a belső kereslet alakulása és a külső konjunktúrát övező bizonytalanságok. A növekedés 2025 közepétől dinamizálódhat a külső konjunktúra helyreállásával és az újonnan kiépített ipari kapacitások termelőre fordulásával párhuzamosan. Az emelkedő reálbérek, a kedvező jövedelmi folyamatok, a tervezett kormányzati intézkedések és az élénkülő lakossági hitelezés támogatják a fogyasztás további emelkedését. A vállalati szféra elmaradó beruházásainak részleges pótlása a kereslet tartós javulásával szintén az idei évben kezdődik meg, míg a lakossági beruházások továbbra is bővílhetnek.

¹ A Magyar Nemzeti Bank költségvetési tárgyú elemzéseivel és publikációival folyamatosan segíti a Költségvetési Tanács munkáját. Tanulmányunk 2024 decemberében, az akkor elérhető információk alapján, a Költségvetési jelentés – A 2025. évi költségvetési törvényjavaslat elemzése című kiadvány, valamint a Magyar Nemzeti Bank 2024. decemberi Inflációs jelentése nyomán készült. Készítették Csomós Balázs, Költségvetési elemzések igazgatóság vezetője és Kicsák Gergely, a Költségvetési elemzési főosztály vezetője.

1. táblázat: A 2025. évi makrogazdasági előrejelzések összehasonlítása (százalékos változás az előző évhez képest)

	Költségvetési törvény	MNB (2024 decemberi Inflációs jelentés)
GDP	3,4	2,6 – 3,6
Háztartások fogyasztási kiadása	4,4	4,3 – 5,1
Közösségi fogyasztás*	0,8	(-0,1) – 0,7
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	5,1	3,5 – 6,5
Export	3,6	3,6 – 5,6
Import	4,1	4,4 – 6,6
GDP-deflátor	4,0	4,2 – 5,0
Infláció	3,2	3,3 – 4,1
Nemzetgazdasági bruttó keresettömeg*	8,8	8,5 – 9,5
Nemzetgazdasági bruttó átlagkereset	8,7	8,6 – 9,6
Nemzetgazdasági foglalkoztatottak száma	0,1	(-0,3) – 0,1

Forrás: 2025. évi költségvetési törvény, MNB Inflációs jelentés (2024. december)

Megjegyzés: *A közösségi fogyasztás és a nemzetgazdaság bruttó keresettömeg definíciója a két forrás esetén eltér. MNB esetében közösségi végső fogyasztás szerepel a táblázatban.

A költségvetési törvény és az MNB decemberi Inflációs jelentése egyaránt a bruttó **keresettömeg dinamikus bővülését prognosztizálja**. 2025-ben a költségvetési törvény makropályája szerinti béremelkedés 8,8 százalékos lesz, ami az MNB által előrejelzett sávban tartózkodik, annak alsó széléhez közel. 2025-re vonatkozóan a költségvetés a jegybanki előrejelzés sávjának felső szélével megegyező, 0,1 százalékos létszámnövekedést vár a foglalkoztatottak számában.

2025-re a költségvetési törvény prognózisa 3,2 százalékos inflációval számol, ami alacsonyabb az MNB decemberi Inflációs jelentésében szereplő 3,3–4,1 százalékos jegybanki előrejelzésnél.

2. Államháztartási egyenleg

A 2025. évi költségvetési törvény az államháztartás eredményszemléletű hiányát a GDP 3,7 százalékában határozza meg 2025-re, ami a 2024. évi várható teljesüléshez képest egyenlegjavulást jelent. Az eredményszemléletű deficit mérséklődését jelentősen támogatja a kamatkiadások csökkenése, ami elsősorban az inflációkövető állampapírok alacsonyabb kamatszintre történő átárazódásának köszönhető. Emellett a deficit csökkenéséhez az újonnan bejelentett adóintézkedések is hozzájárulnak. A kormányzati szektor hiánya nagyrészt a központi alrendszer pénzforgalmi hiányából adódik, míg az önkormányzatok egyenlege egyensúlyban lehet 2025-ben (2. táblázat). A pénzforgalmi és eredményszemléletű elszámolás közötti statisztikai korrekció az ESA-hiány érdemi csökkenését okozza a

pénzforgalmi deficithez képest, főként a kamatkidadások, valamint az adójellegű bevételek elszámolásának eltérő módszertana következtében.

2. táblázat: A kormányzati szektor 2025. évi ESA-egyenlege (a GDP százalékában)

	2025		
	Törvény	MNB-előrejelzés	Eltérés
1. Központi alrendszer egyenlege	-4,7	(-5,3) – (-4,5)	(-0,6) – 0,2
2. Önkormányzatok egyenlege	-0,1	0,0	0,1
3. Államháztartás pénzforgalmi (GFS) egyenlege (1+2)	-4,8	(-5,3) – (-4,5)	(-0,5) – 0,3
4. GFS-ESA különbözet	1,1	1,1	0,0
5. Kormányzati szektor ESA-egyenlege (3+4)	-3,7	(-4,2) – (-3,4)	(-0,5) – 0,3

Forrás: 2025. évi költségvetési törvény, MNB előrejelzés

Megjegyzés: A táblázatban kerekítések miatt eltérések adódhatnak.

A központi alrendszer pénzforgalmi hiánya a törvény alapján 4.123 milliárd forint lesz. A központi költségvetési alrendszer hiánya az előrejelzésünk sávközepe alapján mintegy 170 milliárd forinttal nagyobb, mint a törvényben várt deficit. A konszolidált bevételek hozzávetőleg 530 milliárd forinttal elmaradhatnak az előirányzatoktól, ami elsősorban az adó- és járulékbévételek 385 milliárd forinttal alacsonyabb teljesüléséhez köthető. Az adóbevételi kockázat főként a fogyasztási adóknál, ezen belül is elsősorban az áfánál, illetve ennél kisebb mértékben a gazdálkodó szervezetek befizetéseinél, és részben a munkát terhelő adóknál és járulékoknál jelentkezik. Az előirányzatoktól vett elmaradás azonban jelentősen kisebb lehet 2025-ben, mint 2024-ben. A makrogazdasági folyamatok érdemben befolyásolhatják az adó- és járulékbévételek alakulását, ami a bevételi prognózisunkra is jelentős hatást gyakorol. A konszolidált államháztartási kiadások több mint 360 milliárd forinttal lehetnek alacsonyabbak, mint a törvényi előirányzatok. A költségvetésben szereplőnél alacsonyabb várható kiadási összeget főként a rezsitámogatások esetén azonosítunk a stabilizálódó világpiaci energiaárak miatt. Prognózisunk szerint mind az uniós bevételek, mind az európai uniós kiadások elmaradhatnak a költségvetési tervektől, elsősorban a helyreállítási forrásokhoz kapcsolódó terveket övező bizonytalanság miatt.

Az önkormányzati alrendszer pénzforgalmi egyenlege a GDP 0,1 százalékának **megfelelő hiányt mutat a költségvetésben**. Prognózisunk a költségvetési törvényben foglalt tervszámhoz hasonló önkormányzati pénzforgalmi egyenleggel számol, várakozásunk szerint az alrendszer egyenlege közel semleges lehet 2025-ben.

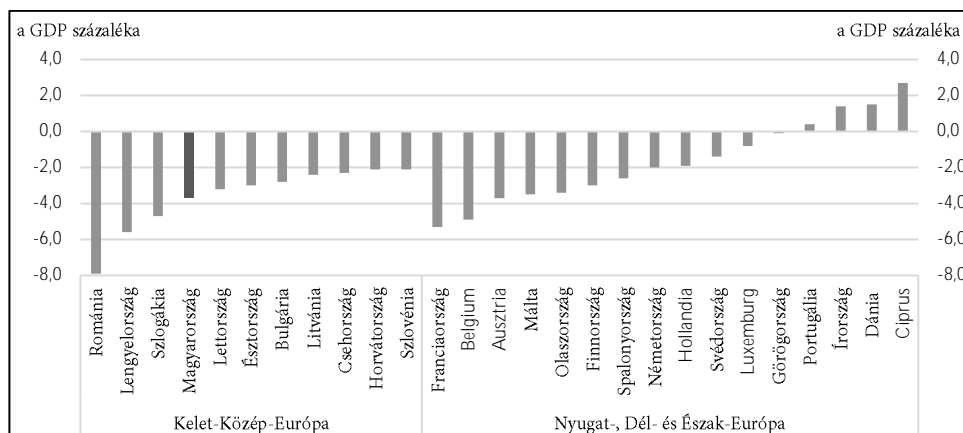
Az eredményszemléletű és egyéb ESA korrekciókat tartalmazó ESA-híd a költségvetési törvény szerint 937 milliárd forint hiánycsökkentő korrekciót tartalmaz 2025-re. A

korábbi évekhez hasonlóan az adó- és adójellegű bevételek 2025-ben több mint 440 milliárd forinttal javítják a költségvetés eredményszemléletű egyenlegét. A kamatbevételekhez és kamatkiadásokhoz kapcsolódó elszámolások statisztikai korrekciója 2025-ben kiemelkedően nagy összegben, több mint 650 milliárd forinttal javíthatja a kormányzati szektor egyenlegét. Az inflációkövető állampapírok jelentős részére ugyanis eredményszemléletben már 2024-ben elszámolásra került a 2023. évi infláció miatti magas kamatkiadás, így 2025-ben már alacsonyabb ESA-kamatfizetés várható, azonban pénzforgalomban még a magasabb, 2023. évi infláció alapján teljesülnek a kifizetések. A pénzügyi műveletek tranzakciói további 184 milliárd forinttal emelhetik az ESA korrekciókat. A magánnyugdíjpénztárak elszámolása miatti korrekció 2025-ben mintegy 44 milliárd forinttal javítja az ESA-egyenleget, míg az egyéb statisztikai korrekcióknál több mint 110 milliárd forint egyenlegjavítással számol a költségvetés. A széndioxid-kvóták értékesítéséből várt 200 milliárd forintos bevétel nem jelent ESA elszámolás szerinti bevételt.

2025-ben a központi költségvetési tartalékok kiadási főösszege 1.180 milliárd forint, azonban a szabad tartalékok összege alacsony, 100 milliárd forint. A központi tartalékokon belül a legnagyobb összeget a Céltartalékok, illetve a Közfeladatot ellátó intézmények rezsikompensációja jelentik, amelyeket lényegében előre meghatározott célokhoz rendeltek. A Rendkívüli kormányzati intézkedések tartaléka mindössze 100 milliárd forint keretösszegű a törvény alapján, mely tartalékszintet az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény módosítása tette lehetővé. A 2025. évi költségvetési törvényből kikerült a Rezsivédelmi és Honvédelmi Alap.

A 2025. évi 3,7 százalékos GDP-arányos hazai hiánycél megfelel a kelet-közép-európai régió 2025-re várható átlagának, ugyanakkor meghaladja a 3 százalék alatti uniós átlagot (1. ábra).

1. ábra: A 2025. évi költségvetési egyenleg várható alakulása az EU-ban

Forrás: Európai Bizottság, 2025. évi költségvetési törvény

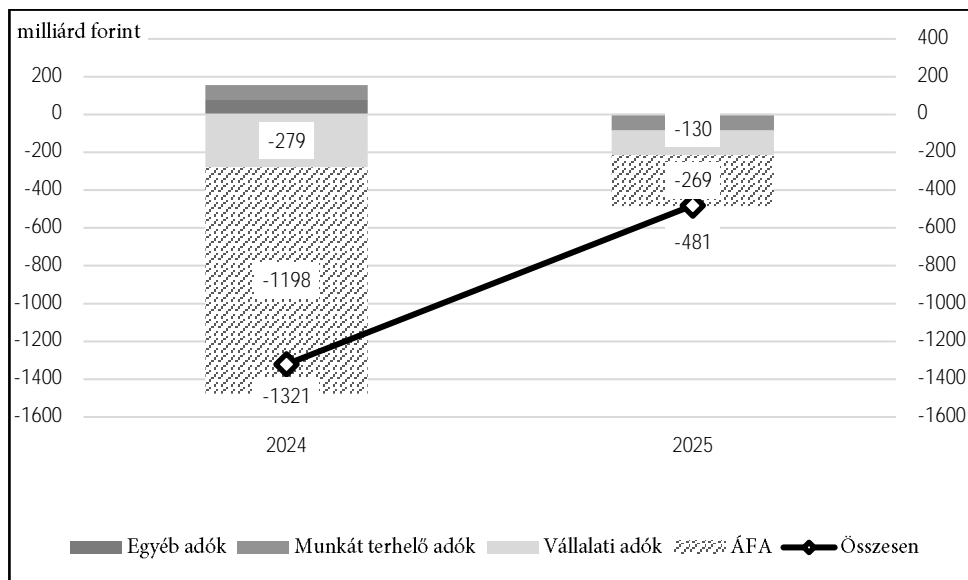
Megjegyzés: A hazai adat a 2025. évi költségvetési törvényben szereplő kormányzati célnak felel meg.

2.1. Elsődleges bevételek

A költségvetés központi alrendszerének elsődleges bevételei 2025-ben összesen mintegy 530 milliárd forinttal elmaradhatnak a törvényben szereplő előirányzatoktól. A különbség nagyrészt az adó- és járulékbévételek várhatóan alacsonyabb teljesüléséhez, kisebb részben pedig az európai uniós bevételek elmaradásához köthető. Az adó- és járulékbefizetések prognózisunk alapján 385 milliárd forinttal lehetnek alacsonyabbak, mint a törvényben szereplő előirányzatok, amire elsősorban a fogyasztási adók, de kisebb mértékben a gazdálkodó szervezetek befizetései és a munkát terhelő adók előirányzatnál mérsékeltebb teljesülései adnak magyarázatot (2. ábra). A bevételeknél tapasztalt eltérésekre az adónevek többsége esetén a 2024. évi alacsonyabb bázis ad magyarázatot, azonban az elmaradás számottevően alacsonyabb lehet, mint 2024-ben. Az uniós bevételek között a helyreállítási források továbbra sem elérhetőek, így az RRF bevételek 600 milliárd forintot meghaladó teljesülését kockázatok övezik.

A 2024 júliusában bejelentett intézkedéseket követően a 2025. évi költségvetési törvényjavaslattal párhuzamosan bejelentett bevételnövelő lépések is javítják a 2025. évi költségvetési egyenleget. A 2024. július elején bejelentett konszolidációs intézkedések alapján becslésünk szerint 2025-ben a GDP 0,7 százalékának megfelelő összegű kiigazítás valósulhat meg. A júliusi intézkedések főként az extraprofitadókat érintő és más bevételi oldali lépéseket tartalmaztak 2025-re vonatkozóan, amin felül 2024-re nézve nagyobbrészt a beruházási célú kiadásokat érintő megtakarítási döntéseket jelentettek be. **A 2025-ös költségvetési törvényjavaslat a GDP további 0,4 százalékának megfelelő bevételnövelő** intézkedéseket tartalmaz. Új intézkedés a dohánytermékek jövedéki adójának egyszeri 8 százalékos, a cégautóadó egyszeri 20 százalékos emelése, valamint inflációkövető adóemelések bevezetése a gépjárműadóra, az átírási illetékre, illetve a jövedéki adóra (üzemanyag és alkohol) vonatkozóan, illetve 2026-tól már a regisztrációs adó, a cégautóadó és a dohányra kivetett jövedéki adó esetében is. További új intézkedés, hogy a globális minimumadó adóelőleg formájában már a 2025-ös évet is érinti, valamint a bányajáradék adókulcsainak száma emelkedik. Módosul a kiskereskedelmi adó, míg a reklámadó felfüggesztése jövőre is érvényben marad, illetve bevezetésre kerül a légitöbblek adó környezetterhelési adó.

2. ábra: Az adó- és járulékbévételek várható alakulása a törvényi előirányzatokhoz képest

Forrás: 2024. évi költségvetési törvény, 2025. évi költségvetési törvény, MÁK, MNB

2.2. Elsődleges kiadások

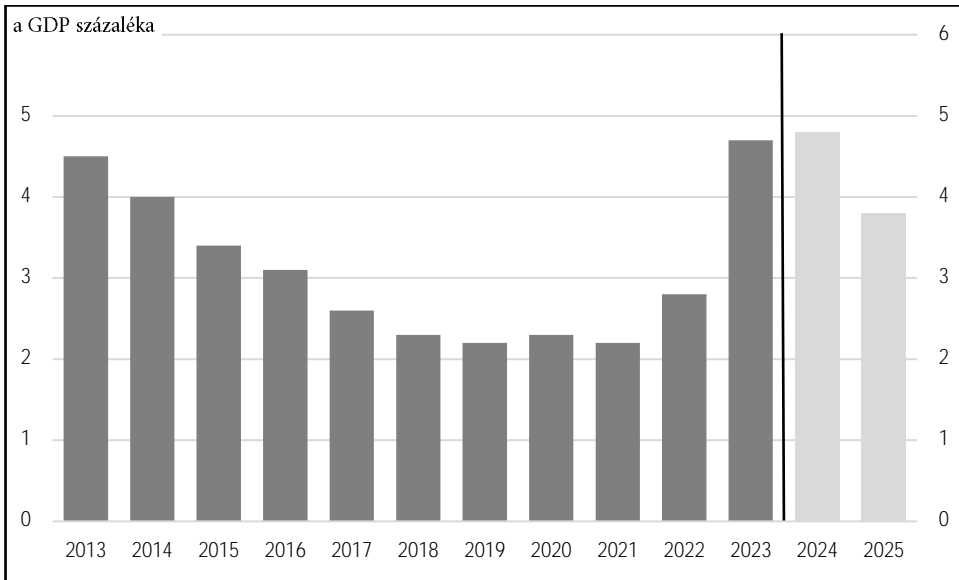
A költségvetés központi alrendszerének elsődleges kiadásai prognózisunk szerint 310 milliárd forinttal lehetnek alacsonyabbak a törvény várakozásánál, emellett a nettó pénzforgalmi kamatkidás további mintegy 50 milliárd forinttal alacsonyabb lehet, mint az **előirányzat**. A törvényi előirányzatnál alacsonyabb összegű kiadást elsősorban a rezstámogatások esetén azonosítunk a stabilizálódó energiapiaci árak miatt. Az európai uniós kiadások között megítélésünk szerint főként a helyreállítási forrásokhoz kapcsolódó kiadások lehetnek alacsonyabbak az előirányzatnál. A törvényinél érdemben magasabb kiadási szintet csak a költségvetési szervek nettó saját kiadásai esetén várunk, mivel előrejelzésünkben számolunk a felülről nyitott kiadásoknál az elmúlt években tapasztalt kiadástülpélésekkel.

2.3. Kamategyenleg

A **GDP-arányos bruttó eredményszemléletű kamatkidás törvényi előirányzata** lényegében megegyezik a várakozásunkkal. A kamatkidások GDP-arányos mértéke 3,8 százalék lehet 2025-ben a törvényi előirányzat és az előrejelzésünk alapján is (3. ábra). A kamatkidások így 2024-hez képest mintegy 1 százalékponttal csökkennek, amelyet elsősorban az inflációkövető állampapírok alacsonyabb kamatra történő átárazódása okoz.

A nettó pénzforgalmi kamatkiadások költségvetési előirányzata 52 milliárd forinttal magasabb prognózisunknál. Előrejelzésünk a bruttó kamatkiadások és a kamatbevételek esetében is magasabb az előirányzatnál. Az eltéréseket az eltérő makrogazdasági feltevések mellett a mögöttes kibocsátási szerkezetre vonatkozó prognózisok különbözősége okozhatja.

3. ábra: Az eredményszemléletű bruttó kamatkiadások alakulása (a GDP százalékában)

Forrás: Eurostat, MNB előrejelzés

3. Az államadósság várható alakulása

A költségvetési törvény alapján az államadósság-mutató 2025-ben 0,6 százalékponttal **mérséklődik**. Előrejelzésünk szerint az államháztartás GDP-arányos bruttó adóssága 2025-ben 0,8 százalékponttal csökkenhet (3. táblázat), melyhez az államháztartási hiány mérséklődése és a gazdasági növekedés is hozzájárul. Az MNB GDP-arányos bruttó államadósság-rátára vonatkozó előrejelzése a költségvetési törvényben szereplőnél kissé nagyobb adósságcsökkenéssel számol 2025-ben a magasabb nominális GDP-növekedési várakozás következtében, amit részben ellensúlyoz a pénzforgalmi hiányra vonatkozó szintén kissé magasabb MNB-előrejelzés. Az adósságráta 2024-es szintje magasabb lehet a költségvetési várakozásnál, de a ráta 2025. évi csökkenését ez önmagában nem befolyásolja, azonban magasabb adósságpályát eredményezhet.

3. táblázat: Az államadósság alakulása (a GDP százalékában)

	Törvény	MNB
1. 2024. évi induló államadósság	73,2	73,2 - 74,2
2. Központi költségvetés 2025. évi pénzforgalmi hiánya	4,7	4,5 – 5,3
3. Egyéb hatás	-0,1	-0,1
4. 2025. évi várható államadósság	72,6	72,4 – 73,4
5. GDP-arányos államadósság 2025. évi változása (4-1)	-0,6	-0,8

Forrás: 2025. évi költségvetési törvény, MNB előrejelzés

Megjegyzés: Az MNB és a költségvetési törvény eltérő nominális GDP-vel számol. A részadatok összegei a kerekítés miatt eltérhetnek az aggregált értékektől.

A központi költségvetés adósságán belül a devizaarány 2023 végére az emelkedő devizakötvény-kibocsátások következtében 26,9 százalékra nőtt, és előrejelzésünk szerint ez az arány tovább növekedhet, de az adósságkezelő céljával összhangban a 30 százalékos érték alatt maradhat. A törvény 2024-re és 2025-re is pozitív nettó devizakibocsátással számol, aminek eredményeképpen mindkét évben egyaránt 29 százalék fölött alakulhat a központi adósság devizaaránya.

4. Költségvetési szabályoknak való megfelelés

A költségvetési törvény szerint és az MNB prognózisa alapján a GDP-arányos bruttó államadósság 2025-ben csökken, ezért a törvény megfelel az Alaptörvényben foglalt **adósságszabály előírásának**. Az Alaptörvény alapján mindaddig, amíg az adósságráta meghaladja a GDP 50 százalékát, az államadósság-rátának csökkennie kell. Az előírás 2025-ben a törvény várakozása alapján, valamint az előrejelzésünk szerint is teljesül. A törvény alapján az államadósság-mutató 0,6 százalékponttal mérséklődik 2025-ben. Az MNB prognózisa szerint a GDP-arányos adósságráta 0,8 százalékponttal csökkenhet 2025-ben. Az előírásnak való megfelelés alól ugyanakkor mentesít a szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet miatt bevezetett veszélyhelyzet.

A 2025. évi költségvetési törvényben szereplő adósságráta megfelel a Stabilitási törvény adósságszabályának. Az előírás szerint az államadósság-mutató év végi értékét oly módon kell meghatározni – amennyiben az Alaptörvénnyel és az Európai Unió jogával összhangban annak csökkentése szükséges –, hogy a viszonyítási évhez viszonyítottan csökkenjen. A csökkenés a törvény és az MNB előrejelzése szerint is teljesül. Az európai uniós adósságszabály kimondja, hogy a tagállamok adósságrátája nem haladhatja meg a GDP 60 százalékát, vagy amennyiben mégis meghaladja, úgy annak kielégítő mértékű csökkentésére van szükség. Az adósságráta megfelelő ütemű mérséklődését korábban az egyhuszados

szabály definiálta, azonban az új szabályrendszer az adósság-alapú túlzottdeficit-eljárást a kontrollszámlán vezetett eltéréshez köti. A kontrollszámla a nemzeti középtávú költségvetési-strukturális tervben szereplő nettó kiadási pálya, illetve a tagállami nettó kiadások tényleges alakulása közötti eltérést regisztrálja. A benyújtott hazai középtávú tervben foglalt kiadási pálya, és abból következő adósságcsökkenés megfelelhet az új uniós szabályoknak és az új adósságbiztosítéknak, ami hazánk számára évi 0,5 százalékpontos csökkenést ír elő.

A 2025-re kijelölt költségvetési hiánycél megfelel a Stabilitási törvény 2024. december 21-től hatályos, hiányra vonatkozó kritériumának. A Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény 3/A. § (1) előírja, hogy a központi költségvetésről szóló törvényben a kormányzati szektor egyenlegéről az Alaptörvénnyel és az Európai Unió jogával összhangban kell döntenet. A költségvetési törvény alapján 2025-ben a GDP-arányos deficit 3,7 százalék lesz, ami összhangban alakulhat az Alaptörvénnyel és az Európai Unió jogával.

A 2025. évi költségvetési törvényben szereplő 3,7 százalékos deficit önmagában nem teljesíti a maastrichti 3 százalékos hiányra vonatkozó kritériumot. A szabály előírja, hogy a tagállamok eredményszemléletű költségvetési hiánya nem haladhatja meg a GDP 3 százalékát. Noha a költségvetési törvényben szerepeltetett 3,7 százalékos GDP-arányos hiánycél önmagában nem felel meg az előírásnak, a deficit 2025. évi mérséklődése megfelelhet az Európai Tanács jövőbeni ajánlásainak, illetve teljesítheti a túlzottdeficit-eljárás során alkalmazandó minimum 0,5 százalékpontos hiánycsökkentési elvárást.

Az államadósság-ráta **2025. évi mérséklődése várakozásunk szerint megfelelhet az** uniós adósságcsökkentési elvárásoknak. Az EU adósság szabálya kimondja, hogy a tagállamok bruttó, konszolidált, névértéken számított államadósság-rátája nem haladhatja meg a GDP 60 százalékát, vagy amennyiben mégis meghaladja, úgy az adósságráta kielégítő mértékű csökkentésére van szükség. A hazai GDP-arányos államadósság a törvény alapján 0,6, előrejelzésünk szerint pedig 0,8 százalékponttal mérséklődhet 2025-ben, ami a 0,5 százalékpontos adósságbiztosítékot teljesíti, míg a nettó kiadási pályának való megfelelés később lesz vizsgálható.

VERSENYKÉPESSÉG, GAZDASÁGI-TÁRSADALMI FEJLŐDÉS ÉS FENNTARTHATÓSÁG MAGYARORSZÁGON

A versenyképesség – ami eddig is fontos gazdasági jellemző volt, nemzeti és vállalati szinten egyaránt – a Draghi riporttal az európai szakmai viták keresztútjába került. Az EU versenyképesség csökkenésének okai között a Draghi jelentés hangsúlyozottan említi az innovációban való elmaradást, a lassú digitalizációt és a tudáshiányt. Az EU versenyképessége a tagországok versenyképességéből „adódik össze”. Igaz, az egyes országok versenyképességi pozíciója a különböző nemzetközi elemzésekben nagyon eltér egymástól. A gazdaság egészének versenyképességére a vállalatok versenyképessége van nagy, igaz nem kizárólagos hatással. A gazdaság egészének versenyképességét ugyanis befolyásolják az ágazati politikák, a támogatási rendszerek és azok hatékonysága, továbbá az állami befektetések mértéke és hatékonysága a versenyképesség javításához szükséges területeken.

A tanulmány a magyar versenyképesség alakulását ezen szempontok alapján vizsgálja egyes területeken ágazati mélységig. A tanulmány elsősorban elemzés, és nem célja egy átfogó javaslat megfogalmazása, de az egyes vizsgált területek kapcsán azért utal arra, hogy mik lehetnének az előrelépési megoldások. A versenyképesség hosszútávú fogalom, vagyis a versenyképességet nem lehet egyik évről a másikra jelentősen javítani. Jól célzott, a lemaradást leginkább okozó részterületeken elért eredményekkel azonban kisebb előrelépésekre mindig van lehetőség. A versenyképesség javítás egyben fenntarthatósági kérdés is. A fenntarthatóság kapcsolódik a termelékenységhez, hiszen megköveteli, hogy a rendelkezésre álló anyaggal, energiával, gépekkel, pénzzel és főleg munkaerővel a leghatékonyabb megoldjunk. A tanulmány ezekre a kérdésekre is kitér.

A tanulmány különböző szempontok elemzésével a magyar versenyképességi lemaradás okait keresi. Az okok között kitér a tipikus gazdasági elemzésekben ritkábban szereplő tényezőkre is. A lemaradást mérő mutatókat nemzetközi összehasonlításban vizsgálja, többnyire a V4-ek eredményeinek összevetésével. Indokolt esetben azonban néhány fejlett ország adataira is kitér. A tanulmány azt hangsúlyozza, hogy a versenyképességet nem elegendő önmagában értékelni, mivel eredményei szoros kapcsolatban vannak például a termelékenység alakulásával, az innovációs teljesítménnyel, illetve a humán vagyont mindenkor mennyiségi és minőségi jellemzőivel. Az utóbbi két esetben pedig külön kell vizsgálni az innovációra és a humán vagyont erősítésére szánt ráfordítások nagyságát és az ezekkel elért eredményeket, ugyanis ez az összefüggés az állami kiadások hatékonyságába enged betekintést.

¹ Leadership Kft. A kézirat leadásának időpontja: 2024. október 15.

Magyarország versenyképessége az IMD 2024. évi rangsora szerint 2023-ról 2024-re 8, 2020-ról 2024-re 7 hellyel romlott. A 2024. évi pozíció a V4-ek között a 3. helyre elég. Az okok között valamennyi idézett kutatási forrás közpénzügyi, gazdaságpolitikai, termelékenységi-hatékonysági, humán, valamint társadalmi okokat említ.

Az IMD tanulmánya szerint a gazdasági teljesítmény 2020-ról 2024-re 17 helynyit romlott, okaként a GDP növekedés lelassulását, a megugrott inflációt, a meggyengült pénzügyi egyensúlyt és az alacsony hatékonyságú állami kiadásokat említi. A cégek működési hatékonyságának 8 helynyi romlása elsősorban a gyenge innovativitással, az alacsony digitalizáltsági szinttel, a céges továbbképzések hiányával, a szükséges változtatások lassúságával és általában a jövőre való gyenge felkészültséggel magyarázható. A kormányzati hatékonyság 4 helynyi gyengülését – a gazdasági okoknál említetteken túl – a kiszámíthatatlanság erősödésével, a magas bürokrácia szinttel, a sok egyedi, „ad-hoc” beavatkozás hatékonyságrontó hatásával magyarázza a jelentés. Ezen kívül fontos versenyképesség befolyásoló tényezőként említi több elemzés is a társadalmi közeget, a vezetők hitelességét, a korrekt együttműködésre való készséget, a bizalmi szintet, valamint a fenntarthatóságra, életminőségre való törekvés megjelenését az állami és a vállalati döntésekben. A két idézett IMF jelentés világos képet fest arról, hogy melyek a lényegi különbségek egy, a versenyképességben élenjáró és egy lemaradó ország főbb jellemzői között. Az összehasonlításban szereplő ország Dánia.

1. táblázat: Magyarország és Dánia jellemzőinek összehasonlítása az IMF országtanulmányok alapján

Magyarország	Dánia
IMD Versenyképességi listán: 54	IMD Versenyképességi listán: 3
Innovációs teljesítménytáblán: 25	Innovációs teljesítménytáblán: 1
FŐBB OKOK	
Merev, "monokultúrás", egy főágazatos gazdaság, alacsony hozzáadott érték és a foglalkoztatás többsége alacsony hozzáadott értéket előállító munkahelyeken	Diverzifikált gazdaság, nagy hozzáadott értékteremtés, sok új, fiatal, dinamikus cég miatt dinamikus, rugalmas gazdaság, foglalkoztatás nagy arányban a gyors növekedésű, innovatív szegmensben (például: zöldgazdaság)
Lemaradó innovációs teljesítmények, a jelentős állami támogatás ellenére	Vezető innovációs teljesítmények, amelyek nem az állami támogatásoknak, hanem a cégek saját magas innovációs ráfordításainak köszönhetőek
Alacsony munkavállalói továbbképzés, alacsony termelékenység	Magas munkavállaló továbbképzési arány, jól működő "flexicurity", rendszer, magas termelékenység
Alacsony digitalizáltsági szint	Magas digitalizáltsági szint
Nehezen kiszámítható gazdaságpolitika, piactorzító állami beavatkozások (piactorzító különadókkal egyidőben jelentős adókedvezmények, támogatások)	Kiszámítható gazdaságpolitika, jól működő állami intézményrendszer
Pénzügyi egyensúlytalanság: magas hiány és adósság, magas kamatköltségek	Alacsony adósság és költségvetési többlet.
Zavarok a társadalmi együttműködésben, bizalomhiány	Erős társadalmi együttműködés, magas bizalmi szint

Forrás: saját szerkesztés

Térjünk azonban még ki néhány különösen fontos tényezőre!

Az összehasonlító táblázatban szerepel az innovációs teljesítmény fontossága a versenyképesség javítása szempontjából. A magyar innovációs index értéke, amelyet az EU Innovációs teljesítménytábla kutatása számít ki és elemez 2017 óta összesen 8,7 százalékponttal javult, míg az EU átlagérték javulása 10 százalékpontnyi volt. Az innováció

egyrészt új termék piacra dobását, új technológia alkalmazását, másrészt új vezetési, szervezési, folyamatirányítási, esetleg digitalizációs rendszer bevezetését jelenti. A termék innováció a piaci versenyelőnyhöz jutást segítheti, míg a többi innovációtípus a termelékenység javításán keresztül járul hozzá a versenyképesség javulásához. Az adatok szerint Magyarország GDP arányosan csökkenő értéket fordít innovációra, és a ráfordított érték hatása, ami szabadalomban, az innovatív munkahelyek számának növekedésében vagy a termékek esetén nagyobb új hozzáadott értékarányban jelenthet meg, még gyengébb eredményességet mutat. A folyamatinnovációs ráfordítások alacsony szintje pedig a termelékenységi adatokat rontja. Amire még feltétlenül fel kell figyelni az az, hogy míg az állam innovációt támogató ráfordításainak szintje EU viszonylatban is nagyon magas (EU = 100-hoz viszonyítva 136,4), aközben a cégek egy foglalkoztatottra jutó K+F ráfordításai nagyon alacsonyak. (EU=100-hoz mérve: 56,5). Ennek okai között lehet a gyengülő kereslet és a sokféle bizonytalanság. Azonban a helyzet megértése további kutatásokat igényelne. Érdemes lenne tovább elemezni azt az Eurostat adatot is, hogy mi lehet az oka annak, hogy az EU-ban Magyarországon a második legmagasabb az innovációs képességekkel rendelkező, de nem innováló cégek aránya (39,6%). Az innováció, főleg a jobb munkaszervezés, a korszerűbb vezetési módszerek alkalmazása területen jelentősen javíthatja a termelékenységet. A korszerű vezetési módszerek alkalmazásának elterjedtségére az IMD tanulmány szerint Magyarország a vizsgált 67 ország között az utolsó helyen van.

A termelékenység azért fontos mutató, mivel azt méri, hogy az egységnyi ráfordításból, legyen az munkaóra, befektetett tőke, anyag vagy energia, milyen eredményt (outputot) tudunk elérni. Minél nagyobbak az eredmények, annál költséghatékonyabban dolgozik a szervezeti egység, ami – elsősorban költség oldalról – javítja a versenyképességet. A magyar termelékenységi szint még a V4-ek között is alacsony. 2023-ban az átlagos magyar termelékenységi szint az osztráknak 59 százaléka volt. Különösen nagy probléma, hogy éppen azokban az ágazatokban alacsony a szintje, amelyek nagy arányt képviselnek a GDP előállításában. A nagy arányt képviselő feldolgozóipar esetén még a hosszabb időtávon mért javulás is a legalacsonyabb, 2015-höz viszonyítva csupán 8,4 százalék, míg az alacsony arányt képviselő infokommunikáció esetén 34,2 százalékos az emelkedés.

Fel kell arra figyelni arra is, hogy a feldolgozóipar termelékenysége 2016-2023 között, 2015-höz mérve, a V4-ek között minden évben Magyarországon volt a legalacsonyabb, sőt 2022-ről 2023-ra még romlott is az értéke. A befektetett tőkével létrehozott hozzáadott érték, vagyis a tőkehatékonyság szintén a feldolgozóiparban a legalacsonyabb: 2018-2021 között² a magyar érték a V4-ek között is az utolsó helyen van. Az infokommunikáció esetén viszont a magyar tőkehatékonyság, 2017-től kezdve, Lengyelország után a második legmagasabb.

A munkatermelékenység és a tőkehatékonyság növelése általában, de különösen a nagy arányt képviselő feldolgozóipar esetén jelentős GDP növekedést tenne lehetővé.

Végül a versenyképesség javítás kulcskérdése a rendelkezésre álló munkaerő képzettsége, szakmai színvonala, és az, hogy ennek növelésére mennyit szán egy ország. A magyar humán

² 2021-ben van az utolsó rendelkezésre álló adat.

vagy az IMD legfrissebb tehetségversenyképességi elemzése szerint gyenge pontnak számít. Magyarország az elérhető 100 pontból 48-at szerzett, amivel az IMD által vizsgált 67 ország között az 50., az EU-ban a 23. helyen van. Ez a teljesítmény a 2023. évihez mérve két helynyi lecsúszást jelent. Humán tőkebefektetési oldalról elsősorban a munkavállalói továbbképzés alacsony szintjét emeli ki a tanulmány. Erre a gyenge pontra egyébként a vizsgált kutatások mind felhívják a figyelmet. A továbbképzés alacsony szintje nehezíti a digitalizáció terjedését. A képzettségi szintek tekintetében pedig az úgynevezett STEM (tudományos, technológiai, műszaki, matematikai, számítástechnikai, gyártási, építőipari) végzettségűek alacsony arányára kell felfigyelnünk a vizsgált 20-29 éves korcsoportban. A magyar adat 2022-ben a V4-ek között a legalacsonyabb. Továbbá a V4-ek között Magyarországon a legmagasabb az alsófokú végzettségűek aránya a 25-64 éves korcsoportban: 2023-ban 12,6 százalék, és ennek ellenére csupán 3,6 százalék vett részt valamilyen továbbképzésben 2023-ban. A felnőttképzésben való részvétel bár 2017-ről 2023-ra az arány jelentősen javult, még mindig nagyon alacsony. Ez is gátolja a digitalizációt és általában a termelékenység javítását.

A felsőfokú végzettségűek arányára 2023-ban romlott a pozíciónk. Az úgynevezett legjobb munkavállalói korcsoportban 29,4 százalékos adatunkkal csupán Romániát előzzük meg.

Végül ki kell emelnünk, hogy továbbra is magas Magyarországon a 18-24 éves korcsoporton belül a tanulást korábban abbahagyók aránya, 2023-ban 11,6 százalék. Ez messze a legrosszabb érték a V4-ek között. Viszont az EU-s tanulmány arra figyelmeztet, hogy különböző okok miatt, amelyek között például a jelentős országon belüli fejlettségi különbségek is szóba jöhetnek, továbbra is magas Magyarországon a szakember elvándorlás.

Összességében azt állapíthatjuk meg, hogy a magyar gazdaság versenyképességének gyengülése több tényező együttes hatásának köszönhető. Közülük azonban leghangúlyosabban az alacsony termelékenységi szintet, az innovációs lemaradást és a humán vagyonba történő alacsony befektetéseket kell kiemelnünk. A versenyképesség javításához ezeken a területeken kellene előrelépni úgy, hogy ágazati mélységig leásva kellene javítási célokat kitűzni, azokhoz megvalósítási utakat, forrásokat és felelősöket rendelni. Ez egyben javítaná a jelenlegi szinte egyetlen nagy ágazattól függő, ezért erőteljesen válságérzékeny, nehezen mozduló gazdasági szerkezetet is.

De arról sem szabad megfeledkezni, hogy a jövő sikereihez a gazdasági szerkezet „zöldítésére”, a zöldágazatok hozzáadott értékhez és exporthoz való hozzájárulásának – amelyek mértéke jelenleg még nagyon alacsony – növelésére is szükség lesz. Ez sok kis innovatív cég megjelenését és ezáltal a gazdasági szerkezet rugalmasságának növelését tenné lehetővé.

AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS FENNTARTHATÓSÁGA ÉS AZ EGÉSZSÉGÜGY ÖSSZEFÜGGÉSEI

Magyarország egészségügyi rendszere többszereplős rendszerként határozható meg, melynek biztos szereplője a finanszírozó. Az egészségügyi ellátások igénybevételét az állam különböző feltételek megvalósulása esetén támogatja a központi vagy önkormányzati költségvetésből vagy az Egészségbiztosítási Alapból azzal, hogy létezik olyan ellátás, amely külön térítési vagy kiegészítő térítési díj ellenében vehető igénybe, valamint a rászorultaknak lehetősége van a közgyógyellátás terhére történő igénybevételre.

A magánfinanszírozás térnyerése ellenére továbbra is az állam stratégiai tervei, illetve a költségvetés mindenkori állapota befolyásolja azt, hogy szükségleteihez mérten milyen **minőségben tudja a lakosság igénybe venni az egészségügyi ellátásokat**. Hosszú távon az emberek egészségének előmozdítását, megtartását célzó rendszer akkor lehet hatékony és fenntartható, ha nemcsak a jelen szükségleteit elégíti ki, hanem képes finanszírozni a gyógyítás és a technológiai fejlődés meghatározta igényeket is. Természetesen oly módon lehetetlen ezt elérni, ha a büdzsé folyamatosan deficites, rendszeres a tartozásállomány, **illetve nincsenek olyan rendszerszintű törekvések, amelyek reform szinten kezelnék a finanszírozás problémáit**.

A finanszírozás megvalósulását négy finanszírozási pillér teszi lehetővé, melyek a társadalombiztosítás, az üzleti- és betegbiztosítás, az önkéntes kölcsönös egészségpénztár, valamint a közvetlen kifizetés (jelenleg a magánegészségügyben, korábban a hálapénz is ide tartozott). Az egészségügy működésének alapjait az állam az éves költségvetési törvényekben jóváhagyott keretek alapján az egészségügy finanszírozásával biztosítja. A finanszírozás másik formája a magánfinanszírozás, amely megvalósulhat a teljes térítésből vagy önrészfizetésből (co-payment), amelynek megfizetése nélkül a beteg nem jut hozzá a közfinanszírozású szolgáltatásokhoz, függetlenül attól, hogy a fizetési kötelezettséget maga vagy az egészségpénztár teljesíti. Az egészségügyre vonatkozó szabályozások köre szerteágazó, összetett, a jogszabályok sokszor módosultak. Utóbbi nehezíti a jogszabályi környezet átláthatóságát, miközben a változáskezelés további korrekciókat igényelne. Az egészségügyi finanszírozást költségvetési problémák terhelik, hosszú évtizedek óta szélesedik a szakadék az egyének szükségletei, valamint a központi költségvetés teherbíró képessége között. Az ellátási rendszer és a finanszírozás struktúrájában nem történt a költséghatékonyságot és a minőséget átfogóan javító módosítás.

Számos befolyásoló tényező létezik, amelyik hatással van az egészségügyi kiadások alakulására, ugyanakkor mivel ezek önálló hatásai mellett egymásra is bonyolult

¹ GKI Gazdaságkutató Zrt. A kézirat leadásának időpontja: 2024. június 17.

struktúrában hatnak, nehéz azonosítani és elkülöníteni az egyéni hatásokat. Az egészségügyi technológiák széleskörű elterjedése mellett meghatározó szerepe van például a demográfiai változásoknak, az adminisztratív költségek emelkedésének, a finanszírozási szabályok változásának, a személyi jövedelmek növekedésének, illetve az egészségügyi árszínvonal emelkedésének.

Az élettartam növekedése és ezzel párhuzamosan az **idősebb korosztályok arányának** emelkedése a finanszírozási szükségleten keresztül egyre nagyobb terhet ró az egészségügyi ellátórendszerre. Hiába emelkedik a várható élettartam, nem mindegy, hogy az idős korosztályok egészségesben vagy betegségekben élnek meg ezeket az éveiket.

A magyarországi halálozások mintegy feléért az **életmóddal összefüggő kockázati tényezők** felelősek. A legfrissebb egészségfelmérés szerint a lakosság egynegyede napi szinten dohányzik, mely a harmadik legmagasabb arány az EU-ban. A lakosság egynegyede elhízott, mely aránnyal az EU27 országok közül szintén a harmadik helyet foglaljuk el. A **felnőttek** 40 százaléka legalább egy krónikus betegséggel él, mely arány magasabb, mint az EU-tagállamokban átlagosan (36 százalék). A keringési betegségek – melyek a halálozások több mint felét teszik ki – SHH² mutatója az ötödik legmagasabb az EU tagállamok között. A rosszindulatú daganatos megbetegedések Magyarországon a halálozások közel **egynegyedéért felelősek**. E betegségek SHH mutatója a legmagasabb az EU tagállamok között. A COVID19 több mint 46 ezer halálesetet okozott Magyarországon, mely egymillió lakosra vetítve 4,8 ezer fő és a második legmagasabb érték az EU-ban.

A közgazdászok és az egészségügyi szakértők többé kevésbé egyetértenek abban, hogy gazdasági súlyunkhoz képest nem költünk eleget az egészségügyre. 2006-ban a GDP 7,8 százalékát fordítottuk az egészségügyre, mely 2022-re 6,8 százalékra csökkent. Utóbbi az EU-tagállamok közül a negyedik legalacsonyabb, 4,1 százalékponttal marad el az EU27 országok átlagától. A teljes egészségügyi költsésein belül alacsonynak számít az állami (tágabban közösségi, vagy köz-) költség mértéke, de ezt némileg ellensúlyozza, hogy nálunk viszonylag magas a magánkiadások aránya. A **vásárlóerőparitáson számított egy főre jutó** egészségügyi kiadás tekintetében csak 5 országot (Görögország, Horvátország, Szlovákia, Bulgária, Románia) előzünk meg, s az EU27 átlagának mindössze 60 százalékán állunk.

Az egészségügyi kiadásokból az egyes alrendszerek aránya csak kis mértékben változott, a kormányzati költség az összes kiadás 71 százalékáról 68 százalékára csökkent 2003 és 2019 között, majd a COVID két éve alatt 72 százalékra **nőtt**. A háztartások 2019-ben 25 százalékot finanszíroztak, az önkéntes pénztárak 3 százalékot.

A magyar állami egészségügyi kiadások GDP-hez mért aránya az elmúlt évtizedben **jelentősen elmaradt EU27 országok átlagától**, ráadásul ez az elmaradás a 2020-ban kezdődő COVID pandémia következtében számottevően nőtt. A magyar állami kiadások GDP-aránya

² A standardizált halálozási hányados (SHH) a tényleges és a várható halálozás hányadosa, amely érték azt hivatott kifejezni, hogy egy adott (akár területi, akár egyéb módon csoportosított) népességcsoport relatív mértékben mennyire tér el egy referencianépesség értékeitől (KSH Népeségtudományi Intézet).

a 2013 4,8 százalékról a 2020-21-es megugrásnak köszönhetően 5,4 százalékra emelkedett, majd 2022-ben a járvány elmúltával 4,9 százalékra csökkent vissza. Csehországtól átlagosan mintegy 2 százalékponttal, Szlovákiától közel 1 százalékponttal maradtunk el a 2013 és 2021 közötti időszakban. Egy csoportban vagyunk azonban Romániával, Bulgáriával és Lengyelországgal, ahol 4-5 százalék között hullámzott e mutató. 2022-ben a jelentős orvosi és szakdolgozói bérfeljesztés ellenére újra csökkent a GDP-arányos államháztartási egészségügyi kiadás, ami az egészségügy újbóli háttérbe szorulását jelenti. Magyarország a 2021-es adatok alapján az EU-tagállamok közül a GDP-arányos állami költségben a 23. helyen állt, tehát a legtöbb országokhoz képest fejlettségéhez és jövedelemcentralizációjához viszonyítva kifejezetten keveset költött az egészségügyre.

A kormányzat végső fogyasztási kiadásainak egyötödét (2738 milliárd forintot a KSH szerint) költötte egészségügyre 2022-ben, mely egy 2013 óta fokozatosan csökkenő trend eredménye. E folyamatot ideiglenesen törte meg 2020-ban és 2021-ben a COVID, mely az egészségügy, mint funkció jelentőségét emelte. E két évben a kiadások 24 százaléka ment egészségügyi célokra. A 2022-es kiadás összege 2,2-szerese a 2010-esnek, reálértéken 43 százalékkal (éves átlagban 3,6 százalékkal) növekedett.

Az egészségügy finanszírozásának egyik legalapvetőbb problémája Magyarországon az, hogy a társadalom előregedése miatt egyre inkább támaszkodik az ellátórendszerre. Ezzel párhuzamosan az egyre kevesebb házi orvos az ellátás felsőbb szintjeire, a költségesebb járóbeteg és a fekvőbeteg ellátásra ró nagyobb terhet. Mind az állami, mind pedig a magánegészségügyi kiadásokat jelentősen emelik az infláció felett dráguló egészségügyi szolgáltatások költségei. Az egészségügyi kiadások gyors emelkedését az elmúlt években jelentősen gyorsította az ápolók és az orvosok bérének részleges rendezése. A problémahalmaz további eleme, hogy az egészségügy már hosszú évek óta küzd a **kettős** finanszírozás problémájával. A beruházások, eszközpótlások rendszere sokkal rosszabbul működik, mint a működési költségek finanszírozása. Az elhasználódott eszközök nagyrészt működési pénzekből pótlódnak, mivel a **működtetés jelenlegi finanszírozási rendszere nem** nyújt fedezetet az amortizációra. A fenti forrásokon túl az egészségügy átmeneti finanszírozását biztosítja pl. az előleg, a hitel és a kölcsön. Magyarországon jelenleg a szállítókkal szembeni lejárt tartozás tartós jelenség az egészségügyben. A jelenlegi ellátórendszer és finanszírozási rendszer mellett folyamatosan újratermelődik a kórházi adósság, ezért fenntarthatósága nem biztosított. Az időszakos konszolidáció (pl. 63 milliárd Ft 2024. áprilisban) nem szünteti meg a probléma forrását. Az egészségpolitikában fokozatosan megjelenő új prioritások rövid- és **középtávon kiadásnövelő hatásúak**. Jelenleg ennek egyik fő eleme a praxisközösségek ösztönzésére létrehozott pótlólagos házi orvosi finanszírozás, mely az előregedő házi orvosi állomány veszélyeire kíván választ adni. A digitális egészségügyi fejlesztések segítik növelni az alapellátásban definitív ellátást kapó betegek számát, hozzájárulnak az orvos-beteg találkozók számának csökkenéséhez és kényelmesebbé, adatvezérelté teszik az egészségügyi ellátást. A kórházi infrastruktúra és eszközpark fejlesztése az egynapos sebészet további fejlesztését, a kórházban töltendő idő csökkentését, a betegizolálási lehetőségek javítását, a kórházi fertőzések további

visszaszorítását is elősegíti. Emellett a technológiai innováció egyre nagyobb jelentőséggel bír az egészségügyben és az egészségügyi kiadások egyik legfontosabb mozgatórugójának **tekinthető**.

A fentiekben felsorolt kérdésekre és problémákra az állami egészségügy csak részben tud választ adni. Az egészségügy szervezeti és érdekeltégi rendszere, kínálati struktúrája, valamint az erre hivatott állami szervezet gyakran módosul, a rendszerszemlélet hiánya, a **stratégiai gondolkodás adminisztratív módszerekkel, tűzoltással való helyettesítése alapvető probléma**. Az orvos- és szakdolgozói fizetések emelése és a hálapénz visszaszorítása megoldott részproblémákat, de egy általános egészségügyi reform híján csak részeredményekhez vezetett, miközben új feszültségeket is létrehozott. Az orvosok a hálapénz megszűnése következtében, mivel megemelt fizetésük nem függ például a műtétek számától és bonyolultságától, nem érdekeltek az operációk elvégzésében. A kórházak nem érdekeltek a teljesítmény növelésében, kapacitásaik kihasználásában, a minőségi munkában. **Minőségi követelményekre** lenne szükség az intézményekkel és az intézményeken belül az orvosokkal szemben is. Sajnos a katonás szemlélet (pl. blokkoló órák bevezetése) inkább ellene hat a valós változásoknak.

Egyre inkább növekszik a kereslet a színvonalas egészségügyi ellátás iránt. A felmerülő problémák hatására, **egyre gyakrabban kerül előtérbe a (valamilyen fokú) privatizáció** kérdése, mint az egészségügy finanszírozási válságára adható lehetséges megoldás. A betegek egyre nagyobb számban áramlanak a magánegészségügybe. A közegészségügy finanszírozásának gyengesége, valamint a hálapénz kivezetése miatt az állami kórházak teljesítménye nem tud lépést tartani a betegek igényeivel, akik így egyre többen és egyre több **betegségükkel szorulnak ki az állami ellátórendszerből**. Az orvosok külföldre áramlását a magánszférába való átmenetel váltotta fel, ami kikényszeríti a betegek ennek megfelelő átáramlását. (Ha az orvos béremelést nem követi a bérek karbantartása, úgy a külföldre áramlás újból megindulhat.)

A magánszférában és az állami finanszírozásban pont ellentétes szempont érvényesül. Míg az állami kiadások a kórházi ellátásra helyezik a hangsúlyt, addig a magánszférában a járóbeteg-rendelések finanszírozása a kimagasló. Ez egyáltalán nem véletlen, a fő ok a **kettős finanszírozás** tilalma. Emiatt egy ellátást Magyarországon ma vagy állami, vagy magánforrásból lehet finanszírozni. Emiatt a **betegek jelentős része csak a relatíve olcsóbb járóbeteg-ellátás költségeit képes saját forrásból kifizetni**, a legalább egy nagyságrenddel drágább kórházi ellátást csak sokkal kevesebben engedhetik meg maguknak. Mivel a társadalom döntő hányada sem a jelenben, sem a jövőben nem lesz képes megfizetni a magánegészségügy szolgáltatásait (főként nem a komolyabb beavatkozásokat), kiemelt fontossággal bír a költségvetési forrásokból megvalósuló egészségügyi ellátások finanszírozásának biztosítása, ráadásul a jelenlegihez képest magasabb színvonalon.

A nagyon széleskörű problémahalmazból kiindulva első körben komplex átalakítási javaslatok megfogalmazása lenne célszerű. Kiindulásképpen újra kellene gondolni az intézményfinanszírozás rendszerét, beleértve ebbe az állami intézményeket és a

magánszférát is (az azt igénybe vevők indokolt költségeinek megtérítésével). Ennek előfeltétele az egészségügy szakmai és költségvetési stratégiájának elkészítésre és végigvitelére képes irányítás kialakítása. A költségvetés strukturájának átalakítása többek között az egészségügy előtérbe helyezését is jelenthetné.

A hatékony ellátási struktúra, a valós költségeken alapuló finanszírozás és az átlátható és hatékony kórházi (és szakrendelői) gazdálkodás segítheti elő a kórházi adósság újratermelődésének és az évenkénti feltőkésítésének az elkerülését, s ennek eredményeként a fenntartható működés elérését. A COVID-járvány egyik tanulsága, hogy az egészségügyi rendszernek időnként pótlólagos finanszírozásra van szüksége, melyre a létrehozott alapba a „békeidőkben” beáramló és felhalmozódó tartalékok biztosíthatnak teljes vagy részleges fedezetet.

A magán és állami egészségügy szigorú szétválasztása a finanszírozás megújításának fontos problémája, mivel ennek megoldásával elkülöníthető és átlátható a kórházon belül és kívül ugyanazon orvos által végzett állami és magán ellátás. E kérdések megoldásában várhatóan nagy szerep jut majd a digitalizációnak, az orvos- és betegadatok digitális, akár felhő alapú nyilvántartásának.

Mindenképp megfontolandó az **egészségügyi szolgáltatók vállalászási lehetőségeinek bővítése is** olyan szolgáltatások esetében, amelyek a kötelezően biztosítandó kapacitásokon felüli erőforrások értékesítésére vonatkoznak, és az állami tulajdonú, de vállalászási tevékenységet szabadon folytató egészségügyi szolgáltató döntési körébe tartoznak. Az új bevételi források esetében a gazdasági érdekek mellett ugyanolyan fontos szempont, hogy érvényesüljön az ellátáshoz való egyenlő hozzáférés elve. Ezen kockázatok mérséklésére megfelelő mechanizmusok, garanciák kidolgozása is feladat.

Extrém terheléssel járó vészhelyzetekben (pl. COVID járvány), a fekvőbetegellátó hálózat kapacitása jól kihasználható a hirtelen megnövekedett feladatok ellátására. A többletkapacitás a nyugalmi időszakban azonban a jelenlegi finanszírozási rendszerben sok esetben nem képes bevételt termelni kihasználatlansága miatt. Ezért megfontolandó a jelenlegi finanszírozási **rendszer kiegészítése olyan módszerekkel, melyek a folyamatosan jelentkező és az egyszeri költségeket is kezelni képesek.**

A COVID válság okozta finanszírozási problémák és az átcsoportosított többletkapacitások biztosítása miatt célszerű volna megvizsgálni az Egészségügyi Alap bevételeinek növelésére irányuló lehetőségeket. Az egészségügyi bizonytalanságból adódó félelmek sokak számára felértékelik az egészségügyi szolgáltatást, részben az egyén szintjén, ugyanakkor a munkáltatóknak is fontosabb szempont lesz az egészségügyi ellátás biztosítása. Az ellátórendszer fenntarthatósága felszínre hoz olyan új megoldásokat, amelyek akár üzleti keretek között engednek hozzáférést a közfinanszírozott egészségügyi kapacitásokhoz (pl. kiegészítő egészségbiztosítás). Egy ilyen megoldás a társadalom részére is előnyökkel járhat, mivel a többletbefizetés az ellátórendszer fejlesztésére fordítható.

Nem mehetünk el amellett, hogy a kormány által az egészségügy megreformálását érintő, helyes irányba mutató változtatások is kiegészítő finanszírozást igényelnek. Fontos lenne az áttérés a valós gazdálkodásra, amelynek alapja a valós működési költségek elismerése. Ennek

keretében az egészségügyi beruházások esetében is el kellene ismerni az amortizációt költség elemként, amelyből a kórházak és szakrendelők, de a háziiorvosi praxisok is biztosíthatnák eszközbeszerzéseiket. Ez javítaná az eszközök kihasználtságát is (mivel megnőne az érdekeltség ebben).

A KÖLTSÉGVETÉSI TANÁCS HÁROMÉVES KITEKINTÉSE A MAKROGAZDASÁG ÉS A KÖLTSÉGVETÉS FOLYAMATAIRA

BEVEZETÉS

A Költségvetési Tanács (a továbbiakban még: Tanács, KT) alapvető feladata, hogy őrkdjön az államadósság-szabály teljesülése felett. A Tanács munkájában egészen 2024-ig a tárgyévек időhorizontján készült tanulmányok domináltak, az aktuális éves költségvetésekhez kapcsolódó határozatok előkészítéseként. 2014-től kezdődően egyrészt az Európai Bizottságnak (a továbbiakban még: Bizottság) a Költségvetési Tanács működésére megfogalmazott észrevételeire adott válaszként jelentek meg a középtávú kitekintések a különböző döntéselőkészítő kutatási anyagokban.² Ezek szakértői szinten segítették a Tanács munkáját, azonban külön határozat nem született róluk.³

Másrészt, amíg a gazdaság 2020-ig belátható pályán mozgott, a Tanács munkájában az éves szemlélet volt a meghatározó. Az új típusú krízisek megjelenésével – mint a COVID, az orosz-ukrán háború, az energiaválság és a turbulens globális folyamatok – és az azt követő alapvető gazdasági változások időszakában 2022–2023-ra a Költségvetési Tanács szakmai felfogása is megváltozott. Ennek részeként, és a Stabilitási Törvény végrehajtásának és betartásának segítése érdekében a Tanács hároméves kitekintést készített 2024 januárjában, amely az első ilyen jellegű dokumentum volt.⁴ Ezzel segíteni kívánta a középtávú költségvetési tervezés megalapozását, és meg kívánt felelni a független fiskális intézmények feladataira, munkaterületeire vonatkozó Európai Unió ajánlásoknak is. 2024 áprilisában az Európai Parlament és az Európai Tanács által az EU gazdasági kormányzására vonatkozóan elfogadott rendelet új helyzetet teremtett (lásd: 'Keretes írás: Az uniós költségvetési szabályok

¹ A dokumentum elkészítésében az ÁSZ és az MNB munkatársai – Dr. Pulay Gyula vezető közgazdász, illetve Baksay Gergely ügyvezető igazgató irányításával – valamint a KT titkárság szakértői – Bószé Botond András, Csomós Dániel, Dr. Gergics Tünde, és Dr. Taksz Ildikó vettek részt. A dokumentum a 2025. február 21-ig rendelkezésre álló információkat vette figyelembe.

² Lásd részben az Európai Bizottság által készített „Magyarország 2013. évi nemzeti reformprogramjáról” és a „Magyarország 2012–2016-os időszakra vonatkozó konvergenciaprogramjának tanácsi véleményezéséről” című dokumentumban (Európai Bizottság, 2013).

³ Az átláthatóságot is szolgálja, hogy az elkészült rövid, közép- és hosszabb távú kitekintések, a fenntarthatósági tanulmányok, valamint az aktuális költségvetési törvény végrehajtásának félévente történő monitoringjához kapcsolódó elemzések megtalálhatóak a Költségvetési Tanács honlapján a Dokumentumok/Kutatások menüpontban.

⁴ Lásd a Költségvetési Tanács által 2024. január 5-i ülésén megtárgyalt és elfogadott „A Költségvetési Tanács hároméves kitekintése a makrogazdaság és a költségvetés folyamataira” című elemzést.

reformja”). A Költségvetési Tanács idén már ennek figyelembevételével készít kitekintést a következő három évben (2025–2027 időszakban) várható makrogazdasági és költségvetési folyamatokról, és az államadósság-szabály teljesülése szempontjából azonosított pozitív vagy negatív kockázatokról.

A Tanács ebben alapvetően az Állami Számvevőszék és a Magyar Nemzeti Bank már rendelkezésére álló, illetve külön erre a célra készült modellszámításainak elemzéseire és azokat kiegészítendő a független kutatóintézetektől megrendelt, döntéselőkészítő elemzésekre támaszkodik. A jelzett széles szakmai bázis megfelelő alapot ad arra, hogy ebben az alapvetően bizonytalan, sok tényező és új helyzetben megfelelő rálátással tudjon a Tanács érdemi megállapításokat tenni független fiskális nézőpontból mind a középtávú költségvetési tervezés segítésére, mind az előttünk álló időszak bizonytalanságainak megértésére és kezelésére.

A várható költségvetési folyamatokat és azok kockázatait a Kormány által elfogadott 2025–2027-re vonatkozó scenárió alapján értékeljük. Ennek során egyrészt azt vizsgáljuk, hogy az e scenárióban felvázolt költségvetési konszolidáció milyen új kihívásokat jelent a költségvetési politika számára, összevetve a 2019–2024. évi folyamatokkal. Másrészt a scenárió belső konzisztenciáját, makrogazdasági hatásait vesszük górcső alá, tekintettel más nyilvános, a Kormány középtávú célkitűzéseit tükröző dokumentumokra is. A kitekintés nem tudta figyelembe venni a 2025. február 22-én bejelentett intézkedések költségvetési hatását a részletes szabályozásra vonatkozó tervek ismerete nélkül.

Az elmúlt évben az értékelés alapját Magyarország 2023–2027-es időszakra szóló Konvergencia programja képezte, amelyet a Kormány az akkor hatályos uniós szabályozás alapján készített el és nyújtott be 2023 áprilisában az EU illetékes intézményeinek. Azóta az uniós szabályozás megváltozott. Az Európai Parlament és a Tanács 2024 áprilisában rendeletben döntött a nemzeti középtávú költségvetési-strukturális terv elkészítésének kötelezettségéről. A Kormány által készített, majd módosított középtávú költségvetési-strukturális tervet (a továbbiakban: Terv) 2025. januárban hagyta jóvá az Európai Unió Bizottsága, majd februárban az Európai Unió Tanácsa. A 2025-ben készülő hároméves kitekintés kiindulási alapjának a Költségvetési Tanács így a Kormány által készített „Magyarország középtávú költségvetési-strukturális terve 2024” című dokumentumot és az Európai Bizottság 2025. január 16-án publikált „Az Európai Bizottság értékelése Magyarország középtávú költségvetési-strukturális tervét illetően” című anyagát tekinti, figyelembe véve az Európai Unió Tanácsának ajánlását Magyarország nemzeti középtávú költségvetési-strukturális tervének jóváhagyásáról.

Elemzésünk középpontjában az ezen Tervben foglalt – elsősorban a GDP arányos hiányra és az államadósságra, valamint a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadásokra (továbbiakban: nettó kiadások) vonatkozó – vállalások állnak. Ezek kapcsán azt vizsgáljuk, hogy az elmúlt évek tendenciái tükrében a vállalások teljesítése milyen kihívásokat jelent, és azok teljesítését milyen kockázatok veszélyeztetik.

A Tervben foglalt vállalásokat adottnak tekintjük, azokat nem minősítjük. A Tervet olyan forgatókönyvként értelmezzük, amely azt demonstrálja, hogy a vállaltan visszafogott nettó

nemzeti elsődleges kiadások mellett Magyarország a túlzott deficit eljárásból való kikerülés feltételeit (azaz a költségvetési hiány a GDP 3,0 százaléka alá csökken, továbbá az államadósság csökkenő pályára kerül) 2026 végéig teljesíti, a Bizottság által legvalószínűbbnek tartott növekedési pálya esetén is. Következésképpen az ennél kedvezőbb – a korábbi kormányzati prognózisokban rögzített – növekedési pálya mozgásteret nyújt az államadósságmutató nagyobb arányú csökkentéséhez és/vagy a centralizációs ráta mérsékléséhez.

A Tervben tett vállalások a 2025–2028 közötti időszakra (kiigazítási időszak) vonatkoznak, ugyanakkor elemzésünk kitékintése három év, azaz 2027-ig terjed. A nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadásokat 2021-től kezdődően értékeljük, mivel a Terv addig az évig visszamenőleg tartalmaz adatokat. Ettől eltérően a költségvetési egyenleg, a kamatkidadások, valamint az államadósság alakulásának tendenciáját a koronavírus-járvány előtti évtől, 2019-től elemezzük, hogy az azóta bekövetkezett sokkhatások költségvetési egyensúlyra gyakorolt hatásait minél teljesebben bemutassuk.

A forrásokon túl fontos annak a meghatározása, hogy a Tanács milyen elveket követ a dokumentum készítése során. A kitékintésben nem cél a társadalmi és politikai összefüggések, az elosztáspolitikai és a szolgáltatási minőség elemzése, hanem elsősorban a pénzügyi, költségvetési egyensúly megteremtésére való törekvés a meghatározó. Természetesen vannak olyan társadalmi kockázatok, amelyek feszítik a költségvetést. Mindazonáltal a független fiskális intézmények körében, így a Tanács gyakorlatában is a költségvetés belső, a kormányzat által képzett súlypontoknak megfelelő újraelosztási kérdések (az elosztáspolitikai) eddig csak annyiban és akkor jelentek meg, ha Tanács a pénzügyi stabilitás, a nemzetgazdasági szintű egyensúly veszélyeztetését tapasztalta. Ezen dokumentum készítése is ezt az elvet követte.

A Költségvetési Tanács hároméves kitékintésének első fejezete – ahogyan korábban is – a nemzetközi környezetet, a globális gazdaság növekedési kilátásait, a világkereskedelem helyzetét, volatilitását, az azon belüli átrendeződéseket vizsgálja, valamint Európa és az Európai Unió helyét, szerepét a világpolitikai-gazdasági átrendeződésben, továbbá az ehhez kapcsolódó Magyarországot érintő új kihívásokat. A második fejezet ismerteti a magyar makrogazdasági folyamatok alakulását, azok erősségeit és gyengeségeit különösen a COVID válság óta eltelt időben, valamint bemutatja a várható folyamatokat hároméves távlatban. A harmadik fejezet az államháztartási, költségvetési folyamatokat elemzi, benne a bevételek, kiadások és a hiány várható alakulásának áttekintésével. A negyedik fejezet felhívja a figyelmet a következő hároméves időszakban várható trendekre és folyamatokra, különös tekintettel az államadósságszabály teljesülését övező kockázatokra. Az elemzés utolsó, ötödik fejezete pedig ezen kockázatok közül irányítja rá a figyelmet három külön területre: a köz- és versenyszféra béreivel kapcsolatos folyamatokra, a nyugdíjak és bérek alakulásának kockázataira, valamint az állami beruházások várható csökkenésének hatásaira.

ÖSSZEFOGLALÓ

A gazdasági növekedés gyorsulása várható

A 2020-as évtized eddig eltelt éveit globális krízisek sorozata jellemezte. A pandémia, az orosz-ukrán háború, az energiaválság és a globális inflációs hullám több évtizede vagy egy évszázada nem látott kihívásokat eredményeztek. Az egész világot érintő gazdasági problémák hazánkban is multikrízishez vezettek a 2020-as évek elején. A pandémia utáni gyors kilábalást követő 2022-es évben az infláció meglódulásával és az egyensúlyok felborulásával már kettősség jelentkezett a gazdasági folyamatokban, ami a növekedés megtorpanásához vezetett. A gazdasági növekedés lassulásának fő okai az infláció, mely erodálta a jövedelmek vásárlóerejét, az európai gazdaság strukturális problémáiból eredően a külső kereslet visszaesése, valamint a gazdasági bizalom mérséklődése voltak.

Előretekintve, 2025-től ismét élénkülhetnek a magyar gazdasági folyamatok, azonban a 2025. évi költségvetési törvényben prognosztizált növekedést lefelé mutató kockázatok övezik és a világ gazdasági környezet is bizonytalanabb, mint az előző évtizedben. Hazánk különösen kitett a globális és európai beszállítói láncoknak, így a korábbi fennakadások esetleges visszatérése mellett a német autóipar gyengélkedése is kockázatot jelent az ipari és exportkilátások számára. A külső kereslet a legtöbb elemző szerint 2025 második felében kezdhet javuló tendenciát követni, amivel párhuzamosan a hazai kivitel is élénkülhet, de igazán dinamikus az új kapacitások fokozatos termelésbe állásával. A belső keresleti tételek ideai növekedése szempontjából kritikus tényező a fogyasztói és üzleti bizalom javulása. A következő években akkor emelkedhet igazán dinamikus a lakossági fogyasztás, ha a reál-bérek emelkedése mellett a fogyasztói bizalom is erősödik. A jövőre vonatkozó vállalati és lakossági kilátások javulása, és a nagy kapacitásteremtő és -bővítő projektek a várakozásoknak megfelelő haladása a beruházási aktivitás ismételt növekedését eredményezheti. A belső kereslet emelkedése 2026-2027-ben is folytatódhat.

A 2020-as évtized első éveiben a COVID-járványt követő kereslet-kínálati súrlódások, az energiaválság és az orosz-ukrán háború hatására visszatért a globális infláció és az 1970-es évek óta nem látott emelkedést mutatott. Az árszintek gyors emelkedése hazánkba is begyűrűzött, amit gyors defláció követett. A tavalyi év utolsó harmadában az áremelkedés üteme ismét gyorsult, amelynek következtében 2025-ben az infláció éves átlagban 4 százalék felett alakulhat, meghaladva a költségvetési törvény előrejelzését. Az emelkedő infláció az elmúlt évek tapasztalata alapján negatív hatást gyakorol a gazdasági növekedésre, a költségvetési folyamatokra és a gazdasági bizalomra, így az árstabilitás ismételt elérése a fenntartható növekedés és a költségvetési konszolidáció feltétele.

A következő években a költségvetési hiány csökkenésének legfontosabb motorja az állami kamatkidadások mérséklődése lehet, míg a kamatkidadások nélkül számított elsődleges egyenleg a teljes horizonton egyensúly közelében alakul. Magyarország módosított középtávú költségvetési-strukturális terve magasabb kamatkidást vár, mint az eredeti, ugyanakkor a módosított tervhez képest pozitív kockázatok övezik az állami kamatfizetések alakulását.

A tartós növekedés eléréséhez ugyanakkor elengedhetetlen a korábbi extenzív növekedési modelltől történő átállás az intenzív, minőségi tényezőkön alapuló modellre. A növekedés középpontjává a termelékenység javulását kell tenni. Ez a lépés elengedhetetlen, mert a 2010-es évek növekedésének egyik legfontosabb alapját adó foglalkoztatás bővülés egyre inkább demográfiai korlátokba ütközik. A munkaerőpiac várhatóan a 2020-as években is feszes marad, ugyanis a népességcsökkenés leginkább a legmagasabb foglalkoztatási aránnyal rendelkező csoportot (25-54 éves) érinti. Ennek hatására a kereslet a legtöbb területen meghaladhatja a kínálatot, így rövid- és középtávon, 2025 és 2027 között a foglalkoztatásnak csak enyhe bővülése várható. A feszes munkaerőpiac a bérek gyorsabb emelkedését eredményezheti, amit a bejelentett minimálbér megállapodás is támogat.

Jelentős változásokon ment keresztül az európai uniós költségvetési szabályrendszer. A 2024. április 30-tól hatályossá vált változások sarokköve az adósságráta fenntartható csökkenését bemutató nemzeti középtávú költségvetési-strukturális terv, amit hazánk eredetileg november elején nyújtott be. Ezt követően új, felülvizsgált terv került benyújtásra, amely januárban pozitív elbírálást kapott az Európai Bizottságtól és az Európai Unió Tanácsától. Az új terv a nettó kiadások 2025. évi növekedési ütemét 4,3 százalékban maximalizálja.

Eme új költségvetési szabályrendszerben kiemelt fontosságú a gazdaság potenciális növekedési üteme. A Költségvetési Tanács megítélése szerint az Európai Bizottság által feltételezett 1,5–1,7 százalékos körüli potenciális növekedési ütem nem tükrözi pontosan a magyar gazdaság növekedési képességét. Miközben a mennyiségi növekedési tényezők valóban korlátokba ütközhetnek, addig a minőségi jellegű növekedésnek még tág teret ad a viszonylag alacsony hazai tőkeintenzitás és termelékenység. Az elmúlt évtized második felében a ledolgozott munkaórák mennyiségének növekedése nélkül is 2,5 százalékos potenciális GDP növekedést ért volna el a magyar gazdaság, ami a KT véleménye szerint a tőke és termelékenységi tényezőkben azonosítható tartalékoknak köszönhetően továbbra is fenntartható, és 2 százalékos feletti növekedési képességet jeleznek előre más nemzetközi szervezetek (IMF, OECD) is.

Az előzetes becslések alapján 2024 év végén a GDP-arányos bruttó államadósság 73,6 százalékra emelkedhetett. A 2024. évi adósságnövekedést a tervezett meghaladó pénzforgalmi hiány, a kamatkidadások és a devizaadósság ártértékelődése együttesen okozta, amelyekkel szemben a várakozásoktól elmaradó GDP-változás nem volt képes összességében mérsékelni az adósságrátát. Az államadósság-ráta 2024. évi növekedése nem sérti az Alaptörvény adósságszabályát, ugyanis a szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktusra tekintettel bevezetett veszélyhelyzet különleges jogrendnek minősül, így az az Alaptörvény adósságszabálya alól mentesítést biztosít.

Szigorú költségvetési politika szükséges a túlzott deficit eljárásból való kikerülés érdekében

A költségvetési folyamatok értékelésének alapját a Kormány által készített, majd az Európai Unió Bizottságával történt egyeztetés eredményeként módosított középtávú költségvetési-

strukturális terv képezte. Ezt az elemzés olyan forgatókönyvként értelmezte, amely azt demonstrálja, hogy a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadásoknak (a továbbiakban: nettó kiadások) a Kormány által vállalt visszafogott növekedése mellett Magyarország a túlzott deficit eljárásból való kikerülés feltételeit 2026 végéig teljesíti, a Bizottság által legvalószínűbbnek tartott növekedési pálya esetén is. Következésképpen ez a forgatókönyv sokkal szigorúbb költségvetési politikát tesz szükségessé annál, mint amire a 2025. évi központi költségvetés alapját képező kormányzati prognózisban rögzített dinamikusabb növekedési pálya megvalósulása esetén szükséges lenne. Ugyanakkor a Kormány elköteleződése a nettó kiadások visszafogott növelése mellett azt jelenti, hogy az egyensúlyi célok akkor is teljesülhetnek, ha a gazdasági növekedés nem éri el a kormányzati prognózisban előre jelzett ütemet. Ennek kapcsán az elemzés az alábbi kihívásokat és kockázatokat azonosította:

1. A Terv azzal számol, hogy az állam kamatkifizetései a 2025. évi jelentős csökkenés után 2026-ban és 2027-ben a GDP arányában már nem mérséklődnek, ezért a kormányzati szektor egyensúlyának javulásához az elsődleges egyenleg jelentős javulására van szükség. A javulás összhangban van a 2021 óta tartó kedvező folyamatokkal, ugyanakkor kihívást jelent annak a mértéke. A Terv 2027-re a GDP arányában 1,9 százalékos elsődleges egyenleget irányoz elő, ami lényegesen magasabb a 2019-ben – a jelenleginél kedvezőbb makrogazdasági körülmények között – elért 0,2 százaléknál.
2. További kihívás, hogy a Terv az elsődleges egyenleg növelését kizárólag a nettó kiadások visszafogott növelése révén kívánja elérni, szemben azzal, hogy 2021 óta a centralizációs ráta növelése is hozzájárult az elsődleges egyenleg javulásához.
3. A tervezett egyensúlyjavuláshoz arra is szükség van, hogy a centralizációs ráta ne csökkenjen. Ez azonban nem jelenti a kormányzati bevételek struktúrájának változatlanságát. A keresetek és a háztartások fogyasztási kiadásainak a nominális GDP-nél gyorsabb ütemű növekedése révén a keresetek, illetve a fogyasztás után fizetett adók is gyorsabban emelkedhetnek, mint a GDP, ami némi mozgásteret teremt adókedvezmények nyújtására, adókulcsok csökkentésére vagy különadók kivezetésére. Ez azonban felhasználásra kerül a családi adókedvezmény emelése és a különadók jelenlegi szabályok szerinti 2026-ban várható csökkenése által. További mozgásteret a GDP adóalapot növelő, tervezettnél magasabb növekedése adhat.
4. Az államadósságmutató 2025–2027. évek közötti csökkentése szempontjából kihívást jelent, hogy a Terv szerint az államadósság implicit kamatlába magasabb lesz, mint a GDP-deflátor, sőt 2025-ben és 2027-ben meghaladja a nominális GDP növekedési ütemét is. Ez – minden más, a mutató értékére hatást gyakorló tényezőt változatlannak tekintve – azt jelentené, hogy az államadósságmutató számlálója gyorsabban nőne, mint a nevezője. Következésképpen az elsődleges egyenlegnek nemcsak a hiánycél elérése,

hanem az adósságmutató csökkentése végett is stabilan pozitívnak kell lennie, mivel ez csökkenti az államadósságot a tervezett mértékre. Emellett az árfolyam alakulása is jelentős hatással van az államadósság értékére, mivel a devizaadósság részaránya a központi államadósságon belül 2024 végére már megközelítette a 30 százalékot.

5. Kihívást jelent, hogy a közszféra tervezett (a versenyszféra dinamikus bérnövekedésével lépést tartó) béremelési üteme lényegesen magasabb a nettó kiadások emelkedésének vállalt mértékénél. Következésképpen a béremelést más költségvetési kiadások átlagosnál alacsonyabb növekedésének kell ellentételeznie.
6. A nyugdíjkiadások várható dinamikája meghaladja a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások vállalt növekedési ütemét. Ennek oka, hogy a már megállapított nyugdíjak inflációkövető emelése mellett a bérek dinamikus növekedése következtében az inflációnál gyorsabban emelkedik az újonnan megállapított nyugdíjak átlagos összege, valamint nő a nyugdíjasok létszáma is.
7. Az egyensúlyi célok elérése érdekében a kormányzat GDP-arányos beruházási kiadása sem emelhető, azaz nem tud hozzájárulni a beruházási ráta növekedéséhez.

1. A NEMZETKÖZI FELTÉTELEK ALAKULÁSA

Annak ellenére, hogy a jelen évtizedet krízisek sorozata jellemezte a globális reál-GDP növekedés 2024-ben várhatóan 3,2–3,4 százalék volt, amely 2025–2027-ben várhatóan kis mértékben ezen érték felett alakulhat (OECD, IMF, World Bank, European Commission, European Central Bank). 2000-től a pandémiáig ezen növekedés CAGR⁵ értéke 3,1 százalék volt, tehát ez meghaladja a COVID-járványt megelőző növekedési ütemet (Világbank).

A globális infláció a 2023-as 6,7 százalékról 2024-ben 5,7 százalékra süllyedt. A várakozások további dezinflációs folyamatokat vetítenek előre: a Nemzetközi Valutaalap 2025-re 4,2 százalékos, míg 2026-ra 3,5 százalékos inflációt vár. Bár a maginfláció a pandémiát megelőző trend környekére mérséklődött, a szolgáltatások árindexe továbbra is a koronavírus-válságot megelőző mértéke felett tartózkodik, többek között olyan nagy gazdaságokban is, mint az USA és az euróóóna. Kiemelendő, hogy a protekcionista védővámok és a fegyveres konfliktusok felfelé mutató inflációs kockázatokat hordoznak.

A monetáris kondíciók az infláció ragadósságának függvényében eltérően alakulhatnak, mely az inflációs és növekedési kilátásokat is befolyásolja.

Az Amerikai Egyesült Államok, mint a világ domináns gazdasága 2023-ban a globális GDP 26 százalékát állította elő. Az USA GDP növekedése 2024 során előzetes adatok alapján

⁵ Compound annual growth rate - összetett éves növekedési ráta, egy adott időszakra vonatkozó összetett értékek átlagos éves növekedési ütemét mutatja meg.

2,5–2,8 százalék volt. 2025 során ez lassulhat, a nemzetközi intézmények jelen előrejelzései 2,1–2,7 százalék között alakulnak.

Kína 2024-re a globális GDP kibocsátás több mint 19 százalékát adta. A kínai GDP a várakozások szerint 2024-ben 4,9–5,0 százalékkal nőtt, és bár az előrejelzések szerint ez 2025-ben 4,5–4,6 százalékra, illetve 2026-ban 4,0–4,5 százalékra mérséklődik majd, megjegyzendő, hogy a Világbank 2024 decembere során megemelte Kína növekedésre vonatkozó kilátásait korábbi előrejelzéséhez képest.

Az USA és Kína között elmélyülő ellentétek kétpólusúvá tették és egyre inkább teszik a világot. Míg a BRICS-et 2010-ben alapító országok globális GDP-ben való részesedése 2004-ben nem érte el a 10 százalékot (Gómez-Mera et al., 2014), addig ez 2023-ban már meghaladta a 29 százalékot is (IMF). India a leggyorsabban növekvő, meghatározó gazdasággal rendelkező ország, és 2024 során 8,2 százalékos GDP növekedést ért el (IMF). Továbbá az éves GDP növekedés elérheti a 7 százalékot a következő három évben (Világbank).

A 2024-es választásokat követően ez év januárjában felálló adminisztráció jelentősen új irányt adott az Amerikai Egyesült Államok külpolitikájának, és tovább fokozódott a protekcionista gazdaságpolitika. Az amerikai és kínai polarizáció mellett az Egyesült Államok hagyományos értelemben vett szövetségeseivel szemben is protekcionista lépésekbe kezdett, beleértve vámokra tett ígéretek, valamint azok bevezetését, mely intézkedések egyik fő célja Amerika nettó külkereskedelmi deficitjének redukálása.

Kínával szemben az Európai Unió is vezetett be addicionális vámkokat 2024 októberében az elektromos járművekre, a tisztességtelen állami támogatásokra való hivatkozással. Az elektromos autókhoz kapcsolódó kínai akkumulátorok versenyképességét jelzi, hogy míg a kínai akkumulátorok piaci részesedése az Európai Unióban értékesített elektromos autók tekintetében 2020-ban még nem érte el a 3 százalékot, 2023-ban közelítette a 22 százalékos piaci részesedést (Európai Autógyártók Szövetsége).

Bár a világkereskedelem volumen értéke a 2023-as 1,2 százalékos csökkenést követően 2024-ben újra növekedhetett, ennek mértéke alacsony, elmarad a globális GDP növekedés ütemétől. 2024-re vonatkozóan a Világkereskedelmi Szervezet 2,6 százalékos növekedést prognosztizált, azonban ez a közel-keleti konfliktus kitörését megelőző előrejelzés volt. Folytatódik az ellátási láncok biztonságának előtérbe helyezése, többek között a folyamatban lévő háborúk és kisebb fegyveres konfliktusok hatására, valamint a protekcionista, vámkokat kiterjesztő és növelő gazdaságpolitikák térnyerése, és azok világkereskedelemre gyakorolt negatív hatása.

Általánosságban elmondható, hogy a fegyveres konfliktusok és a polarizáció időszakában a kormányzati védelmi és hadi kiadások mérhető emelkedése várható. Ezt tovább erősíti, hogy várhatóan Amerika a NATO tagok hadi kiadásaira vonatkozó kötelezettségvállalásait számon fogja kérni, tekintve, hogy számos tagország nem teljesíti a GDP 2 százalékban tett védelmi kiadási kötelezettségeit sem.

A globális dekarbonizációs folyamatok lassulása várható. 2025 januárja során az Amerikai Egyesült Államok kilépett a Párizsi klíma egyezményből⁶ (Whitehouse, 2025). Európa továbbra is elhivatott a zöld átállás mellett, azonban a robbanómotoros gépjárművek 2035-től való teljes tiltásának revíziója mellett egyre többen érvelnek, és a hibrid meghajtású járművek esetleges engedélyezése már kilátásban van.

Az euróövezetben 2024-ben az éves átlagos reál-GDP növekedés 0,7 százalék volt, míg 2025-ben 1,0–1,3 százalék, 2026-ban pedig 1,4–1,6 százalék lesz (Európai Központi Bank, Nemzetközi Valutaalap, Európai Bizottság, OECD). Ezen belül is Németország, az Európai Unió legnagyobb gazdasága 2023 során 0,3 százalékkal (Világbank), 2024-ben 0,2 százalékkal zsugorodott a Német Szövetségi Statisztikai Hivatal adatai alapján. 2025-ben a gazdasági növekedés 0,3 százalék lehet (Nemzetközi Valutaalap).

Ezzel töretlen az az évtizedek óta kirajzolódó folyamat, mely során az Európai Unió, és az euróövezet tagországainak részesedése a globális GDP-ben **trendszerűen csökken**. 1960-ban az EU-27 jelenlegi tagországai a globális GDP 28 százalékát adták. Ezen érték a Világbank adatai szerint 2010-ben 20 százalék körül alakult, míg 2023-ra 16,5 százalékra csökkent (Berg, 2025). **Megjegyzendő, hogy 2022-ben összességében a kínai autók exportja már meghaladta a német autókét.** Az Európai Unió komoly versenyképességi kihívásokkal küzd, mellyel többek között foglalkozik a Draghi jelentés is.

A magyar export 77 százaléka az Európai Unióba irányul, míg az import 69 százalékát adja az EU. Magyarország legfontosabb kereskedelmi partnere Németország, az export 26,3 százalékát, illetve az import 22,6 százalékát adta 2023-ban. Az Európai Unió, illetve a német gazdaság növekedési nehézségeinek tehát komoly hatása van a magyar növekedési kilátásokra vonatkozóan.

Az orosz-ukrán konfliktus kapcsán bevezetett szankciók továbbra is érvényben vannak, 2024 során az amerikai LNG földgáz beszerzés meghaladta a 47 százalékot, míg az orosz földgáz részesedése az energiamixben 16 százalékra csökkent. Az Európai Unió többek között energia ár kihívásokkal küzd az orosz olcsó energiahordozókról való leválás során, és a zöld átállás jelentős beruházási költségekkel jár. Eközben az innováció terén, valamint a jelentős beruházásokat igénylő AI versenyben, ami várhatóan a hatékonyság és növekedés meghatározó eleme lesz, Európa komoly hátrány szenvedett el.

A változó globális gazdasági és geopolitikai helyzetben az EU-nak mihamarabb meg kell találnia versenyképességi kihívásaira a választ, miközben Magyarország, amely a gazdasági semlegesség külpolitikáját hirdette meg, többek között ennek megvalósításával kapcsolatos kihívások elé néz a polarizálódó világban.

⁶ Párizsi Megállapodás (klímavédelmi egyezmény)

2. MAKROGAZDASÁGI ELŐREJELZÉS

2.1 Az infláció eredményes és tartós leszorítása a fenntartható növekedés feltétele

A 2020-as évtized első éveiben visszatért a globális infláció, a világ legtöbb országát egymás után érték az áremelkedési hullámok. A COVID-járványt követő kereslet-kínálati súrlódások, az energiaválság és az orosz-ukrán háború mind hozzájárultak a globális infláció 70-es évek óta nem látott emelkedéséhez. Hazánkban az infláció 2023. januári tetőzését követően kezdetét vette a gyors dezinfláció időszaka és egy év alatt az áremelkedés üteme 4 százalék alá, a jegybanki toleranciasávba mérséklődött. Az infláció ilyen rövid idő alatt megvalósuló leszorítása egyértelmű gazdaságtörténeti sikernek tekinthető, világszintű történelmi tapasztalatok alapján ezt korábban csak az esetek negyedében sikerült véghez vinni. 2024-ben az infláció az év túlnyomó részében 3 és 4 százalék között alakult, azonban az év utolsó harmadában az áremelkedési ütem gyorsulását tapasztaltuk, amelynek következtében 2025 januárjában ismét 5,5 százalékra emelkedett az infláció. A globális nyersanyagárak emelkedése és a forintpiaci mozgások együttes hatása gyorsan megjelent az importált termékek, főként az élelmiszerek és az üzemanyagok áraiban.

A várakozások szerint 2025-ben az infláció éves átlagban 4 százalék felett alakulhat, ami meghaladja a költségvetési törvényben foglalt 3,2 százalékos feltételezést. 2025 folyamán segíti az infláció mérséklődését a visszatekintő átárzások alacsonyabb indexálása, de inflációs hatású a forint árfolyamának 2024 utolsó negyedévében bekövetkezett gyengülése. A világszintű élelmiszer- és energiaárak változékonyan alakulnak. Bár ezek 2024-ben összességében mérsékeltek az inflációt, de a következő években nem várható tőlük ilyen egyértelműen kedvező hatás. A fogyasztóiár-index 2026-ban várhatóan visszatér a 3 százalékos jegybanki cél közelébe.

Magyarországon nemcsak az exporthoz köthető direkt import, de a fogyasztáshoz köthető import aránya is magas. A globális inflációs környezet az importon keresztül felfelé ható inflációs nyomást okoz a pandémiát megelőző időszakhoz képest, hiszen a 2015–2019-es időszak során a globális infláció 1,4–2,4 százalék között alakult, és ezen belül is az energiahordozók és termékek áremelkedése alacsony volt.

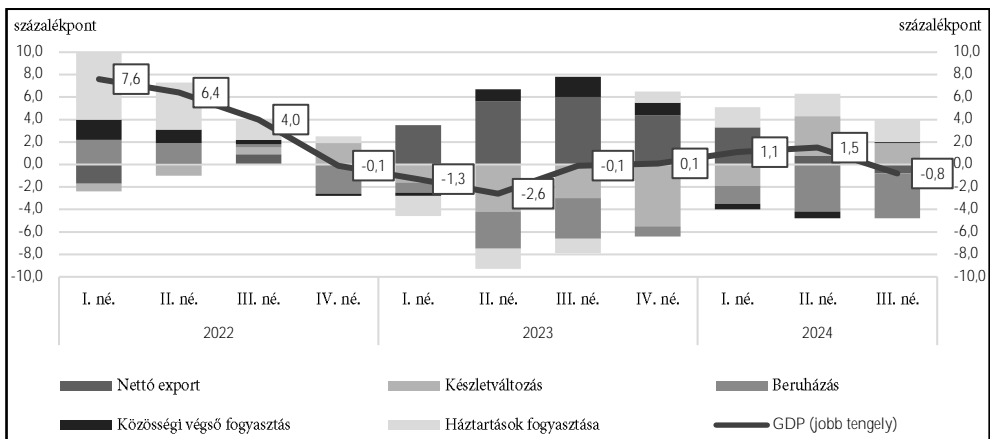
Az árstabilitás fenntartható elérése kiemelt jelentőségű, ami a fogyasztói bizalom és a növekedés tartós helyreállításának alapját képezi. Megfigyelhető, hogy az infláció emelkedése nemcsak a reálvagyon és a reáljövedelmeket mérsékli, hanem a fogyasztói bizalmat is. Ezek egy irányba hatva a fogyasztás számottevő csökkenését eredményezik. A fogyasztás hosszabb ideig tartó alacsony szintje visszaveti a termelést és a beruházásokat is, ami összességében a gazdasági növekedés markáns lassulását okozza. A fogyasztói bizalom erősítése és az inflációs várakozások letörése ezért nem pusztán az egyensúlyok megerősítésének, hanem a gazdasági növekedésnek is kiemelt feltétele.

2.2 A nehéz válságévek után ismét élénkülhetnek a gazdasági folyamatok

Az egész világot érintő gazdasági problémák hazánkban is multikrízishez vezettek a 2020-as évek elején. Előbb a COVID-járvány, majd az energiaválság, az inflációs sokk és az orosz-ukrán háború következményei vetették vissza a gazdasági növekedést. A COVID utáni kilábalást követő 2022-es évben összességében 4,6 százalékos volt a GDP bővülése, de az évet kettősség jellemezte: az első félévben még erős volt a növekedés, de az év második felében már technikai recesszióba csúszott a magyar gazdaság a szomszédunkban folyó háború és az inflációs hullám következtében. 2023-ban is ezek a hatások érvényesültek, így az év folyamán 0,9 százalékkal zsugorodott a gazdaság. 2023 folyamán az infláció jelentősen csökkent, a megemelkedett árszintek azonban fennmaradtak, így a fogyasztói és az üzleti bizalom egyaránt tartósan alacsony szinten ragadt.

A bizalom hiányának reálgazdasági hatása 2024-ben is érezhető volt. Folytatódott a beruházási aktivitás visszaesése, amelynek oka a vállalati felmérések szerint a költségek magas szintje (azaz közvetetten az infláció) és a gyenge bizalom (lásd 1. ábra). 2024 első három negyedévéét tekintve a bruttó állóeszköz-felhalmozás volumene átlagosan több, mint 12 százalékkal csökkent. A német gazdaság elhúzódó válsága visszavetette a hazai ipari teljesítményt és exportot is. Ezt a külkereskedelmi egyenlegben ellensúlyozta az import még nagyobb visszaesése, így a külkereskedelmi egyenleg a gyenge exportteljesítmény ellenére 2024-ben többletet mutatott. Negatívan hatott a gazdasági növekedésre az ismételten aszályos időjárás miatt mérséklődő mezőgazdasági hozzáadott érték is. A lakossági fogyasztás az újra emelkedő reálbéreknek köszönhetően ugyanakkor bővült, ami főként a szolgáltatások iránti keresletet hajtotta. Ez, valamint az import visszaesése miatt pozitív nettó export eredményezte, hogy 2024-ben összességében 0,5 százalékkal bővült a magyar gazdaság.

1. ábra: A GDP éves változásának felhasználás oldali felbontása negyedévente (százalékpont)

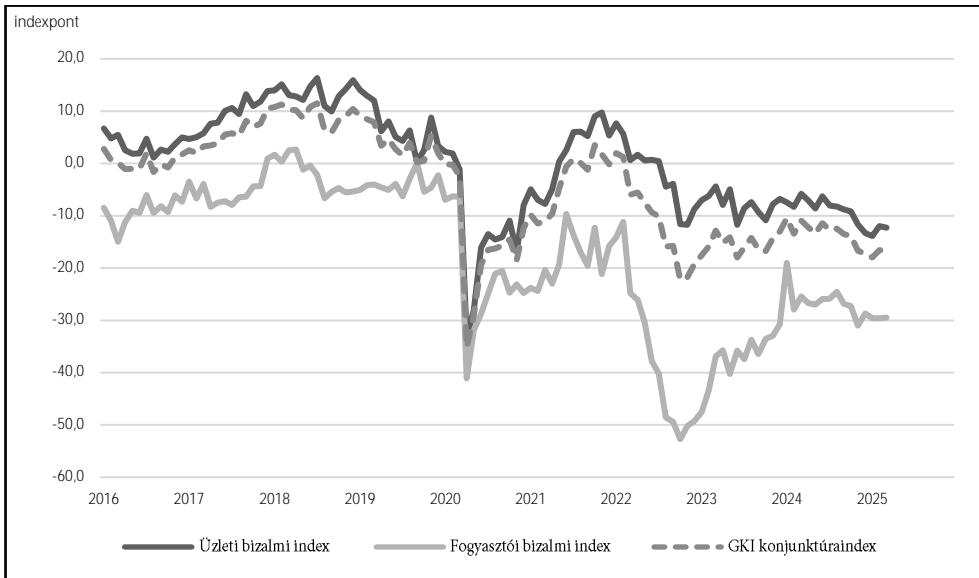
Előretekintve, 2025-től ismét élénkülhetnek a magyar gazdasági folyamatok, azonban a növekedést lefelé mutató kockázatok övezik és a világgazdasági környezet is bizonytalanabb, mint az előző évtizedben.

Az elmúlt években erősödtek a geopolitikai konfrontációk. Hazánk kis nyitott gazdaságként különösen kitett a globális és európai beszállítói láncokat érintő kihívásoknak. A világgereszkedelem esetleges nagyobb fragmentációja kedvezőtlen feltételeket jelent a nemzetközi konjunktúra, és különösen az európai gazdaság számára. A magyar ipari termelést és exportot érzékenyen érintette az európai autóipar gyengélkedése. A legfontosabb külpiacunk helyzete a hazai ipar termelési kilátásait is meghatározza. Az európai, főként a német ipari folyamatok fordulata egyelőre kérdéses, az elemzők 2025 második feléig nem várnak érdemi javulást. Ezt követően azonban a németországi gazdasági növekedés fokozatos helyreállításával számolnak a mértékadó nemzetközi várakozások. Másfelől a reáljövedelmek emelkedése és a bizalom erősödése stabilan tarthatja hazánkban a belső kereslet dinamikáját.

2025-től ismét kiegyensúlyozottabb szerkezetben bővíülhet a magyar gazdaság a legtöbb elemző előrejelzése alapján. A 2025. évi költségvetési törvény által feltételezett 3,4 százalékos idei növekedés a Tanács megítélése szerint megvalósulhat, de fokozódtak a teljesüléshez kapcsolódó kockázatok. A 3 százalékos vagy afeletti gazdasági növekedéshez szükséges a külső konjunktúra pozitív fordulata legalább az év második felében, a belső fogyasztás ütemének fennmaradása és egy trendváltás a beruházási dinamikában. A fogyasztás és a beruházások megfelelő alakulásának feltétele a fogyasztói és vállalati bizalom erősítése a gazdaságban. E kedvező alapokon 2026-ban 4 százalék közelébe emelkedhet a növekedési ütem, hogy 2027-re ismét visszatérjen a 2,5–3,5 százalékos növekedési ütemhez. Ezzel szemben az Európai Bizottság által elfogadott középtávú strukturális terv érdemben alacsonyabb gazdasági növekedéssel számol. Ez a kivétel azonban a GDP-n kívül más makrogazdasági adatokat, és így átfogó makrogazdasági pályát sem tartalmaz, ezért az elemzésünkben a költségvetési törvényben foglalt makrogazdasági pályát tekintjük viszonyítási alapnak. Az Európai Bizottság által feltételezett potenciális gazdasági növekedési ütemre a fejezet végén reflektál az elemzésünk⁷.

⁷ Lásd keretes írás – A potenciális növekedés mértékéről

2. ábra: A hazai konjunktúraérzékelési indexek alakulása

Forrás: GKI

A fogyasztás és főként a beruházások idei bővülése szempontjából tehát kritikus tényező a fogyasztói és üzleti bizalom javulása. 2022-től kezdődően az infláció meredek emelkedésével párhuzamosan a csökkenő reálbérek és a megélhetési költségek növekedése, valamint a bizonytalan gazdasági környezet hatására a háztartások pénzügyi óvatossága nőtt, így visszafogták fogyasztásukat, mely 2023-ban már csökkenést mutatott éves összevetésben. Hasonlóképpen, a visszafogott kereslettel szembesülve a vállalatok beruházásaik elhalasztása vagy törlése mellett döntöttek, ugyanis a megemelkedett költségkörnyezetben megtérülésük kérdésessé vált. A bruttó állóeszköz felhalmozás 2022 vége óta folyamatosan csökken. A bizalom helyreállása a gazdaság növekedésének szempontjából kulcsfontosságú, mert alapvetően befolyásolja a gazdaság szereplőinek jövőbeli döntéseit. Egyrésztől a kedvező kilátások és a magas bizalom élénkebb keresletet eredményez a jelenben is, mely megalapozza a jövőre vonatkozó vállalati terveket és ösztönzi azokat termelésük bővítésére a beruházásokon keresztül, ezáltal új munkahelyek létrehozására. A lassabban helyreálló, vagy tartósan alacsony bizalom másrésztől óvatosságra készíti a fogyasztókat és megtakarításaik emelését helyezik előtérbe. Ez csökkenti mind a fogyasztási, mind a beruházási hajlandóságot, ezáltal lassítva a növekedést. Ezért is elengedhetetlen a gazdasági válságok után a megtört bizalom minél hamarabb történő visszaépítése a stabilitás és kiszámítható jövőkép megteremtése érdekében. A lakossági konjunktúraérzékelésben meghatározó az árstabilitás és a munkaerőpiaci folyamatok kedvező alakulása, valamint a pénzügyi környezet kiszámítható alakulása.

A lakosság fogyasztási kiadásai már 2024-ben is bővültek köszönhetően a reálbérek emelkedésének és a megtakarítások fokozatos visszaépülésének. A fogyasztás várhatóan a következő években is nő, így pedig a növekedés legfontosabb támasza marad. 2025-ben a lakosság rendelkezésre álló jövedelme tovább emelkedik, amelyet a munkáshitel, a babaváró hitel felvételi korhatárának kiterjesztése és a családi adókedvezmény emelése is támogat. Az állampapír-kamatok után járó jövedelem egy része szintén a fogyasztás bővüléséhez vezethet. Mindezek hatására a lakosság fogyasztási kiadásai idén 4,0–5,0 százalékkal emelkedhetnek, mely összhangban van a költségvetési törvény alappályájával. 2026-ban és 2027-ben a fogyasztás növekedési üteme enyhén lassulhat, összhangban a visszafogottabb bérdinamikával.

A beruházások ismét bővíthetnek 2025-ben. A 2010-es évek második felében a növekedés jelentős részét kitermelő bruttó állóeszköz-felhalmozás az elmúlt két évben régiós összehasonlításban is páratlan mértékben esett vissza. Elsősorban ez okolható az utóbbi időszakban a közvetlen versenytársaktól elmaradó gazdasági teljesítményért. Amennyiben a jövőre vonatkozó vállalati és lakossági kilátások javulnak, és a nagy kapacitásteremtő és -bővítő projektek a várakozásoknak megfelelően haladnak, idén 3,5–6,5 százalék között emelkednek a hazai beruházások. Ez a költségvetési törvény prognózisához hasonló ütem. A beruházások bővülése 2026–2027-ben is folytatódik, a versenyszférában megvalósuló trendváltásnak köszönhetően, miközben a költségvetési beruházások tovább mérséklődhetnek. A beruházási ráta stabil maradhat a jelenlegi magas szinten, ám ennek szerkezeti javulására is szükség van. A beruházási ráta 2025-től várható 24–25 százalék körüli mértéke az utóbbi évek visszaesését követően is az EU-s középmezőnyben szerepel, azonban alacsony arányúak az innovatív, termelékenység alapú minőségi gazdasági növekedés szempontjából kiemelt fontosságú beruházások. E tekintetben Magyarország az EU-s rangsorban a 18. helyen található, a GDP 2,7 százalékát kitevő szellemi tulajdont képező termékekbe történő beruházásokkal 2023-ban.

A magyar kivitel szempontjából meghatározó jelentőségű, hogy az európai (német) konjunktúra lendületet tud-e venni 2025 folyamán. Az elemzők várakozásai szerint ez inkább az év második felében és fokozatosan történhet meg. Az export bővülését hosszú távon támogatják az FDI-ből megvalósuló feldolgozóipari beruházások. Ehhez a főként járműipar és akkumulátorgyártás területén létrejövő keresleti anomáliák rendeződése szükséges. A globális éghajlati folyamatok, valamint a zöld átállásra való európai törekvés ugyanakkor abba az irányba mutatnak, hogy a keresletcsökkenés átmenetinek bizonyul. Ebből fakadóan a zöld technológiai átmenetet elősegítő gyártási folyamatokba való aktív betagozódás segítheti a kivitel hosszú távú bővülését. Összességében a hazai export a 2024-ben feltételezhetően bekövetkezett 2 százalékos visszaesés után 2025-ben 3,5–5,5 százalékkal nőhet, majd a jelentősebb feldolgozóipari beruházások zárulásával és a termelés megindulásával 2026–2027-ben ennél is élénkebb ütemben bővíthet tovább.

A helyreálló nemzetközi konjunktúra és a normalizálódó növekedési pálya mellett várhatóan a külső egyensúly is tartósan pozitív maradhat. A javuló külső kereslet mellett a meglévő kapacitások nagyobb kihasználásával, illetve a folyamatban lévő beruházások

termelésbe állásával emelkedhet az exportpiaci részesedés. Így előtekintve a belső kereslet stabil növekedése mellett is a folyó fizetési mérleg tartós többletét feltételezzük a 2010-es évekhez hasonlóan.

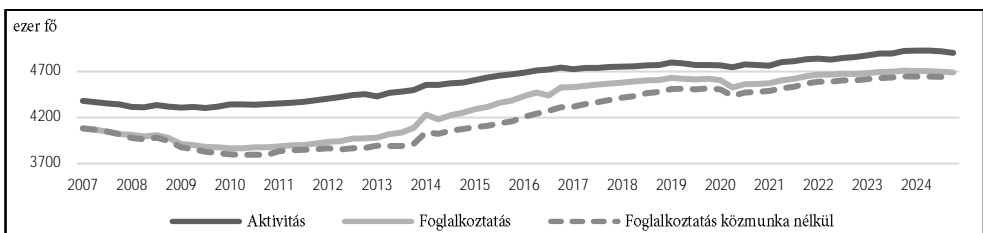
Annak érdekében, hogy tartósan magas ütemű és egyúttal fenntartható legyen a GDP bővülése, átfogó versenyképességi reformokra van szükség, amelyek megkönnyítik a termelékenységen alapuló intenzív gazdasági modellre való átállást. Emellett ellenállóképességünk szempontjából továbbra is kulcsfontosságú az egyensúlyok helyreállítása és megtartása. 2025-ben a gazdasági teljesítmény a bizalom visszatérése és a beruházások újbóli megindulása mellett a külső környezet javulásától függ. Középtávon azonban a ciklikus tényezők mellett fontosabbá válnak a gazdaság strukturális mutatói, a termelékenység és a versenyképesség. Ezekről függ, hogy a magyar gazdaság képes-e ismét az EU átlagához történő gyors felzárkózási pályára állni.

Az előző évtizedben követett extenzív növekedési modell tartalékai kifulladásban vannak, így a termelési tényezők minőségét kell javítani a felzárkózás folytatásához. Az intenzív növekedési modellre való átálláshoz a magyar gazdaságnak alkalmazkodnia kell a 2020-as évtized igényeihez és sikeresen fel kell csatlakoznia a már zajló megatrendekre. Ezt segítené az energiahatékonyság javulása és a digitalizáció gyors ütemű bővítése. Ehhez kulcsfontosságú az elegendő számú, egészséges és képzett munkaerő, a vállalatok innovációs, digitalizációs és exportpiaci képességének erősítése, a finanszírozási források egyszerű és gyors hozzáférése, valamint az energiahatékony és zöld gazdasági átmenet megteremtése.

2.3 A munkaerőpiac stabil maradt a válságévek alatt

A 2010-es évek kezdete óta rendkívül sikeres foglalkoztatásbővülés zajlott Magyarországon. Míg 2010-ben a 15-74 évesek aktivitási rátája az egyik legalacsonyabb volt hazánkban az Európai Unión belül, mára meghaladja az uniós átlagot, a munkanélküliek száma pedig harmadára csökkent. A foglalkoztatottság növelését az előző évtizedben támogatta a munkát terhelő adók csökkentése, az egykulcsos szja alacsony marginális adókulcsa és a munkapiaci reform. A foglalkoztatási ráta így a 2010-es 50,6 százalékról 2024-re 65,1 százalékig emelkedett (3. ábra).

3. ábra: Az aktívák és a foglalkoztatottak számának alakulása Magyarországon

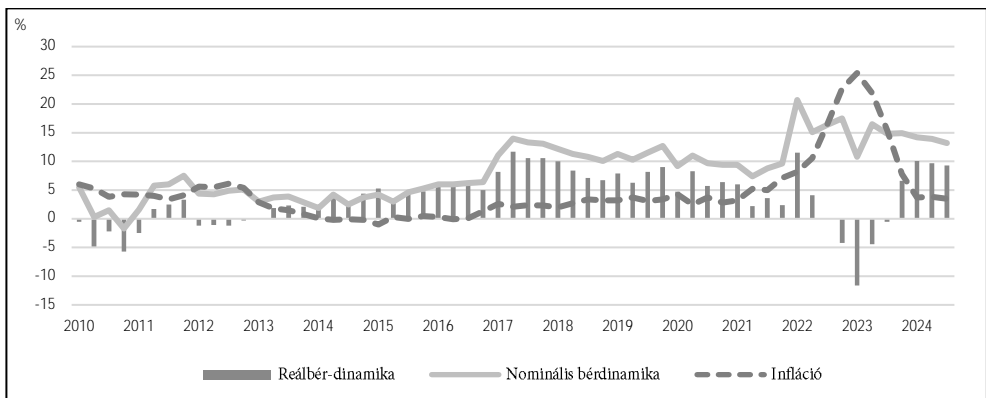
Forrás: KSH

Megjegyzés: Szezonálisan igazított adatok

A munkaerőpiac a kormányzati és jegybanki programoknak köszönhetően a COVID-válság során is stabilnak bizonyult, majd az inflációs hullám idején sem mutatott jelentős visszaesést. A foglalkoztatottak száma továbbra sem marad el számottevően a 2023-ban elért historikus csúcstól. A munkanélküliek száma 2024 során enyhén emelkedett, azonban nemzetközi összehasonlításban továbbra is alacsony.

A 2010-es évek második felében élénk bérdinamikát tapasztaltak a hazai gazdasági szereplők, amely fennmaradt az utóbbi években is. Ez a legtöbb évben a reálbérek számottevő emelkedését vonta maga után, ami alól 2023 jelentett kivételt az infláció megugrásának hatására. 2023 őszétől az infláció jelentős mérséklődésével párhuzamosan a reálbérek ismét emelkednek (4. ábra).

4. ábra: A nemzetgazdasági bérdinamika alakulása Magyarországon

Forrás: KSH alapján MNB

Megjegyzés: Szezonálisan igazított adatok

A középtávú gazdasági előrejelzések során fontos tényező, hogy a 2010-es évek növekedésének egyik legfontosabb alapját adó foglalkoztatás-bővülés egyre inkább demográfiai korlátokba ütközik. A foglalkoztatottak számának további emelkedése már a gazdaság újbóli élénkülése esetén sem folytatódhat az előző évtizedekben látott ütemben. A foglalkoztatás bővülése előtt álló demográfiai korlátok a csökkenő inaktív munkaerőtartalék következtében egyre effektívebbé válnak. Az előző évtizedhez hasonlóan a társadalom idősödése az előttünk álló években is folytatódik, a munkaképes korból kilépők száma meghaladja a munkaképes korba belépők létszámát. A népességfogyás üteme az évtized végéig megközelítőleg átlagosan 50 ezer fő lehet évente, ami meghaladja az előző mintegy másfél évtized átlagát. Ennek következtében 2030-ig közel 300 ezer fővel csökkenhet a hazai munkaképes korú (15-74 éves) népesség. A problémát tovább súlyosbítja, hogy a csökkenés leginkább a legmagasabb foglalkoztatási aránnyal rendelkező csoportban (25-54 éves) következik be. A munkaerőpiac tehát várhatóan a 2020-as években is feszes marad, a kereslet a legtöbb területen meghaladhatja a kínálatot, így rövid- és középtávon, 2025 és 2027 között

a foglalkoztatásnak csak enyhe bővülése várható. A munkanélküliségi ráta európai összehasonlításban alacsony szinten, 3-4 százalék körül alakulhat a következő években.

A demográfiai korlátok élesedésének hatását részben ellensúlyozhatja a foglalkoztatási ráta további emelkedése. Bár 2010 óta jelentősen bővült a foglalkoztatás és a foglalkoztatottak aránya már meghaladja az uniós átlagot, a fejlett észak- és nyugat-európai tagállamokhoz képest van további tér a felzárkózásra. A munkanélküliek, mint potenciális tartalék bevonhatóságát nehezítik a strukturális munkanélküliség okozta kihívások. A munkaerő és a munkaerőtartalék földrajzi eloszlása egyenlőtlen: az ország fejlettebb, jellemzően északnyugati régióiban és a főváros környékén közel tíz százalékponttal magasabb a foglalkoztatási ráta a keleti és északkeleti vármegyék mutatóinál, a munkanélküliségi ráta különbsége pedig a hét százalékpontot is megközelíti egyes vármegyék között. Az inaktív népesség további csoportjai bevonásának lehetősége véges, ezért célzott intézkedésekre, illetve a munkavégzés rugalmasabb formáinak (részmunkaidő, otthoni munkavégzés, rugalmas munkaidő stb.) elterjedésére van szükség, ugyanis ezek aránya uniós összehasonlításban hazánkban a legalacsonyabbak között van. A foglalkoztatási ráta jellemzően magasabb a képzetesebb csoportok körében, így a magyar munkaerő képzettségi szerkezetében is rejlenek tartalékok, ugyanis a felsőfokú végzettségűek aránya elmarad az uniós átlagtól.

A következő évek bérdinamikájára hatással lesz a bejelentett minimálbér megállapodás. 2025 januárjában 9 százalékkal emelkedett a minimálbér és 7 százalékkal a garantált bérminimum, míg 2026-ban 13 százalékos és 2027-ben 14 százalékos minimálbér-emelés várható, amennyiben teljesülnek a tervezett minimálbér-emelési pálya megvalósulásának feltételül szabott makrogazdasági várakozások. A felek ugyanis abban egyeztek meg, hogy a várakozásoktól való jelentősebb eltérés esetén újratárgyalják a megállapodást. Magasabb béremelkedés irányába hat emellett az is, hogy a lakosság inflációs várakozásai továbbra is a tényadatok felett alakulnak, ugyanakkor a bérnövekedés mértékét visszafogja, hogy a munkaerőpiaci feszesség 2022 közepe óta enyhül. Mindezek mellett középtávon is erős maradhat a bérdinamika. A bérfelzárkózásra van is tér, ugyanis a hazai bérhányad a második legalacsonyabb az Európai Unióban: az EU-átlag eléréséhez több, mint 10 százalékpontos emelkedésre lenne szükség. Fontos azonban, hogy a bérek az annak fedezetétől szolgáló termelékenységgel összhangban, fenntartható módon emelkedjenek, miközben biztosítják a megfelelő megélhetést és a növekvő jólétet. A helyes arányok megtalálása kiemelkedő fontosságú. Az elmúlt évtizedben jelentős bérfelzárkózás valósult meg Magyarországon, azonban ennek folytatása csak a termelékenység bővülésével párhuzamosan mehet végbe fenntartható módon.

Keretes írás – A potenciális növekedés mértékéről

A közép és hosszútávú előrejelzések, tervek fontos elemét képezi, hogy az adott gazdaság a konjunkturális ciklusok és más átmeneti tényezők hatását kiszűrve, a rendelkezésre álló erőforrások optimális kihasználásával milyen teljesítményt érhetne el, azaz hogyan alakul a potenciális GDP. Különösen fontossá vált a potenciális gazdasági növekedés becslése azáltal, hogy az az Európai Unió új fiskális keretrendszerének egyik fontos paramétereként szolgál.

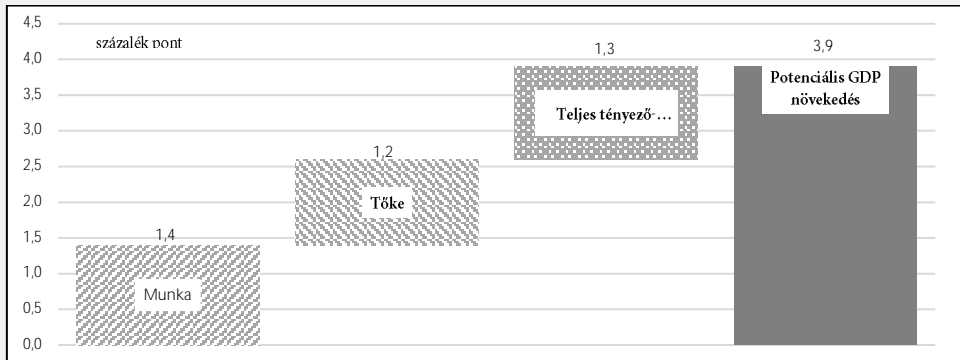
Az újonnan bevezetett költségvetési kiadási szabály ugyanis elsődlegesen azt írja elő, hogy a költségvetési kiadások (számos tényezővel korrigált) éves növekedési üteme nem haladhatja meg a megállapodott pályában szereplő dinamikát, amelynek kialakításában a potenciális GDP növekedési üteme kiemelkedő szerepet kap. Ennek következtében az elvárt költségvetési pálya egyik fontos eleme, hogy milyen becslést alkalmazunk magára a potenciális GDP növekedésre.

Az Európai Bizottság Magyarország középtávú költségvetési-strukturális tervének értékelése során 1,5-1,7 százalék körüli potenciális növekedési ütemmel számolt a 2025-2027 évekre, és ezt vette figyelembe az ajánlásában az Európai Unió Tanácsa. A Költségvetési Tanács megítélése szerint ez a becslés nem tükrözi pontosan a hazai gazdaság növekedési képességét, amely magasabbra tehető.

A potenciális GDP – mely önmagában egy teoretikus változó – mögöttes összetevői közvetlenül nem mérhetők, ami megnehezíti a becslési folyamatot. A potenciális GDP előállítása is több különböző megközelítéssel lehetséges, melyek szintén eltérő eredményeket adhatnak. Az említett körülmények miatt minden potenciális GDP becslést jelentős bizonytalanság övez.

A potenciális gazdasági növekedést alapvetően három tényező befolyásolja: a felhasználható munkaerő, a bevonható tőke és a termelékenység. Ezeket a tényezőket a tényleges GDP alakulására vonatkozóan is megbecsülhetjük. Az elmúlt évtizedben, különösen a 2013-2019-es években jelentősen nőtt a magyar GDP. Az átlagos növekedési ütem ebben az időszakban 3,9 százalék volt, ami felbontható a fenti három tényező hozzájárulására. A számítások szerint a növekedés három forrása lényegében hasonló mértékben támogatta a tényleges növekedést. Egyrészt a foglalkoztatottak számának jelentős növekedése önmagában mintegy 1,4 százalékponttal járult hozzá az éves átlagos GDP növekedéshez. A kedvező körülmények, a célzott jegybanki és kormányzati programok ösztönözték vállalati hitelfelvételt és a beruházásokat, így a tőkefelhalmozás is évente átlagosan 1,2 százalékponttal emelte a GDP-t. A mennyiségi tényezők mellett a gazdaság termelékenysége is emelkedett (az évtized második felében), így a teljes tényezőtermelékenység javulása átlagosan további évi 1,3 százalékponttal járult hozzá a növekedéshez (5. ábra).

5. ábra: A magyar GDP növekedésének összetevői 2013 és 2019 között

Forrás: KSH alapján MNB-becslés

A hazai GDP növekedés jelenleg fennálló potenciális szintjének becslése során az előző tényadatokból érdemes kiindulni, ugyanis a 2020-as évtized válságai lényegében minden évben rendkívüli, hosszú távon valószínűleg meg nem ismétlődő gazdasági körülményeket teremtettek.

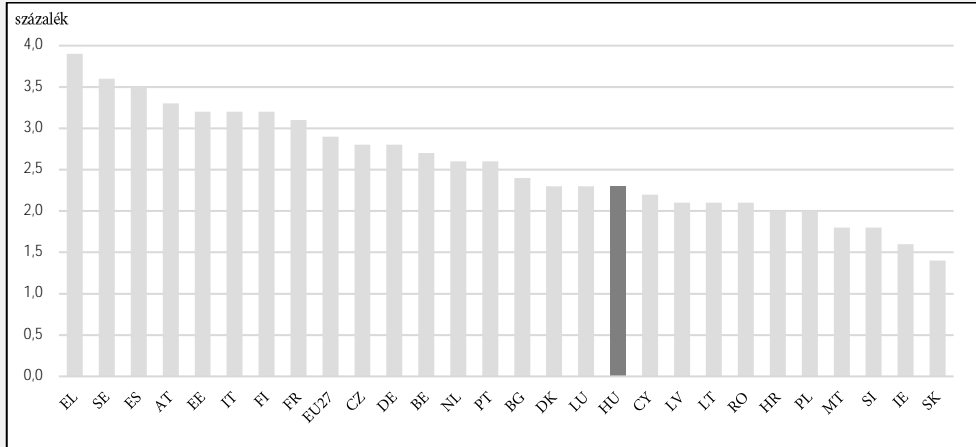
A jelenbeli potenciális GDP becslése során figyelembe kell venni, hogy az előző évtized jelentős mennyiségű új munkaerő bevonásán alapuló növekedésének feltételei a 2020-as években már nincsenek meg. A természetes fogyás és az idősödés következtében a munkaképes korúak létszáma csökken, így már középtávon is mérsékelt számban vonhatók be újabb csoportok a munkaerőpiacra. Ennek következtében a következő években a munkatényező növekedéshez való hozzájárulása semleges maradhat.

Az elmúlt évtized második fele azonban bizakodásra ad okot, hiszen a munka hozzájárulása nélkül is 2,5 százalékos potenciális GDP növekedést ért volna el a magyar gazdaság, ami a KT véleménye szerint a tőke és termelékenységi tényezőkben azonosítható tartalékoknak köszönhetően továbbra is fenntartható.

A magyar gazdaság tőkeintenzitása viszonylag alacsony, az egy euro értékű megtermelt termékre jutó tőkeállomány elmarad az európai átlagosoktól és az EU-s átlagtól is, így jelentős tér van a további tőkebevonásra (6. ábra). Hazánkban egy euro megtermelt GDP-re 2,3 euro értékű tőkeállomány jutott 2023-ban, míg az EU-s átlag 2,9, az éllovas országokban pedig meghaladja a 3,5 eurót is. A legmagasabb tőkeintenzitású gazdasággal bíró Görögországban és Svédországban így a tőkeintenzitás a magyarnak több mint másfélszerese. A tőkeintenzitás többek között innovációval, beruházásokkal, új technológiák bevezetésével emelhető. A bruttó állóeszköz-felhalmozás növekedése idén a külső konjunktúra erősödésével és az üzleti bizalom javulásával újra visszatérhet, amit a jelentős, FDI-ből megvalósuló külföldi projektek is támogatnak. A beruházások mennyisége mellett kulcskérdés azok minősége is. A jövőbeli

termelékenység és fejlődés szempontjából elengedhetetlen az IKT⁸-eszközökbe és az immateriális javakba történő beruházások támogatása.

6. ábra: A tőkeállomány és a GDP aránya az Európai Unió országaiban (2023)

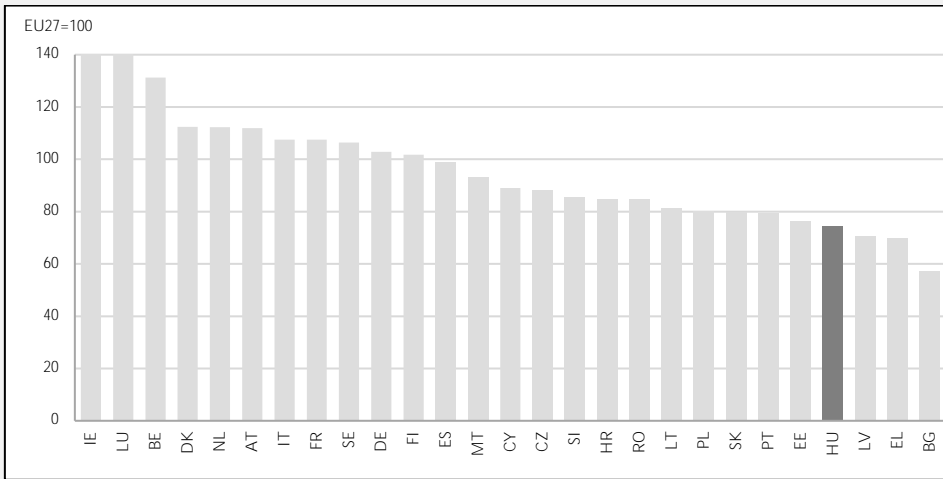
Forrás: AMECO

Megjegyzés: Konstans, 2020. évi árakon.

Hazánk esetében az európai éllovas országoktól jelenleg érdemi lemaradás látható a termelékenységben (7. ábra). A technológiai éllovasokhoz történő konvergencia a bevált technológiák és struktúrák átvétele és alkalmazása, a digitális átváltás tekintetében még sokáig emelheti a hazai termelékenység növekedési ütemét, és így elérhetővé teszi a hosszútávú sikeres felzárkózási pályát. Míg Csehországban az EU-átlag 88,1 százalékán áll a mutató, addig hazánkban 74,5 százalékot tesz ki. Fontos kiemelni, hogy a munkatermelékenység nem az adott munkavállalótól függ, hanem a vállalati és nemzetgazdasági környezettől, beleértve a felhasznált technológiát, a menedzsmentet, az energiahatékonyságot és többek között az adózási és üzleti feltételeket. A termelékenységet emelheti természetesen a hatékony kutatás-fejlesztés is az innovációkon, új termékek és technológiák alkalmazásán keresztül. A kutatás-fejlesztési kiadások tekintetében is a középmezőnyben található hazánk. Itthon a GDP 1,4 százalékát tették ki ezek a kiadások, ami ugyan elmarad az EU-s átlagtól (2,2 százalék), de a régiós országok átlagát meghaladja.

⁸ Információs- és kommunikációs technikák, technológiák

7. ábra: Munkatermelékenység szintje az Európai Unió országában (2023)

Forrás: Eurostat adatok alapján MNB-számítás

Megjegyzés: Egy foglalkoztatottra jutó GDP, vásárlóerő-paritáson

Össességében a magyar gazdaság potenciális növekedési üteme elmaradhat az előző évtizedben elért magas növekedéstől, de az új évtized nehézségei ellenére is meghaladja az Európai Bizottság aktuális becslését. Ezt támasztja alá, hogy mértékadó nemzetközi szervezetek, sőt az Európai Bizottság korábbi számításai⁹ is ennél magasabb feltételezett potenciális növekedést eredményeztek. Az Európai Bizottság korábban 2,2 és 2,4 százalékos növekedést becsült, míg az OECD ehhez hasonló, 2,2 és 2,1 százalékos potenciális GDP pályát közzét Magyarországra vonatkozóan. Az IMF prognózisa még kedvezőbb, a Nemzetközi Valutaalap elemzői szerint a magyar gazdaság a multikrizisből kilábalva, 2025-től kezdődően 2,6 százalékról fokozatosan emelkedve akár a 3 százalékos bővülést is megközelítő bővülésre is képes lehet az évtized végére. A fenntartható gazdasági bővülést elsősorban a termelékenység növekedésének kell adnia, amivel ellensúlyozható a demográfiai folyamatok kedvezőtlen hatása.

⁹ Európai Bizottság (2024): In-Depth Review, 2024 Hungary

1. táblázat: A hazai makrogazdasági mutatók várható alakulása (éves változás)

	2025		2026		2027	
	Költségvetési Tanács	költségvetési törvény	Költségvetési Tanács	költségvetési törvény	Költségvetési Tanács	költségvetési törvény
Infláció (éves átlag)						
Infláció	4,0 – 5,0	3,2	2,5 – 3,5	3,0	2,5 – 3,5	3,0
Gazdasági növekedés						
Háztartások fogyasztási kiadása	4,0 – 5,0	4,4	3,5 – 4,5	4,5	2,5 – 3,5	4,5
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	3,5 – 6,5	5,1	2,5 – 5,5	4,6	1,5 – 4,5	4,2
Export	3,5 – 5,5	3,6	6,0 – 8,0	6,7	5,0 – 7,0	6,1
Import	4,5 – 6,5	4,1	5,0 – 7,0	6,1	4,5 – 6,5	5,1
GDP	2,5 – 3,5	3,4	3,5 – 4,5	4,1	2,5 – 3,5	4,3
Külső egyensúly (GDP százalékában)						
Folyó fizetési mérleg egyenlege	1,0 – 2,5	1,6	1,5 – 3,0	1,7	2,0 – 3,5	1,9
Munkaerőpiac						
Nemzetgazdasági bruttó átlagkereset	8,5 – 9,5	8,7	10,0 – 11,0*	7,6	7,0 – 8,0	7,4
Nemzetgazdasági foglalkoztatottság	(-0,5) – 0,5	0,1	(-0,5) – 0,5	0,3	(-0,5) – 0,5	0,3

Forrás: Költségvetési Tanács, 2024. évi XC. törvény Magyarország 2025. évi központi költségvetéséről

Megjegyzés: *A 2026-os bruttó átlagkeresetet mintegy 1 százalékponttal emeli a rendvédelmi és honvédelmi szervek alkalmazottai számára fizetendő már bejelentett fegyverpénz.

3. A KORMÁNYZATI SZEKTOR EGYENLEGÉRE VONATKOZÓ 2025-2027. ÉVI CÉLKITŰZÉSEK ÉS A KIADÁSOKKAL KAPCSOLATOS KOCKÁZATOK

Az Európai Parlament és a Tanács 2024. áprilisában új rendeletet alkotott a gazdaságpolitikák hatékony összehangolásáról és a többoldalú költségvetési felügyeletről, és egyúttal hatályon kívül helyezte a korábbi szabályozást. Az új szabályozás legfontosabb jellemzője, hogy a költségvetési politikában a középtávot (4-7 év) helyezi előtérbe. Ennek alapvető eszköze egy nemzeti középtávú költségvetési-strukturális terv, amelynek kötelező tartalmi elemeit a rendelet meghatározza. Ilyen tervet minden tagállamnak el kell készítenie, azonban azok a tagállamok, amelyeknek a költségvetési hiánya a GDP 3 százaléka alatt van és az államadósságrátája nem haladja meg a 60 százalékot, nagy önállósággal készíthetik el saját

terveiket. Ezzel szemben az e feltételeket nem teljesítő tagállamok tervének elkészítésében, illetve később, a meglévő terv kiigazításában a Bizottság kezdeményező szerephez jutott.

A középtávú költségvetési-strukturális tervet Magyarország 2024. november elején elkészítette, azonban a Bizottság kifogásai miatt a középtávú költségvetési-strukturális terv módosítására került sor. A Terv 2025. január 16-án került elfogadásra a Bizottság által, majd február 18-án az Európai Unió Tanácsa által.

Keretes írás: Az uniós költségvetési szabályok reformja

2024 áprilisában az Európai Parlament és a Tanács is elfogadta az EU gazdasági kormányzására vonatkozó új rendeletét, illetve a korábbi rendeletek módosítását, így 2024. április 30-tól hatályossá vált a felülvizsgált költségvetési szabályrendszer. A változások összesen három joganyagot érintettek: lecserélték a Stabilitási és Növekedési Egyezmény preventív ágát (MTO, kiadási szabály, SDP) tartalmazó rendeletet, módosították a korrekciós ágat (maastrichti mutatók, EDP) tartalmazó rendelet szabályozását, valamint ugyancsak módosították a tagállamok költségvetési keretrendszerére (statisztikai elszámolásra, középtávú tervezéssel kapcsolatos előírásokra, költségvetési tanácsokra) vonatkozó irányelvet.

A reform elsősorban a középtávú adósság-fenntarthatóság szem előtt tartását célozta.

A módosítások során több mutatót és előírást töröltek, azonban új szabályok és eljárások is születtek. A reform következtében megszűnt az ún. „egyhuszados” adósságcsökkentési szabály, a strukturális hiányra vonatkozó középtávú költségvetési cél (MTO), illetve az ahhoz szükséges strukturális kiigazítást előíró feltételrendszer, valamint a preventív ághoz kapcsolódó jelentős eltérési eljárás (SDP).

A változások sarokköve az újonnan benyújtandó nemzeti középtávú költségvetési-strukturális terv, amelynek célja, hogy a tagállamok adósságrátái fenntartható szintre kerüljenek. A költségvetési-strukturális terv, valamint az ahhoz kapcsolódó, az elért eredményekről szóló éves jelentés a Stabilitási-, Konvergencia- és Nemzeti Reform programokat váltják ki. A költségvetési-strukturális terv időhorizontja alapesetben négy vagy öt év (a tagállami választási ciklustól függően), de ez az időszak a tagállam által legfeljebb három évvel meghosszabbítható, amennyiben az államháztartás fenntarthatóságát és ellenállóképességét javító strukturális és beruházási reformokra tesz javaslatot.

Azon tagállamok számára, amelyek magas hiánnyal vagy magas adóssággal rendelkeznek, a Bizottság előzetes referencia pályát készít, míg a többi ország számára csak technikai tájékoztatást nyújt. Ha egy ország a GDP 3 százaléka feletti költségvetési hiánnyal vagy a GDP 60 százalékánál magasabb adósságrátával rendelkezik, akkor a tagállam által benyújtandó költségvetési-strukturális tervet megelőzi a Bizottság által készített referencia pálya, ami az intézmény saját adósság-fenntarthatósági elemzésére¹⁰ épül. A többi,

¹⁰ Debt sustainability analysis - DSA

vagyis a 3 százalék alatti deficittel és 60 százalék alatti adóssággal rendelkező tagállam számára csak technikai információt nyújtanak. A Bizottság előzetesen párbeszédet folytat az érintett tagállamokkal, aminek eredményét a benyújtandó költségvetési-strukturális tervnek tartalmaznia kell.

A legfontosabb mutató a kijelölt költségvetési pálya teljesítésének értékelése során a nettó kiadási pálya. A nettó kiadási pálya azon állami költségvetési kiadásokat tartalmazza, amelyből levonják az EU forrásokhoz kapcsolódó támogatásokat, a kamatkiadásokat, a munkanélküli segélyek ciklikus részét, valamint a diszkrecionális bevételeket, továbbá kiszűrik az egyszeri és átmeneti intézkedések hatását. A nettó kiadási pályától vett tényleges eltéréseket egy kontrollszámlán fogják nyomon követni, és ha a számlán regisztrált eltérések meghaladják a megadott küszöbértékeket, az túlzottdeficit-eljáráshoz¹¹ fog vezetni. A kontrollszámlán rögzített eltérések küszöbértéke évente a GDP 0,3 százaléka vagy kumuláltan a GDP 0,6 százaléka. Amennyiben egy tagállam nettó kiadási számai ezeket meghaladó mértékben eltérnek az elfogadott költségvetési-strukturális tervben szereplő pályától, akkor túlzottdeficit-eljárás indul vele szemben. Az EDP megindításához figyelembe vett szabályok közül a 3 százalékos maastrichti értékhez kötött hiány-alapú eljárás a jelenlegi formájában megmarad, ugyanakkor az adósság-alapú EDP-t ezentúl a kontrollszámla eltérései nyomán fogják megindítani.

Két új számszerű elvárás, ún. biztosíték kerül a szabályrendszerbe. Az államadósságra vonatkozó biztosíték minimális adósságcsökkentési követelményt fogalmaz meg, amely szerint a 90 százalék feletti GDP-arányos államadóssággal rendelkező országoknak évente legalább 1 százalékponttal, míg a 60 és 90 százalék közötti adósságrátával rendelkező tagállamoknak évente minimum 0,5 százalékponttal szükséges csökkenteniük az adósságukat. A korábbi maastrichti 3 százalékos küszöbérték mellé bekerül egy, a költségvetési hiányra vonatkozó biztosíték, amely alapján a Bizottság referencia pályája mindaddig kiigazítást fog előírni, amíg az adott tagállam államháztartási hiánya strukturális értelemben a GDP 1,5 százalékával el nem távolodik a maastrichti 3 százalékos szinttől. Az éves minimális kiigazítás mértéke 0,4 százalékpont, ami a költségvetési-strukturális terv meghosszabbítása esetén (reformok, beruházások megvalósítása) évi 0,25 százalékpontra csökken. A túlzottdeficit-eljárás alatt álló tagállamok felé támasztott éves minimális hiánycsökkentési elvárás továbbra is 0,5 százalékpont, amire ez a biztosíték nincs hatással.

A tavalyi évben ismét elindultak a túlzottdeficit-eljárások, amelyben Magyarország is érintett. A Bizottság 2024. júniusban közzétette az európai szemeszter tavaszi csomagját, ezzel párhuzamosan EDP-jelentéseket készített és javaslatot tett a Tanácsnak az eljárások megindítására. Túlzottdeficit-eljárás kezdeményezhető, amennyiben a tényleges vagy tervezett államháztartási hiány meghaladja a GDP 3 százalékát. Az eljárás csak akkor maradhat el, ha a tagállam adósságrátája nem haladja meg a GDP 60 százalékát, vagy ha meghaladja, akkor a GDP-arányos hiány 3 százalékos küszöbértékének túllépése nem jelentős

¹¹ Excessive deficit procedure - EDP

és csak átmeneti, valamint az ekkor figyelembe vehető érdemleges tényezők mentesítik az érintett országot. 2024-ben a Bizottság tizenkét tagállamról készített jelentést, közülük összesen hét országgal, többek között Magyarországgal szemben indult EDP, ezen felül a Romániával szemben még 2020 első felében megindított eljárás is folytatódott.

Az első magyar nemzeti középtávú költségvetési-strukturális terv november elején került benyújtásra. A 2025. évi magyar költségvetés tervezésével egyidejűleg benyújtott költségvetési-strukturális terv a nettó kiadások 6,1 százalékos növekedését tartalmazta, ami meghaladta az Európai Bizottság előzetes iránymutatását (2. táblázat). Ennek következtében az Európai Bizottság a terv felülvizsgálatát kérte a magyar hatóságoktól. A decemberben benyújtott felülvizsgált terv 2025-re a nettó kiadások növekedési ütemét 4,3 százalékban maximalizálja, a következő évekre pedig legfeljebb 4, illetve 3,9 százalékos növekedést vetít előre. Ez a tervet januárban pozitív elbírálást kapott az Európai Bizottságtól, majd februárban elfogadta az Európai Unió Tanácsa is.

2. táblázat: A nettó kiadási pálya várt alakulása időrendben

	2025	2026	2027
Európai Bizottság (június)	4,8	4,5	4,3
Hazai terv (november eleje)	6,1	3,8	4,0
Európai Bizottság (november vége)	3,9	3,3	3,2
Hazai terv (január)	4,3	4,0	3,9

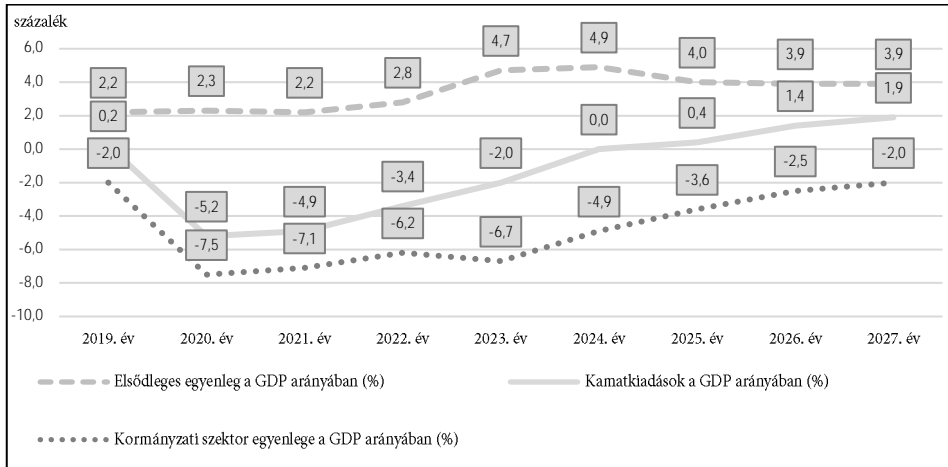
Forrás: Európai Bizottság

3.1 A kormányzati szektor elsődleges egyenlegének alakulása (2019-2027)

Az elsődleges egyenleget a fiskális politika az adók és kiadások mértékének tervezésével és annak tervszerű végrehajtásával közvetlenül képes befolyásolni, míg a kamatkiadásokat elsősorban az államadósság értéke és az államadósságot finanszírozó állampapírok referencia-hozamai határozzák meg. Ebből következően az államadósság alakulása szempontjából az elsődleges egyenleg az, amin keresztül a kormány be tud avatkozni a hiánycél tartása érdekében, mivel az államadósság finanszírozásával összefüggő kamatkiadások csökkentésének mozgástere erősen korlátozott. Optimális esetben a fiskális politika az elsődleges egyenleg javításával (a hiány csökkentésével) lassítja az államadósság növekedésének ütemét, amivel a kamatkiadások mértéke is csökken a jövőben.

A kormányzati szektor egyenlegének, az elsődleges egyenlegnek, valamint a kamatkiadásoknak a GDP-hez mért alakulását 2019-2027 között a 8. ábra mutatja be.

8. ábra: A kormányzati szektor egyenlege, az elsődleges egyenleg, valamint a kamatkiadások alakulása 2019-2027 között a GDP arányában, százalék

Forrás: Eurostat (2025), Terv (2025) alapján ÁSZ számítás és szerkesztés

Megjegyzés: a 2024-2027 között a Terv adataiból végzett számítás

A 8. ábra alapján látható, hogy az elsődleges egyenleg és a kormányzati szektor egyenlege a 2020. évi mélypontot követően 2024-ig javult, és a trend a Terv adatai szerint 2027 végéig tovább folytatódik.

A kamatkiadásokhoz kapcsolódóan a Terv az államadósság hosszú távú- és a rövidtávú kamatlábainak értékét tartalmazza, melyet a 3. táblázat foglal össze.

3. táblázat: : Az államadósság hosszú távú- és a rövid távú kamatlábának alakulása 2019-2027 között, százalékban¹²

Év	Hosszú távú kamatláb (százalék) (éves átlag)	Rövid távú kamatláb (százalék) (éves átlag)
2019	2,4	0,1
2020	2,2	0,4
2021	3,2	1,3
2022	7,7	9,1
2023	7,5	16,0
2024	6,5	7,3
2025	6,7	5,9
2026	6,8	5,7
2027	6,8	5,8

Forrás: 2020-2023. évi Konvergencia programok, Terv (2025) alapján ÁSZ szerkesztés
 Megjegyzés: a 2024-2027 közötti adatok a Terv szerinti értékek

A Terv szerint 2025-ben a GDP arányos kamatkidadások 0,9 százalékponttal csökkennek, így a kormányzati szektor egyenlege szükséges mértékű javulásához az elsődleges egyenleg 0,4 százalékpontos (a GDP százalékában) javulása is elegendő. 2026-ban és 2027-ben azonban a kamatkidadások a GDP arányában mindösszesen 0,1 százalékponttal mérséklődnek a Terv szerint, következésképpen a kormányzati szektor egyenlege szükséges mértékű javulásához az elsődleges egyenleg jelentős, két év alatt 1,5 százalékpontos növekedésére lesz szükség.

Következtetés: Az elsődleges egyenleg Terv szerinti fokozatos javulása összhangban van a 2021. óta tartó kedvező folyamatokkal. Ugyanakkor kihívást jelent, hogy a kormányzati szektor hiányának a GDP 3 százaléka alá csökkentése 2026-ra a GDP százalékában 1 százalék körüli pozitív elsődleges egyenleg elérését teszi szükségessé, majd a Terv szerint az elsődleges egyenleg a GDP 1,9 százalékára nő, ami lényegesen magasabb, mint a 2019-ben, kedvező makrogazdasági körülmények között elért 0,2 százalékos elsődleges egyenleg.

3.2 A nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások tervezett növekedése, ennek hozzájárulása az elsődleges egyenleg javulásához

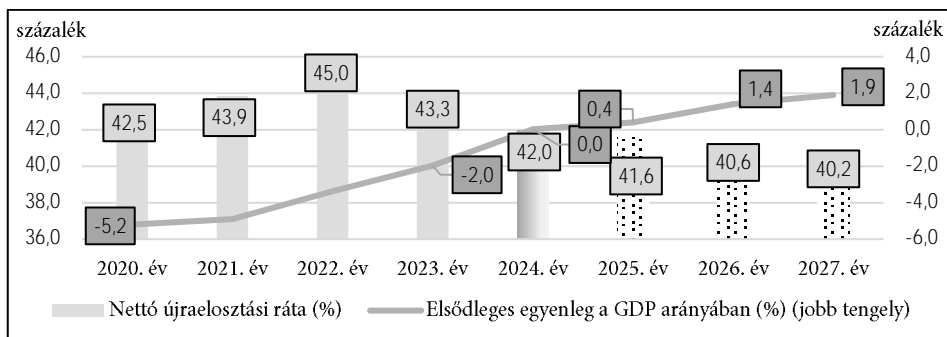
A következőkben azt vizsgáljuk meg, hogy az elsődleges egyenleg javulásához milyen mértékben járul hozzá a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások növekedésének a Terv szerinti visszafogása.

A Terv tartalmazza a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások (a továbbiakban: nettó kiadások) maximális növekedésére vonatkozó vállalásokat. A nettó kiadások éves növekedési plafonjai a 2025-2027 időszakra az évek sorrendjében a következők: 4,3 százalék, 4,0 százalék és 3,9 százalék.

¹² Terv, Adjustment scenario alapján (Short-term interest rates / Long-term interest rates of the debts)

Az elemzés bevezeti a *nettó újraelosztási ráta* fogalmát, amit a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások és a GDP hányadosaként határozunk meg. A nettó újraelosztási ráta, valamint a GDP arányos elsődleges egyenleg alakulását 2020-2027 között a 9. ábra mutatja be.

9. ábra: A nettó újraelosztási ráta, valamint a GDP arányos elsődleges egyenleg 2020-2027 között, százalékban

Forrás: Eurostat (2025), Terv (2025) alapján ÁSZ számítás és szerkesztés

Megjegyzés: a 2024-2027 között a Terv adataiból végzett számítás

Látható, hogy a nettó újraelosztási ráta 2020-ról 2022-re dinamikusan emelkedett, azonban 2023-ban és 2024-ben is csökkent. A mérséklődés a Terv szerint 2025-2027 között folytatódik.

Az ábrán az is látható, hogy a nettó újraelosztási ráta csökkenése és a GDP arányos elsődleges egyenleg javulása között szoros a kapcsolat¹³, de a pontos összefüggés számszerűsítése érdekében szükséges az elsődleges egyenleget meghatározó másik két tényezőnek, az összes kormányzati kiadás és a nettó kiadások különbözetének, valamint a bevételeknek a figyelembevétele.

Az összes kormányzati kiadásra, illetve az összes kormányzati bevételre vonatkozóan a Terv nem tartalmaz adatokat a 2024-2027 időszakra, így a nettó újraelosztási rátához tartozó centralizációs ráta (GDP arányos kormányzati bevételek) pályáját becsléssel határoztuk meg a rendelkezésre álló adatokból.¹⁴

¹³ A kapcsolat szorossága azért nem jól látható, mivel a nettó újraelosztási ráta értéke 2025-2027. között ingadozik. Ezt azonban a mutató nevezője okozza, mivel a Terv 2026-ra a GDP sokkal dinamikusabb növekedését prognosztizálja, mint a másik két évre.

¹⁴ A centralizációs ráta alatt a bevételi intézkedések előtti nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadásokból visszaszámított GDP arányos kormányzati bevételeket értjük. A centralizációs ráta 2024-2027 közötti időszaki értékét a következők szerint becsültük meg. A 2021-2023. évekre rendelkezésre álló összes kormányzati kiadásból kivontuk a kamatkidadásokat és a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadásokat, így megkaptuk az EU-ból származó transzferekből finanszírozott és a nemzeti társfinanszírozáshoz kapcsolódó kiadások összesen (továbbiakban: uniós kiadások) összegét mind a három évre, melyből átlagot képeztük (931,4 Mrd Ft). A 2024-2027 időszak tekintetében azzal a feltételezéssel éltünk, hogy az uniós kiadások összege minden évben 931,4 Mrd Ft lesz.

A nettó újraelosztási ráta, a GDP arányos kamatkidadások, a becült GDP arányos uniós kiadások, a GDP arányos elsődleges egyenleg, valamint a centralizációs ráta alakulását a 2021-2027 időszakra a 4. táblázat foglalja össze.

4. táblázat: A nettó újraelosztási ráta, a GDP arányos kamatkidadások, a becült GDP arányos uniós kiadások, és a GDP arányos elsődleges egyenleg, valamint a centralizációs ráta alakulása 2021-2027 között, százalékban

Megnevezés	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
1.) Nettó újraelosztási ráta (GDP százalék) a Terv szerint	43,9	45,0	43,3	42,0	41,6	40,6	40,2
2.) Kamatkidadások GDP arányában, tényadatok 2021-2023 Eurostat, tervadatok a Terv szerint (százalék)	2,2	2,8	4,7	4,9	4,0	3,9	3,9
3.) Uniós kiadások 2021-2021-2023 Terv alapján visszszámolva, 2024-2027 adatok becslés	2,0	0,8	1,5	1,2	1,1	1,0	1,0
4.) Kormányzati szektor egyenlege a GDP arányában tényadatok 2021-2023 Eurostat, tervadatok a Terv szerint (százalék)	-7,1	-6,2	-6,7	-4,9	-3,6	-2,5	-2,0
Centralizációs ráta (GDP százalék) (1+2.+3.+4. sorok)	41,0	42,5	42,8	43,2	43,0	43,1	43,1

Forrás: Eurostat (2025), Terv (2025) alapján ÁSZ számítás és szerkesztés

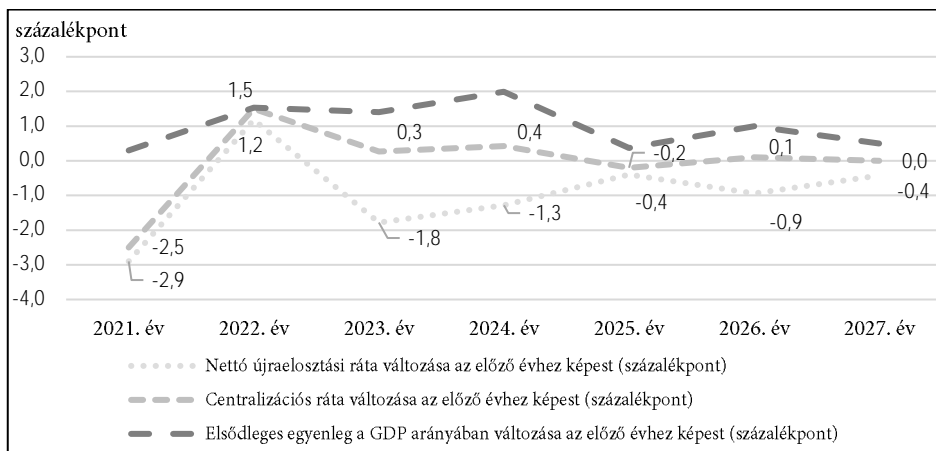
Megjegyzés: a 2024-2027 közötti adatok a Terv szerinti értékekből számítva

A táblázat adatai azt mutatják, hogy a nettó újraelosztási ráta és a kamatkidadások Terv szerinti alakulása, valamint az egyéb kiadások becslésünk szerinti változatlanúsága esetén (931,4 Mrd Ft) a kormányzati szektor tervezett hiánya szinte változatlan centralizációs ráta mellett elérhető, azaz a 2025-2027 közötti időszakban nem szükséges növelni a centralizációs rátát, ugyan-akkor a csökkentésére sincs érdemi mozgástér.

A nettó újraelosztási ráta, a becült centralizációs ráta, valamint a GDP arányos elsődleges egyenleg előző évhez viszonyított változását a 10. ábra mutatja be.

A 2021-2023 közötti időszakban a munkanélküli-ellátások ciklikus összetevőjének, és az előrejelzésekben szereplő egyszeri kiadásoknak (szintek) az értéke nulla volt, így ezzel a két korrekciós tényezővel nem számoltunk erre az időszakra, illetve azzal a feltételezéssel élünk, hogy a 2024-2027 közötti időszakban is nulla lesz az értékük. Mindezek alapján a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások, a kamatkidadások és az uniós kiadások összegét kumulálva a 2024-2027 időszak minden évére kiszámítottuk az összes kormányzati kiadást. Az így megbecsült összes kormányzati kiadás és a Terv forgatókönyve szerinti kormányzati egyenleget összeadva a 2024-2027 időszak minden évére kiszámítottuk az összes kormányzati bevételt. Az összes kormányzati bevétel és a Terv forgatókönyve szerinti egyes évekre várható nominális GDP hányadosaként számítottuk ki a centralizációs rátát.

10. ábra: A nettó újraelosztási ráta, a becült centralizációs ráta, valamint a GDP arányos elsődleges egyenleg előző évhez viszonyított változása 2021-2027 között százalékpontban

Forrás: EDP-jelentés (2024), Terv (2025) adatai alapján ÁSZ számítás és szerkesztés

Megjegyzés: a 2024-2027 közötti adatok a Terv szerinti értékekből végzett számítások, a centralizációs ráta 2024-2027 közötti időszakra saját becsléssel számítva

2022-ben jelentős szerepe volt a GDP-arányos költségvetési bevételek (centralizációs ráta) növekedésének az elsődleges egyenleg javulásában. 2024-ben az elsődleges egyenleg javulásához a nettó újraelosztási ráta mérséklődése (1,3 százalékpont) nagyobb arányban járult hozzá, mint a becslélt centralizációs ráta emelkedése (0,4 százalékpont). 2025-ben a vállalt hiány a centralizációs ráta csekély mértékű csökkenése esetén is teljesíthető, míg 2026-tól már nem lesz szerepe az elsődleges egyenleg javulásában, hiszen a 2026-2027 közötti időszakban számításaink szerint nem fog változni az értéke, miközben a nettó újraelosztási ráta minden évben csökkenni fog.

Következtetés: A nettó újraelosztási ráta tervezett mértékű csökkentése – a nominális GDP és a kamatkidadások Terv szerinti alakulása és az egyéb kiadások változatlan összege esetén – biztosítja a kormányzati szektor egyenlegének és az elsődleges egyenlegnek a szükséges mértékű javulását a centralizációs ráta növelése nélkül is. Ugyanakkor a centralizációs ráta csökkentésére – a GDP Terv szerinti növekedése mellett – nincs mozgástér. A változatlan centralizációs ráta kihívást jelent, mivel 2021 és 2024 között a centralizációs ráta folyamatos emelkedése is hozzájárult a kormányzati szektor egyenlegének javulásához. A következő három év Terv szerinti költségvetési konszolidációját teljes egészében az alapozza meg, hogy a kormányzati kiadások lassabban emelkednek, mint a nominális GDP. Ez ugyanakkor azt is jelenti, hogy a 2025-2027 közötti időszakban a GDP arányában évről évre egyre kevesebb költségvetési kiadás lesz finanszírozható.

3.3 Az adó- és járulékbevételek alakulása 2025-2027 között

A centralizációs ráta változatlansága nem jelenti egyúttal a kormányzati bevételi struktúra változatlanságát. A kormányzati bevételeknek nagyságrendileg a 80,0 százalékát a kormányzati adó- és járulékbevételek jelentik, így alakulásuk a költségvetési folyamatok szempontjából meghatározó jelentőségű lesz a 2025-2027 közötti időszakban. Ezért elemzésünkben erre fókuszáltunk. Az adóbevétel szerkezetének átrendeződését változatlan adóbevételek mellett – a vonatkozó jogszabályok változtatásán kívül – az teszi lehetővé, hogy egyes adónemek a GDP bővülésénél gyorsabb ütemben emelkedhetnek. A 2025-2027 évekre kötött hároméves bérmegállapodás és a 2025. évi költségvetési törvényjavaslathoz készített makrogazdasági prognózis (makroprognózis) adatainak összevetéséből az következik, hogy a bérek növekedési üteme – a 2027. év kivételével – meghaladja a nominális GDP bővülésének ütemét, és maga után vonhatja, hogy a fogyasztás is gyorsabban nő, mint a nominális GDP. Ennek bekövetkezése azt jelentené, hogy a keresetekkel arányos adók és járulékok, valamint a fogyasztással arányos adók – a 2027. év kivételével – gyorsabban nőnek, mint a nominális GDP. Ez viszont változatlan centralizációs ráta esetén azt jelenti, hogy más bevételeket nem szükséges realizálni, például adókönyvitésekre lehet sort keríteni vagy különadókat lehet kivezetni. Ezért számításokat végeztünk annak érzékeltetése érdekében, hogy a kereseteknek, illetve a fogyasztásnak a nominális GDP bővülését meghaladó növekedése mekkora mozgásteret teremtene más adók mérséklésére.

2024-ben a bruttó bér- és keresettömeg az előző évhez képest november végéig 13,5 százalékkal növekedett, így ezt tekintettük a 2024. teljes évre vonatkozó keresetarányos adó- és járulékbevételek becslült növekedési ütemének, míg a további évekre a makroprognózisban szereplő bruttó bér- és keresettömeg változását vettük alapul. A fogyasztásarányos adóbevételek növekedési ütemének becsléséhez a makroprognózisban szereplő fogyasztási kiadások és fogyasztói árszínvonal változás szorzatát vettük alapul. A gazdálkodó szervezetek befizetéseihez kapcsolódó adóbevételek becslült növekedési ütemének meghatározásához a makroprognózisban szereplő nominális GDP változását vettük alapul. Számításaink szerint a 2023. évi tényadatok alapján a központi alrendszer adó- és járulékbevételein belül a fogyasztáshoz kapcsolódó adók aránya 37,8 százalék, a keresetekhez kapcsolódó adó- és járulékbevételek aránya 47,0 százalék, míg a gazdálkodó szervezetek befizetéseihez kapcsolódó adóbevételek aránya 15,2 százalék volt. A 2023. évre rendelkezésre álló adó- és járulékbevételek GDP-arányos tényadata és az előbbi arányok alapján határoztuk meg a 2023. évi adó- és járulékbevételek nominális értékét fogyasztásarányos, keresetarányos, illetve gazdálkodó szervezetek befizetéseihez kapcsolódó adóbevételi kategóriánként. A 2023. évi nominális adatokból kiindulva becsültük meg a 2024-2027 közötti időszakra vonatkozó adó- és járulékbevételeket. A viszonyításként használt pályán a 2018-2023 évi tényadatok alapján kikötjük, hogy az adó- és járulékbevételek GDP arányos értéke a 2024-2027 közötti időszak minden évében a 2018-2023 időszaki tényadatok átlagos értékével, vagyis 35,4 százalékkal lesz megegyező.

Az eredményeket az 5. táblázat mutatja be. (A 2024. évre tényadatok még nem állnak rendelkezésre, ezért az adó- és járulékbételek becslt értéke alapján következtetést csak a 2025-2027 közötti időszakra teszünk.)

5. táblázat: Az adó- és járulékbételekhez kapcsolódó főbb adatok 2023-2027 között Mrd Ft-ban és százalékban

Megnevezés	2023. év (tény)	2024. év (előzetes tény)	2025. év (terv)	2026. év (terv)	2027. év (terv)
1. Nominális GDP, Mrd Ft (makroprognózis szerinti érték)	75 086,6	81 791,4	87 954,5	94 497,8	101 685,7
2. Nominális GDP növekedése, százalék (makroprognózis szerinti érték)	13,5	8,9	7,5	7,4	7,6
3. Adó- és járulékbételek, a GDP százalékában	35,0	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat
4. Adó- és járulékbételek, Mrd Ft	26 280,3	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat
5. Fogyasztáshoz kapcsolódó adóbevételek, Mrd Ft (becslés)	9 936,5	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat
6. Keresetekhez kapcsolódó adó- és járulékbételek, Mrd Ft (becslés)	12 355,8	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat
7. Gazdálkodó szervezetek befizetéseihez kapcsolódó adóbevételek, Mrd Ft (becslés)	3 988,0	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat
8. Fogyasztáshoz kapcsolódó adóbevételek becslt növekedése, százalék	-	7,8	7,7	7,6	7,6
9. Keresetekhez kapcsolódó adó- és járulékbételek becslt növekedése, százalék	-	13,5	8,8	7,6	7,4
10. Gazdálkodó szervezetek befizetéseihez kapcsolódó adóbevételek becslt növekedése (2. sor)	-	8,9	7,5	7,4	7,6
11. Becslés: Adó- és járulékbételek, Mrd Ft (5. sor x 8. sor + 6. sor x 9. sor + 7. sor x 10. sor, a 2023. évi adatból kiindulva)	-	29 078,3	31 462,9	33 844,8	36 384,1
12. Becslés: Adó- és járulékbételek változása az előző évhez képest, százalék	-	10,6	8,2	7,6	7,5
13. Becslés: Adó- és járulékbételek a GDP arányában, százalék	-	35,55	35,77	35,82	35,78
14. Változatlanág feltételezésével: Adó- és járulékbételek a GDP arányában, százalék	-	35,40	35,40	35,40	35,40
15. Lehetséges adó- és járulékbételei többlet a GDP arányában, százalék (13. sor - 14. sor)	-	-	0,37	0,42	0,38
16. Lehetséges adó- és járulékbételei többlet, Mrd Ft (1. sor x 15. sor százalékában)	-	-	327,0	392,5	387,4

Forrás: Terv (2024), valamint a makroprognózis adatai alapján végzett számítás és szerkesztés

A táblázat adataiból leolvasható, hogy ha az adó- és járulékbételek GDP-hez mért aránya 2024-hez képest nem változna, akkor az az elemzett időszakban a GDP 35,4 százalékát tenné ki. A becslésünk szerinti feltételezések mellett azonban a 2025-2027 időszakban ezek a GDP 35,8 százalékára emelkednének. Ennek az emelkedésnek az összege a táblázat utolsó sorából olvasható le. Ez tehát az az összeg, amely felhasználható lenne adókedvezményekre, adókulcs

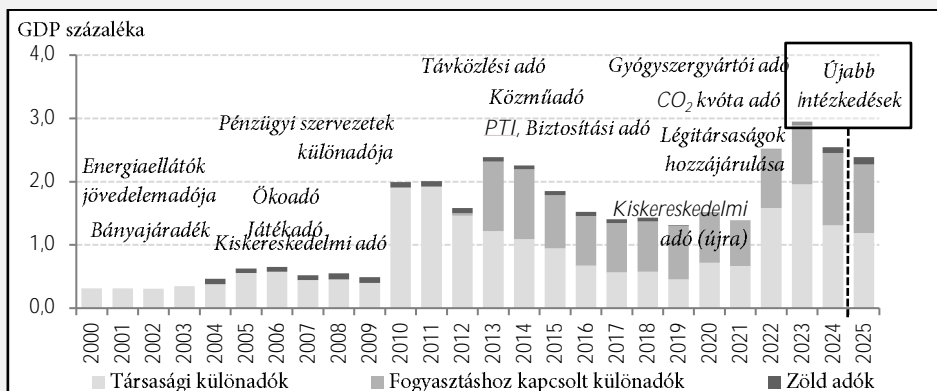
csökkentésekre, illetve különadók kivezetésére. Az adott feltételezés mellett keletkező fogyasztás-, illetve keresetarányos adótöbblet (azzal számolunk, hogy a gazdálkodók befizetéseihez kapcsolódó adóbevételek a nominális GDP növekedésének ütemével megegyezően növekednek) a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások növelésére nem használható fel, mivel akkor azok növekedése túllépné a Tervben vállalt maximális növekedési ütemet. Ezt az összeget 2025-ben már terheli a családi adókedvezmény növelése miatt kieső bevétel, amely – a már elfogadott törvény alapján – 2026-ban közel négyszeresére nő. Emellett a jelenlegi szabályozás alapján 2026-ban a szén-dioxid kvóta adó és további extraprofitadók is kivezetésre kerülhetnek (az olajfolyam-különbség adója, az energiaellátók jövedelemadója és a kiskereskedelmi adó esetében az extraprofit adószabályozáshoz kapcsolódó kulcsemelések, a pénzügyi szervezetek extraprofitadója és a biztosítási extraprofitadó).

Következtetés: Ha a nominális GDP, a keresettömeg és a háztartások folyóáron számított fogyasztási kiadásai a kormányzati prognózisnak megfelelően alakulnak, akkor a nominális GDP 0,4 százalékának megfelelő mozgástér keletkezik az adóbevételek csökkentésére, amely megvalósulhat egyes különadók kivezetésében, adókedvezmények kiterjesztésében vagy adókulcs csökkentésben.

Keretes írás: A különadók szerepe a magyar költségvetésben

A különadók a magyar költségvetés jelentős bevételi forrását teszik ki. A különadókból származó bevételek a GDP 2,5 százaléka körül alakulhattak 2024-ben. Ezeket az adókat jellemzően egyetlen ágazatra (például pénzügyi szervezetek vagy kiskereskedelem), termékre (például kőolaj) vagy szolgáltatásra (például pénzügyi tranzakciók) vonatkozóan vetik ki. A különadók hatása közvetlenül csak a vállalati szereplők egy részét érinti. Három típus különböztethető meg: a tőkét terhelő különadók (másik elnevezése: társasági különadók), a fogyasztáshoz kapcsolt különadók, valamint a zöld adók.

11. ábra: A GDP-arányos különadó-bevételek alakulása 2000 és 2025 között

Forrás: KSH, MÁK, 2025. évi költségvetési törvény

Megjegyzés: a 2025. év adata a 2025. évi költségvetés előirányzatai alapján készült el.

A különadók jelentősége 2010 után nőtt meg számottevően. Az első különadókat az 1990-es és a 2000-es évek folyamán vezették be (energiaellátók jövedelemadója, bányajáradék), de az ezekből beérkezett GDP-arányos bevétel ritkán haladta meg a 0,5 százalékot. A 2010. évi adóreform során, az új közteherviselési rendszer keretében bevezetett különadók a fogyasztási adóbevételek súlyának emelkedésével együtt a munkát terhelő adók mérséklésének hatását egyenlítették ki, és számottevően segítették a költségvetési konszolidációt. Ebben az időszakban főként a tőkét terhelő különadók (pénzügyi szervezetek különadója, kiskereskedelmi adó) révén érte el a GDP 2 százalékát a különadókból származó bevételek nagysága.

A 2010-es évtized második felében a különadókon belül a tőkét terhelő típusokról a forgalmi adókra terelődött át a hangsúly. A költségvetés megnövekedett mozgástere lehetővé tette a tőkét terhelő különadók, elsősorban a pénzügyi szervezetek különadójának csökkentését. A folyamat eredményeképpen 2015 és 2020 között a forgalmi típusú különadók (például a távközlési adó, a pénzügyi tranzakciós illeték vagy a biztosítási adó) részaránya a teljes különadó-bevételen belül meghaladta a tőkét terhelő különadókéét.

A 2020-as évtized válságkezelő adóintézkedései a különadók szerepének újbóli emelkedéséhez vezettek. A koronavírus-járványhoz kapcsolódó válsághelyzet kezelése során 2020-ban ideiglenesen, egy évre megemelték a pénzügyi szervezetek különadójának mértékét, míg 2021-ben, az adónemmel kapcsolatos nemzetközi jogviták lezárultát követően a kiskereskedelmi adó másodszor lett a magyar adórendszer része.

A különadók GDP-hez viszonyított aránya 2022-ben jelentősen növekedett az extraprofitadók bevezetésével. A különadókból több, mint 2000 milliárd forint, a GDP 2,4 százalékát elérő bevételt vár a költségvetés 2025-ben. Az energiaválság során megemelkedett kiadásokra reagálva a kormány addicionális adóbefizetéseket írt elő a különadók által érintett egyes ágazatok számára extraprofit adó néven, elsősorban a tőkét terhelő adónemek esetében. Bizonyos adókulcsok megemlése, illetve az előző éves befizetésekhez kötött extraprofit adófizetési kötelezettségek mellett három új adónem is bevezetésre került: ezek a légitársaságok hozzájárulása, a gyógyszergyártói adó és a szén-dioxid kvóta adó lettek.

A különadók fokozatos mérséklése 2024-ben megkezdődött és 2025-ben is folytatódik, és a jelenlegi jogszabályok alapján a GDP 0,6 százalékát elérő extraprofitadó fut ki 2025 végén. A különadók csökkentésének folyamata különböző adókedvezmények bevezetésével (például a pénzügyi szervezetek extraprofitadójának állampapír-vásárláshoz kötött adókedvezménye vagy a gyógyszergyártói adó K+F adóalap-kedvezménye) indult el. Ezt követte az extraprofit adófizetési kötelezettségek egyszerűsítése, valamint több különadó is teljes egészében kivezetésre került 2025. január 1-jétől: közműadó, gyógyszergyártói adó és a légitársaságok hozzájárulása. A jelenlegi szabályozás alapján 2026-ban a szén-dioxid kvóta adó és további extraprofitadók is kivezetésre kerülhetnek (az olajárfolyam-különbőség adója, az energiaellátók jövedelemadója és a kiskereskedelmi adó esetében az extraprofit adószabályozáshoz kapcsolódó kulcsemelések, a pénzügyi szervezetek extraprofitadója és a biztosítási extraprofitadó).

6. táblázat: Egyes különadók 2025. évi összege és a 2025 végén kifutó extraprofitadók

	2025. évi előirányzat	Ebből 2025 végén kifutó extraprofitadók*
Energiaellátók jövedelemadója	297	90
Biztosítási adó	213	60
Kiskereskedelmi adó	295	150
Pénzügyi szervezetek különadója	253	150
Szén-dioxid kvóta adó	75	75
Összesen (milliárd forint)	1133	525
Összesen (GDP százalék)	1,3	0,6

Forrás: 2025. évi költségvetési törvény, Költségvetési Tanács

Megjegyzés: A 2025. évi költségvetési törvény nem tartalmaz külön előirányzatot az extraprofitadókra vonatkozóan, azok a korábbi különadó bevételi sorokon jelennek meg az előirányzatokban.

*A Költségvetési Tanács becslését tartalmazza.

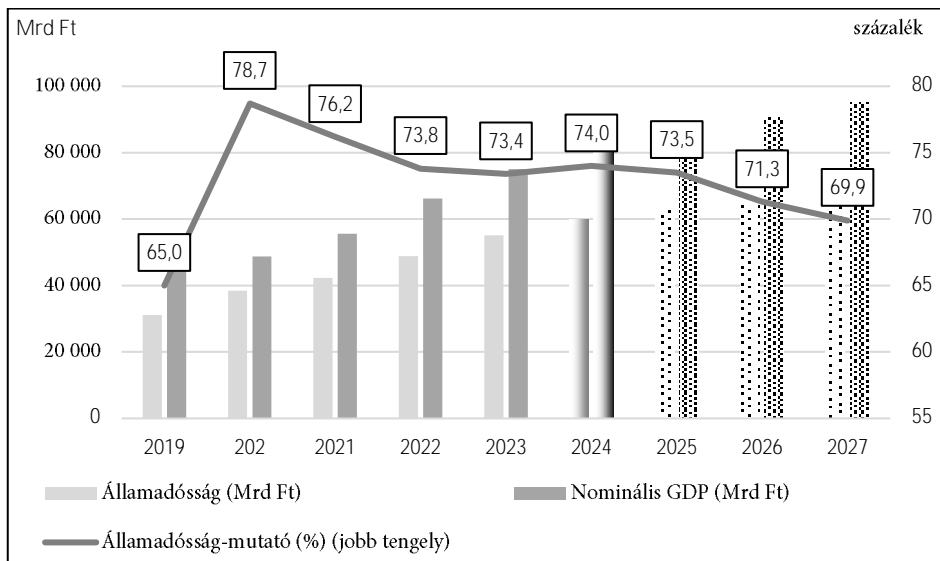
4. AZ ÁLLAMADÓSSÁGRA VONATKOZÓ 2025-2027. ÉVI CÉLKITŰZÉSEK ÉS AZ AZOKKAL KAPCSOLATOS KOCKÁZATOK

Az uniós szabályozás szerint a Tervnek biztosítania kell, hogy az államadósság-mutató a kiigazítási időszak végére (2028. év) megalapozottan csökkenő pályára kerüljön, illetve ilyen pályán maradjon.

4.1 Az államadósság-mutató tényleges és tervezett alakulása (2019-2027)

Az államadósság-mutató alakulását az államadósság összegének és a nominális GDP-nek a változása határozza meg. Az államadósság-mutató számlálóját, azaz a bruttó államadósság összegét az előző évi bázis mellett alapvetően az elsődleges egyenleg és a kamatkidások határozzák meg, melyekkel az előző fejezetben foglalkoztunk, míg a mutató nevezőjét a nominális GDP alakulása jelenti. Az államadósság-mutató és tényezőinek tényleges és Terv szerinti alakulását 2019-2027 között a 12. ábra mutatja be.

12. ábra: Az államadósság, a nominális GDP, valamint az államadósság-mutató alakulása 2019-2027 között Mrd Ft-ban, illetve százalékban

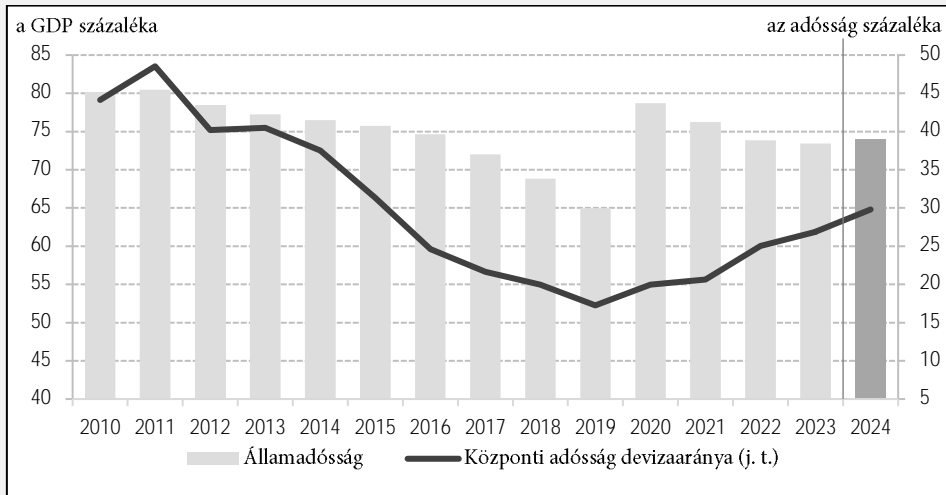
Forrás: EDP-jelentés (2023, 2024), Terv (2025) alapján ÁSZ számítás és szerkesztés
Megjegyzés: a 2024-2027 közötti adatok a Terv szerinti értékek.

A 12. ábrán látható, hogy a 2020. évi jelentős emelkedést követően 2021-2023 között az államadósság-mutató 78,7 százalékról 73,4 százalékra csökkent, majd Terv szerint 2023-ról 2024 év végére 74,0 százalékra (az MNB előzetes pénzügyi számla adatok adatközlése szerint 73,6 százalékra) emelkedett. A Terv szerint az államadósság-mutató 2025-2027 között folyamatosan csökkenve az időszak végére 69,9 százalékra javul, azonban így sem várható a 2019. év végi 65,0 százalékos érték elérése.

Keretes írás: Az államadósság 2024. év végi alakulása

Az MNB által közzétett előzetes pénzügyi számla adatok alapján 2024 év végén a GDP-arányos bruttó államadósság 73,6 százalékra emelkedett (13. ábra), ami 0,2 százalékponttal magasabb, mint az adósságráta 2023. év végi értéke. A nominális GDP-re vonatkozó tényadatot a KSH március 4-én publikálja, ami az előzetes adathoz képest még módosíthatja az adósságráta alakulását.

13. ábra: Az államadósság alakulása

Forrás: ÁKK, MNB

Az adósságráta 2024 végi értékét erősen befolyásolta, hogy december folyamán két lépcsőben 1077 milliárd forint névértékű állampapírt vásárolt vissza az Államadósság Kezelő Központ Zrt. a Magyar Nemzeti Banktól. A visszavásárlás hozzájárult az államadósság csökkentéséhez és így Magyarország kockázati megítélésének erősödéséhez és a pénzügyi sérülékenységek mérséklődéséhez.

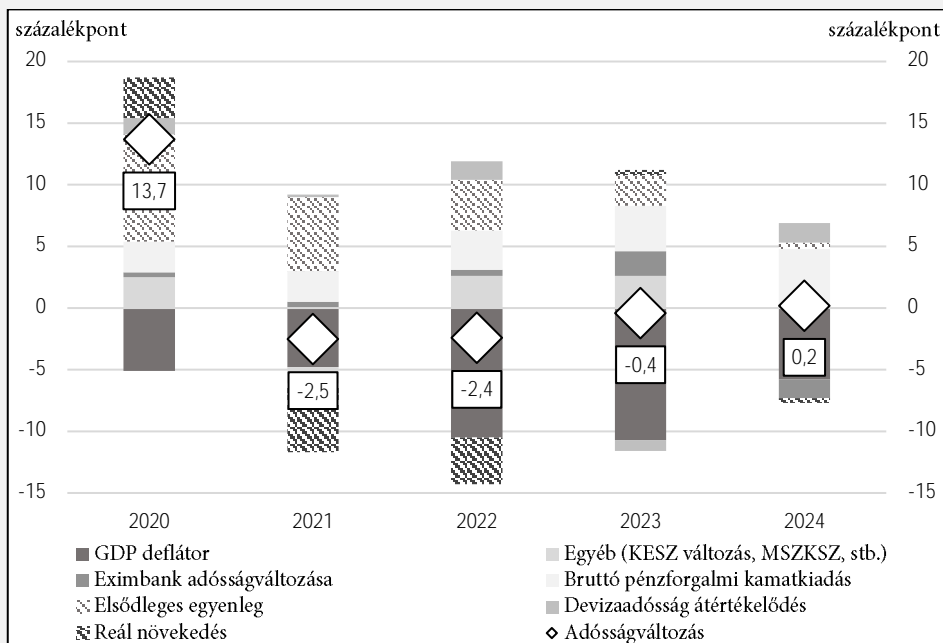
A 2024. évi költségvetési törvény a 2023. évi államadósság-mutatóhoz képest 3 százalékpontos adósságcsökkenést tartalmazott a 2024. évre. Az Eurostat részére tavasszal benyújtott EDP-jelentés 0,3 százalékpontonra mérsékelte a 2024. évi adósságcsökkenésre vonatkozó várakozást. Az őszi EDP-jelentés a 2023. végi 73,4 százalékos revidált értékhez képest 0,2 százalékpontos adósságcsökkenést várt.

A költségvetési törvényben tervezett 2024. évi 3 százalékpontos adósságráta csökkenés a magasabb pénzforgalmi költségvetési hiány, a vártnál alacsonyabb GDP-növekedés és a **devizaadósság átértékelődése miatt nem valósult meg.** A 2023-ban elfogadott 2024. évi költségvetésről szóló törvény 2515 milliárd forint pénzforgalmi deficittel, 4 százalékos GDP-növekedéssel és 385,5-ös forint/euro árfolyammal számolt. A tervezettnél közel 1600 milliárd forinttal magasabb pénzforgalmi hiány és a tervezettől elmaradó 0,5 százalékos éves GDP-növekedés jelentősen növelte az adósságráta év végi értékét. Emellett a 2024. év végi 410,1-es forint/euro árfolyam is a magasabb adósságráta irányába hatott az eredeti törvényi várakozáshoz képest a devizaadósság átértékelődésén keresztül. A központi államadósságon belül a devizaadósság részaránya 29,8 százalék volt, így forint-euro árfolyam 10 forintos változása közel 0,6 százalékponttal módosítja a GDP-arányos államadósságot.

A 2024. évi 0,2 százalékpontos GDP-arányos adósságnövekedést elsősorban a magas pénzforgalmi kamatkiadás és a devizaadósság átértékelődése okozta, amit a nominális

GDP növekedése részben ellensúlyozott. 2024-ben a bruttó pénzforgalmi kamatkiadások 4,6 százalékponttal növelték az államadósságot, míg a devizaadósság átértékelődése 1,6 százalékpontos adósságnövekedést okozott, amit az elsődleges pénzforgalmi hiány további 0,5 százalékponttal emelt. Ezeket részben ellensúlyozta a GDP deflátor és a reálgazdasági növekedés együttesen 6,2 százalékpontos, valamint az államadósságba besorolt Eximbank kötelezettségállományának 0,5 százalékpontos adósságcsökkentő hatása (14. ábra).

14. ábra: Az államadósság alakulása

Forrás: ÁKK, KSH, MNB alapján saját számítás

Az államadósság-ráta 2024. évi növekedése nem sérti az Alaptörvény adósságszabályát. Az előírás kimondja, hogy a központi költségvetés végrehajtása során csak különleges jogrend idején, vagy a nemzetgazdaság tartós és jelentős visszaesése esetén vehető fel olyan kölcsön, amelynek következtében az adósságráta az előző évihez képest növekedne¹⁵. A szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktusra tekintettel a kormány veszélyhelyzetet vezetett be, ami különleges jogrendnek minősül¹⁶, így az az Alaptörvény adósságszabálya alól mentesítést biztosít. Továbbá, a mentesítő tényezőktől eltekintve, amennyiben a költségvetés végrehajtása során az adósságmutató emelkedne, úgy annak kiszámítása során nem kell figyelembe venni

¹⁵ Magyarország Alaptörvénye, 36. cikk (6), 37. cikk (2)-(3)

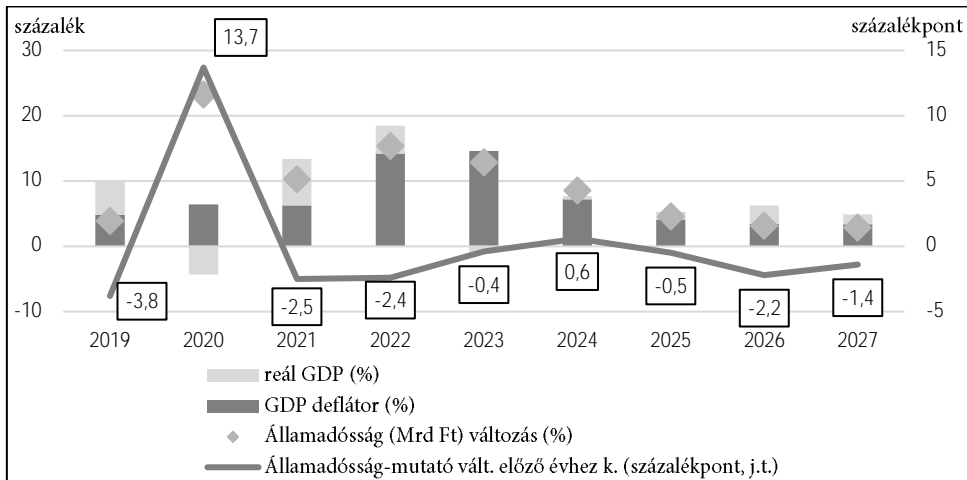
¹⁶ Magyarország Alaptörvénye, 51. cikk (1)

többek között az európai uniós források utólagos visszatérítésének időigényéből keletkező, a költségvetésben el nem számolt uniós források miatti, illetve a külföldi pénznyomtatás fennálló adósságot keletkeztető ügyleteknél az árfolyam változásából eredő államadósság többletet¹⁷.

4.1.1. A reál GDP és a GDP-deflátor alakulásának hatása az államadósság-mutatóra

Az államadósság-mutató alakulásához a komponensei az elemzett időszakban eltérően jártak/járulnak hozzá, amelyet az 15. ábra mutat be.

15. ábra: Az államadósság összege és a nominális GDP változása, valamint az államadósság-mutató értékének változása az előző évhez viszonyítva 2019-2027 között százalékpontban

Forrás: KSH STADAT 21.1.1.1., EDP-jelentés (2023, 2024), Terv (2025) alapján ÁSZ számítás és szerkesztés

Megjegyzés: a 2024-2027 közötti adatok a Terv adataiból végzett számítás.

Látható, hogy a 2020. évben a koronavírus-járvány kedvezőtlen makrogazdasági és költségvetési hatásai következtében az előző évhez képest az államadósság összege nagyobb mértékben növekedett, mint a nominális GDP értéke (a GDP-deflátor és a reál GDP összevont hatása alapján), ezért az államadósság-mutató értéke 13,7 százalékponttal nőtt. A 2021. évtől kezdődően azonban az előző évhez képest a nominális GDP nagyobb mértékben emelkedett, illetve a Terv szerint emelkedik, mint az államadósság összege, így az államadósság-mutató értéke (a 2024. évi növekedés kivételével) tervezetten évről évre csökkenni fog.

Az ábráról leolvasható, hogy az államadósság-mutató javulása mögött a 2021-2023 közötti időszakban elsősorban a nominális GDP gyors – előző évhez viszonyítva 10,0 százalékpont feletti

¹⁷ 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról, 4. § (3a), 6. § (1)

– növekedése húzódtott, amit 2023-ban kizárólag a GDP-deflátor hatása eredményezett a gazdaság 0,9 százalékos visszaesése (reál GDP) mellett. A 2024. évben az infláció üteme jelentősen lassult a 2022-2023. évekhez képest, így a GDP-deflátor hatása és a szerény gazdasági növekedés (0,5 százalék az előzetes adatok szerint) miatt az előző évhez képest összességében a nominális GDP nem nőtt akkora arányban, mint az államadósság összege (az előző évhez képest az államadósság összege 0,9 százalékponttal nagyobb arányban növekedett, mint a nominális GDP). Emiatt az államadósság-mutató a 2023. év végi 73,4 százalékról 2024. év végére a Terv szerint 74,0 százalékra (az MNB adatközlése szerint az előzetes pénzügyi számla adatok alapján 73,6 százalékra) emelkedett.

A Terv szerint a 2025-2027 közötti időszakban az államadósság-mutató csökkenése a nominális GDP 5-6 százalék körüli növekedése (visszafogott gazdasági növekedéssel párosulva) és az államadósság összegének évről évre csökkenő ütemű emelkedése mellett valósulna meg. Ezzel a 2025-2027. években egy stabil, de mérsékelt ütemű, 2 százalék körüli gazdasági növekedés mellett is megvalósulhat az államadósság-mutató csökkenő pályára kerülése a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások tervezett (visszafogott) emelkedése mellett.

4.1.2 Az államadósság implicit kamatlába és a GDP-deflátor tervezett és tényleges alakulása közötti összefüggések

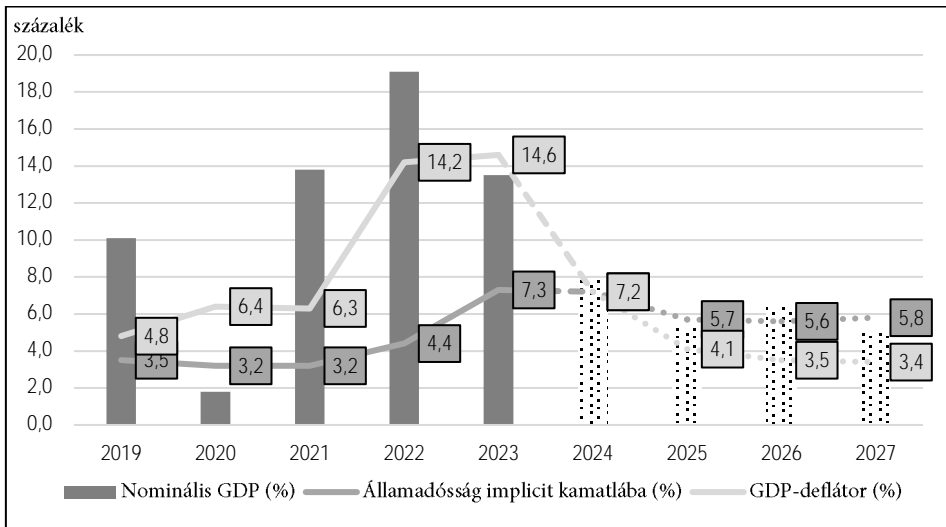
Az államadóssági implicit kamatlábát (az államadósságot finanszírozó pénzügyi eszközök (államkötvények, hitelek) egy évre vonatkozó átlagos kamatlába) alapvetően a nominális finanszírozási költségek (kamatkiadások) határozzák meg, melyeket számos tényező befolyásolhat. E tényezők közül kiemelendő az állampapír-piaci referenciahozamok alakulása, valamint az államadósság átlagos futamideje. Az állampapír-piaci referenciahozamokat a magasabb infláció közvetetten emeli, ami az újonnan kibocsátott állampapírok, valamint a változó kamatozású állampapírok magasabb kamatán keresztül növeli az államadósság jövő időszakokra vonatkozó implicit kamatlábát. Az új kibocsátású állampapírok esetében a referenciahozamok emelkedésével kezdődik meg az adósság átárázódása, az államadósság implicit kamatlábának növekedése nem azonnal, hanem késleltetve jelentkezik. Az infláció mérséklődése esetén pedig a folyamat megfordul, de a csökkenő infláció hatása is csak időben elhúzódva jelenik meg az implicit kamatláb alakulásában. Emellett az implicit kamatlábat befolyásolja az elérhető reálhozam, valamint a kockázati felár is.

Az államadósság implicit kamatlábának optimális szintje a meghatározó paraméterek összetettsége és számossága miatt országonként eltérő, Magyarország esetében a 2019. évben (amikor az államadósság-mutató 65,0 százalékra csökkent és egy viszonylag alacsony kamatkörnyezet volt a jellemző) 3,5 százalék volt.

A GDP-deflátor és az államadósság implicit kamatlába államadósság-mutatóra ellentétes hatást gyakorol. Míg egy magasabb GDP-deflátor az államadósság-mutató értékét a nominális GDP magasabb szintje miatt az adott évben mérsékli, addig az államadósság implicit kamatlábának növekedése az államadósság összegét az adott évben megemeli, ami az adósságmutató értékét növeli.

A GDP-deflátor és az államadósság implicit kamatlába, valamint a nominális GDP alakulását mutatja be 2019-2027 között a 16. ábra.

16. ábra: A GDP-deflátor, az államadósság implicit kamatláb, valamint a nominális GDP alakulása 2019-2027 között százalékban

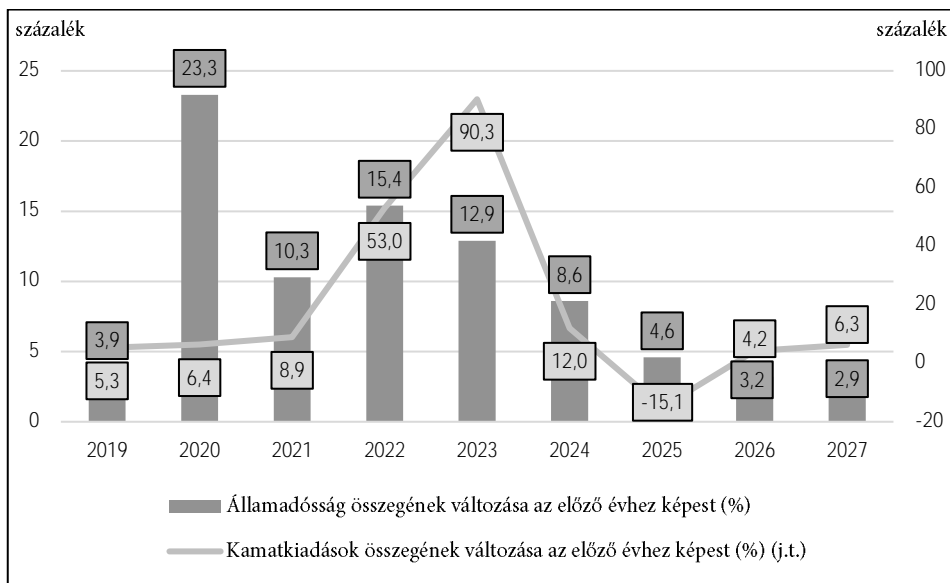
Forrás: KSH STADAT 21.1.1.1., KP2020, KP2021, Terv (2025) alapján, ÁSZ szerkesztés
Megjegyzés: a 2024-2027 közötti adatok a Terv szerinti értékek.

A GDP-deflátor 2021-ben kezdett emelkedni a 2021 második felében gyorsuló infláció és a cserearányromlás következtében, majd 2023-ban érte el a csúcspontját. A GDP-deflátorral szemben az államadósság implicit kamatlába növekedése visszafogottabb dinamikát, ugyanakkor időben elnyúló növekedést mutat, a korábban kifejtettek miatt.

A két mutató tekintetében 2024 jelentette a mérföldkövet, ekkor ugyanis a Terv adatai szerint a GDP-deflátor éppen megegyezett az államadósság implicit kamatláb értékével (7,2 százalék). A GDP-deflátorhoz az államadósság-mutató csökkenéséhez, 2025-től azonban a Terv adatai szerint az államadósság implicit kamatlába nagyobb arányban növeli az államadósságot, mint a GDP-deflátor a nominális GDP-t. E két hatás eredőjeként az államadósságmutató nőne, amit más módon, részben az elsődleges egyenleg javulásával, részben dinamikus gazdasági növekedéssel lehetne ellentételezni (néhány kisebb tétel mellett).

Bár az államadósság implicit kamatlába 2024-ről 2025-re várhatóan jelentősen csökkenni fog (7,2 százalékról 5,7 százalékra), azonban ezt követően 2027. év végéig a Terv szerint az államadósság implicit kamatlába magasabb lesz a GDP-deflátornál, továbbá 2025-ben és 2027-ben a nominális GDP növekedésénél is (ami a GDP-deflátor mellett a reálnövekedést is magában foglalja).

17. ábra: Az államadósság és a kamatkiadások összegének változása az előző évhez képest 2019-2027 között, százalék

Forrás: EDP (2024), Eurostat (2025) és Terv adatai alapján ÁSZ szerkesztés és számítás.
Megjegyzés: a 2024-2027 közötti adatok a Terv alapján készített számítások.

A 17. ábrán az látható, hogy miközben az államadósság összegének a változása 2020-ban, a COVID-járvány kitörése idején volt a legmagasabb, ebben az időszakban (a jelentős nominális adósságemelkedés ellenére) a kamatkiadások csak csekély mértékben nőttek az alacsony inflációs környezetnek köszönhetően. A kamatkiadások növekedése egészen 2022-ig alacsonyabb volt, mint az adósság növekedése, azonban ez a trend 2022-ben megfordult, így 2023-ban az előző évinél 90 százalékkal magasabban teljesültek a kamatkiadások, a magas infláció következtében emelkedő, inflációkövető állampapírokat érintő hozamok eredményeképpen. 2025-ben a Terv szerint a kamatfizetések 15,1 százalékkal csökkenhetnek, míg 2026-tól már emelkedés következik be, ami az adósság összegének (előző évhez viszonyított) növekedési arányát is meghaladhatja.

A fent említetteken kívül az árfolyam változása is befolyásolja az államadósság alakulását. Tekintettel arra, hogy a központi devizaadósság államadósságon belüli részaránya 2024. év végén megközelítette a 30 százalékot, a devizaadósság ártértékelődésének a Tervben figyelembe vettél kedvezőbb alakulása megnehezítené az államadósság-mutató csökkentését.

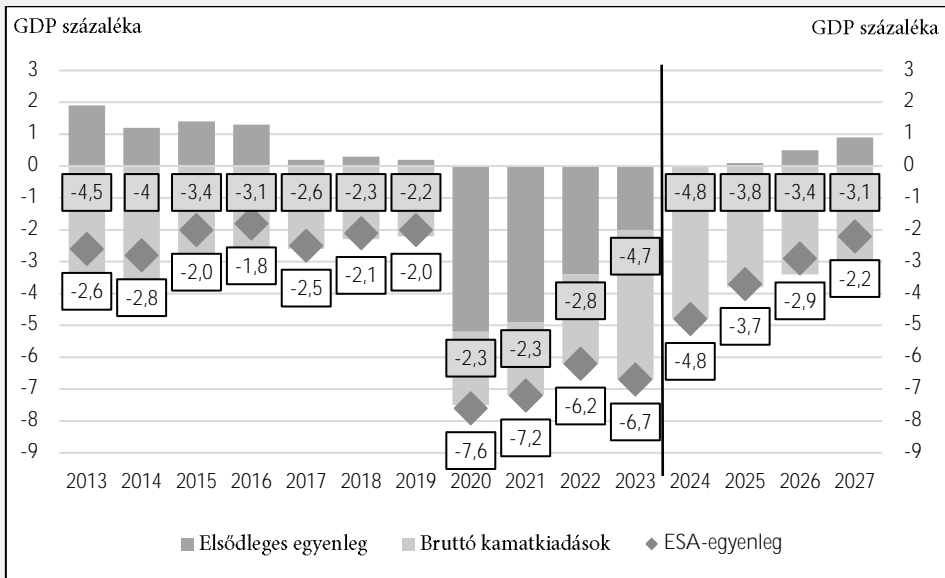
Következtetés: Az államadósság-mutató 2025-2027. évek közötti csökkentése szempontjából kihívást jelent, hogy a Terv szerint az államadósság implicit kamatlába magasabb lesz, mint a GDP-deflátor, sőt 2025-ben és 2027-ben magasabb, mint a nominális

GDP növekedési üteme. Ezért az államadósság-mutató javulásához az elsődleges egyenleg jelentős javulására van szükség, amit a Terv előírányoz.

Keretes írás: A kamatkiadások mérséklődése jelentősen támogatja a hiánycsökkenést

2025 és 2027 között a költségvetési hiány csökkenésének legfontosabb motorja az állami **kamatkiadások mérséklődése**. A költségvetés GDP-arányos eredményszemléletű kamatkiadásai 2023-ban ugrottak meg, 2024-ben magas szinten maradtak és 2025-ben kezdődhet meg markáns csökkenésük. 2024-ben a kamatfizetések a GDP 4,8 százalékát tették ki, azaz lényegében ezek okozták a költségvetés teljes hiányát az elsődleges egyenleg egyensúly közeli helyzete mellett. 2025-ben azonban a kamatkiadások a GDP 1 százalékával is csökkenhetnek és ez hasonló mértékű javulást eredményez a teljes egyenlegben, míg az elsődleges egyenleg változatlan szinten maradhat (18. ábra). 2026-ban további, kisebb mértékű javulás várható a kamatkiadásokat és ebből fakadóan a teljes egyenleget illetően is. Összességében a költségvetési hiány GDP-arányos értékének 2024 és 2026 között várt 1,9 százalékos javulását elsősorban a kamatkiadások 1,4 százalékos csökkenése okozza. Ez az előrejelzés lényegében összhangban van a 2024. októberben eredetileg benyújtott középtávú költségvetési-strukturális tervvel.

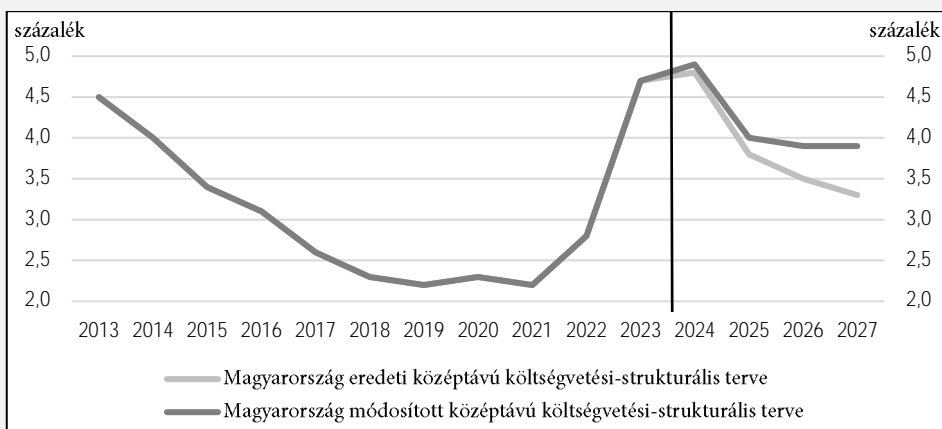
18. ábra: Az elsődleges egyenleg és az eredményszemléletű kamatkiadások, valamint az ESA-egyenleg alakulása a GDP százalékában

Forrás: KSH, Konvergencia program, 2025. évi költségvetési törvény, Nemzetgazdasági Minisztérium 2025. januári bejelentése, MNB előrejelzés

Magyarország módosított középtávú költségvetési-strukturális terve a teljes kitekintési horizonton érdemben magasabb kamatkidást vár, mint az eredetileg benyújtott középtávú terv. A 2024 októberében benyújtott terv idén a GDP 3,8 százalékára csökkenő állami kamatkidással számolt, ami 2028-ra 3,1 százalékra mérséklődhet. A módosított terv alapján ugyanakkor a kamatkidások a GDP 4 százalékára körül stagnálhatnak (19. ábra). A növekedést a magasabb hozamvárakozás okozza, mivel a rövid hozamok a korábban várt 4-5 százalék helyett 6 százalék közelében, míg a hosszú hozamok 5-6 százalék helyett 6,5-7 százalék környékén alakulhatnak az új várakozás szerint.

19. ábra: A kamatkidások alakulásának változása Magyarország középtávú költségvetési-strukturális terveiben

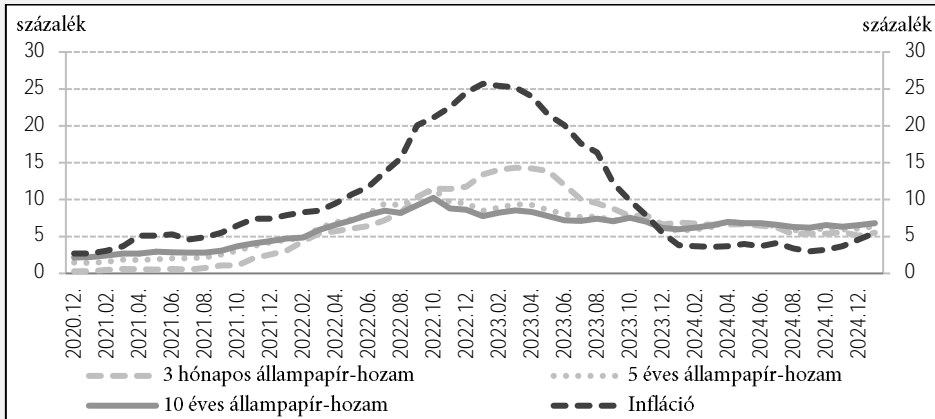
Forrás: Magyarország eredetileg benyújtott és módosított középtávú költségvetési-strukturális terve

Az államadósság költségét annak szerkezete alapján több tényező, így az infláció, az inflációs várakozások, az ország kockázati megítélése, az árfolyam alakulása, valamint a hazai és nemzetközi állampapírpiacokon kialakult hozamok együttesen befolyásolják. Az államadósság szerkezete összetett, többféle kötelezettség, illetve főként hitelviszonyt megtestesítő instrumentum, állampapír alkotja, amelyek eltérő kamatozásúak, futamidejűek, illetve denominációjuk lehetnek. Az adósság szerkezetét vizsgálva megbecsülhetjük, hogy az egyes tényezők a kamatkidások mekkora részére hatnak.

Az állami kamatkidások alakulását elsősorban hazánk kockázati megítélése, az infláció és az előretekintő inflációs várakozások befolyásolják. 2024. évi adatok szerint az infláció a teljes állampapír-állomány 14 százalékát képviselő inflációkövető lakossági kötvények kamatát közvetlenül határozza meg. Emellett az állampapírok csaknem felét, 46 százalékát kitevő hosszú lejáratú és fix kamatozású papírok kamatát a fejlett piaci kamatközeg, az inflációs várakozások és az ország kockázati megítélése, míg az állampapírok 26 százalékát kitevő devizakötvények kamatát a külső kamatkörnyezet és a kockázati megítélés határozza meg. Az állampapírok kisebb részét, 14 százalékát kitevő rövid

átárazódású diszkontkincstárjegyek (DKJ) és változó kamatozású kötvények kamata a rövid kamatszintektől függ.

20. ábra: Az infláció és a benchmark állampapír-piaci hozamok alakulása

Forrás: ÁKK, KSH

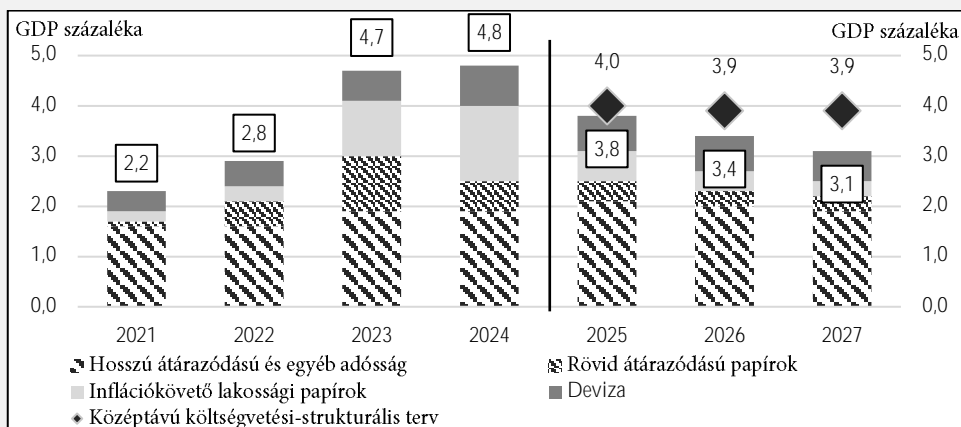
A kamatkiadások emelkedését elsősorban az inflációs hullám okozta az elmúlt években.

Az állami kamatkiadások GDP-arányos mértéke a 2013 óta tartó folyamatos csökkenést követően 2022-ben 2,8 százalékra emelkedett, majd 2024-re a GDP 4,8 százalékára nőtt tovább. Az infláció alakulása jelentős szerepet játszik a kamatkiadások változásában. Az inflációhoz kötött kamatkiadások intenzíven növekedtek, 2023-ban a GDP 1,1 százalékát, míg 2024-ben már 1,5 százalékát tették ki. Az infláció nemcsak közvetlenül, de az inflációindexált állampapírok népszerűsége miatt bekövetkező állománynövekedés hatására közvetve is hozzájárult a kamatkiadások növekedéséhez. Az inflációkövető lakossági papírok iránti kereslet erőteljes volt, így a Prémium Magyar Állampapírok és a Babakötvények állománya a 2022. év végi 4500 milliárd forintról 2024. végére 7360 milliárd forint közelébe emelkedett.

Az állami ESA-kamatkiadások 2025-ben a GDP 3,8 százalékára csökkenhetnek a 2024. évi 4,8 százalékról. Az 1 százalékpontos GDP-arányos mérséklődést elsősorban az inflációkövető állampapírok 2024. évi alacsonyabb inflációs bázisra történő átárazódása okozza. Az inflációkövető lakossági állampapírokat terhelő kamatkiadások nominálisan és GDP-arányosan is kevesebb mint a felére csökkennek 2025-ben az előző évhez képest (a GDP 1,5 százalékáról 0,6 százalékra) (21. ábra).

A kitekintési horizonton a kamatkiadások tovább csökkennek majd, a GDP 3 százaléka közelébe. Az évi 0,3 – 0,4 százalékos mérséklődés elsősorban az infláció és az állampapírpiaci hozamok csökkenésének köszönhető. Az infláció és a rövid hozamok csökkenése gyorsabban, a hosszú hozamok mérséklődése lassabban jelenik meg a kamatkiadások csökkenésében az eltérő átárazódási idő következtében.

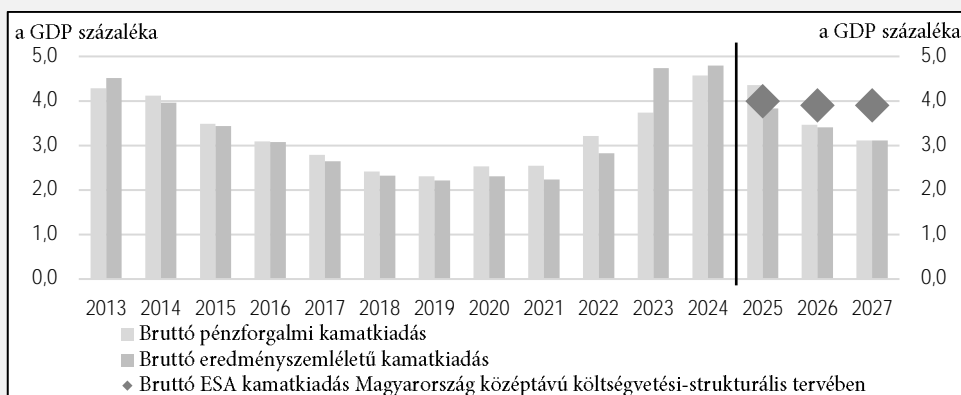
21. ábra: Az eredményszemléletű kamatkidadások felbontása a GDP százalékában

Forrás: ÁKK, Eurostat, Magyarország középtávú költségvetési-strukturális terve, 2024-2027 MNB előre-jelzés

Az infláció miatti magas kamatkidadások az eredményszemléletű egyenlegben már 2024-ben elszámolásra kerültek, azonban ténylegesen 2025-ben kerülnek kifizetésre, ami jelentősen megnöveli a 2025. évi pénzforgalmi hiányt. A kamatkidadások pénzforgalmi és eredményszemléletben időben elválnak egymástól (22. ábra). Pénzforgalmi szemléletben azon az értéknapon számolják el a kamatkidást, amikor a kamatok ténylegesen kifizetésre kerülnek. Eredményszemléletben az adott évben minden napra egyenlő arányban kerül szétterítésre az adott időszakra fizetett hozam. Ezért az ESA-kamatkiadás esetében már 2024-ben jelentkezett a 2023. évi infláció hatása, míg az ehhez kapcsolódó kamatkifizetések 2025-ben teljesülnek.

22. ábra: A bruttó pénzforgalmi és a bruttó eredményszemléletű kamatkidadások alakulása a GDP százalékában

Forrás: KSH, Zárószámadási törvények, Magyarország középtávú költségvetési-strukturális terve és az MNB Inflációs jelentés adatai alapján MNB számítás és előrejelzés

5. A KORMÁNYZATI SZEKTOR HÁROM JELENTŐS KIADÁSI TÉTELÉVEL KAPCSOLATOS KOCKÁZATOK

5.1 A közsféra béreinek alakulása a versenyszféra béreinek dinamikus növekedéséhez viszonyítva

A versenyszférát az elmúlt években jellemző magas bérdinamika a költségvetésben is megfigyelhető volt, a versenyszféra bruttó átlagkeresete 50,9 százalékkal, míg a közsféra bruttó átlagkeresete 51,5 százalékkal nőtt 2021-2024 között (KSH adat). A tervben a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások növekedésére tett vállalás teljesülésére (ami a Terv szerint 2025-ben, 2026-ban és 2027-ben maximum 4,3, 4,0 és 3,9 százalék lesz) kockázatot jelenthet, ha a magas bérdinamika a következő három évben is kitart.

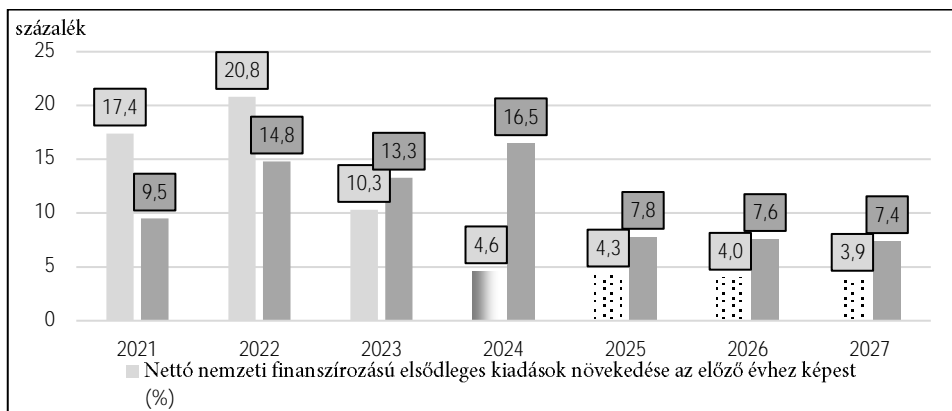
5.1.1 A nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások alakulása és a közsféra béreinek változása

Amennyiben a bérnövekedés – a közsférában foglalkoztatottak számának változása nélkül – tartósan meghaladja a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások növekedését, akkor ezt valamely más kiadás csökkentésének kell kompenzálnia, mivel bevételnöveléssel a többletkifizetés nem finanszírozható.

A továbbiakban azt feltételezzük, hogy 2025-2027 között a közsférában a bruttó átlagkereset a 2025. évi költségvetés tervezéséhez alkalmazott makroprognózisnak megfelelően alakul, így a közsféra bérei 2025-ben 7,8 százalékkal, 2026-ban 7,6 százalékkal, 2027-ben 7,4 százalékkal nőhetnek, valamint feltételezzük a foglalkoztatottak számának stagnálását is.

A 23. ábra szemlélteti, hogy mekkora mértékben nőttek a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások a 2021-2023-as időszakban és mekkora mértékben nőnek a Terv alapján a 2024-2027-es időszakban. Az ábrán látható továbbá a közsféra bruttó átlagkeresetének éves növekedése 2021-2024 között, illetve a makroprognózis szerinti éves növekedése 2025-2027 között.

23. ábra: A nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások és a közszféra bruttó átlagkeresetének növekedése Magyarországon

Forrás: Európai Bizottság (2024) és KSH STADAT 20.1.1.41. alapján, ÁSZ szerkesztés

Megjegyzés: 2021-2024 között tényadatok, 2025-2027 között a Terv szerinti, illetve makroprognózisnak megfelelő adat.

Az ábrából leolvasható, hogy 2021-ben és 2022-ben a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások növekedése meghaladta a bérek növekedését, 2023-ban azonban a bérek növekedése némileg magasabb volt. A Terv szerint 2024-ben és a későbbi években a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások növekedése alacsonyabb lesz a korábbi évekhez képest, így a közszférában a bruttó átlagkereset alakulásának feltételezésünk szerinti növekedése jelentősen meghaladná azt.

Amennyiben a bérek növekedése lényegesen meghaladja a kiadások növekedését, akkor a többletet máshol meg kell takarítani. A 23. ábra jól mutatja, hogy a közszféra adott feltételezés szerinti dinamikus bérnövekedése és a nettó kiadások visszafogott növekedése között komoly feszültség keletkezne. Ezért az eltérő dinamikából eredő hatást számszerűsítettük. A 7. táblázat azt összegzi, hogy a Terv szerint a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások mekkora összegben nőnek a 2025-2027 közötti időszakban, illetve azt, hogy a bérekre és közterhekre fordított kormányzati kiadások mekkora összegben nőnek különböző mértékű béremelés esetén. Ennek alapváltozata a 2025. évi költségvetés tervezésének alapját képező makroprognózis, amely szerint a bruttó átlagkereset a költségvetésben 2025-ben 7,8 százalékkal, 2026-ban 7,6 százalékkal, 2027-ben 7,4 százalékkal nő. Emellett azonban a táblázatban fiktív növekedési értékeket is számszerűsítettünk az ezekhez tartozó költségvetési terhek szemléltetése érdekében. A táblázatban szereplő számítások bázisát a 2024. évi várható értékek adják.

7. táblázat: A nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások növekedése a tervben vállaltak szerint és a bérekre és ezek közterheire fordított kiadások növekedése 2025-2027 között a közszféra különböző mértékű béremelése esetén

Év	Nettó kiadások növekedése (Mrd Ft)	Nettó kiadások növekedési arányának megfelelő bérnövekedés összege (Mrd Ft)	A makropálya szerinti bérnövekedés összege (Mrd Ft)	Bérek és közterhek növekedésének összege (Mrd Ft)					
				4%	5%	6%	7%	8%	9%
				béremelés esetén					
2025	1 461	367	667	342	427	513	598	684	769
2026	1 417	357	700	356	449	544	640	738	838
2027	1 437	362	734	370	471	576	685	797	914
Összesen	4 315	1 086	2 101	1 068	1 347	1 633	1 923	2 219	2 521

Forrás: Terv (2025) és KSH STADAT 21.2.1.26., valamint a makroprognózis alapján végzett számítás és szerkesztés

A számítások során a bérekre fordított kiadások összességű növekedésének meghatározáshoz a 2024. év első három negyedévének előzetes adatai alapján megbecsültük a 2024. évben a bérekre fordított kiadások összegét, és ezt növeltük a különböző bérnövekedési pályáknak megfelelő mértékkel, míg a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások esetében a Terv szerinti számokat használtuk. A táblázat számai alapján elmondható, hogy még 5 százalékos bérdinamika esetén is feszültséget okoz a kiadások visszafogására tett vállalás.

A 8. táblázatban mutatjuk be, hogy különböző mértékű éves átlagos béremelések esetén mekkora összegű kiadást kell a béreken, illetve ezek közterhein kívül eső kiadásokon megtakarítani. A táblázat adatait a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások növekedési arányának megfelelő béremelkedés, illetve az egyes bérnövekedési pályáknak megfelelő bérekre fordított kiadást növekedések különbségeként számítottuk ki.

8. táblázat: A nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások nem bérekhez kapcsolódó kiadásaiból megtakarítandó összeg évente 2025-2027 között különböző mértékű béremelések esetén

Év	Bérek és közterheiken kívüli nettó kiadásokból megtakarítandó összeg (Mrd Ft)					
	A makropálya szerinti béremelés esetén	5%	6%	7%	8%	9%
		béremelés esetén				
2025	300	60	146	231	317	402
2026	343	92	187	283	381	481
2027	372	109	214	323	435	552
Összesen	1 015	261	547	837	1 133	1 435

Forrás: Terv (2025) és KSH STADAT 21.2.1.26., valamint a makroprognózis alapján végzett számítás és szerkesztés

Amennyiben a 2025-2027 közötti időszakban a bérekre, illetve ezek közterheire fordított kiadások évente átlagosan 5 százalékkal nőnek, akkor 261 Mrd Ft-ot kell megtakarítani a béreken kívüli kiadásokon 2025-2027 között, azt alapul véve, hogy 2024-ben a bérekre fordított kiadások és a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások aránya 25,2 százalék volt. Amennyiben a költségvetés bérei 2025-2027 között a 2025. évi költségvetés tervezéséhez használt makroprognózisnak megfelelően alakulnak, úgy 1 015 Mrd Ft-ot kell megtakarítani béreken kívüli kiadásokon. A bérek évi átlagos 9 százalékos emelése a 2025-2027 közötti időszakban összesen 1 435 Mrd Ft megtakarítást követelne meg a béreken kívüli kiadások rovására.

Következtetés: A Terv szerinti adatok alapján kockázat mutatkozik a közszféra bérnövekedésének vonatkozásában, mivel vagy a közszféra bérnövekedése marad el a 2025. évi költségvetés tervezéséhez használt makroprognózis szerinti értéktől – és így a versenyszférának a hároméves bérmegállapodásából is eredő dinamikus bérnövekedésétől is –, vagy nagyszámú átcsoportosítást kell végrehajtani más költségvetési kiadások terhére a közszféra béreinek magasabb szintű emelése érdekében.

5.2 A nyugdíjak és a bérek növekedése közötti eltérések

A Terv tartalmazza a becsült GDP arányos nyugdíjkiadásokat, amelyek a 2024. évtől (7,9 százalékról) folyamatosan – 2025-re 7,8 százalékra, 2026-ra 7,7 százalékra, 2027-re 7,6 százalékra – csökkennek. A Terv alapján a 9. táblázatban vezetjük le a nyugdíjkiadások és a GDP arányos nyugdíjkiadások ÁSZ által becsült 2025-2027. évi alakulását:

9. táblázat: A várható GDP arányos nyugdíjkiadások a 2025-2027. években

Ssz.	Megnevezés	2024. év	2025. év	2026. év	2027. év
1	Nominális GDP, Mrd Ft	80 943,3	85 233,3	90 688,3	95 222,7
2	Nyugdíjkiadás, Mrd Ft (Előző évi nyugdíjkiadás + 12. sor)	6 209,6	6 552,4	6 862,4	7 173,3
3	Infláció, százalék		3,2	3,0	3,0
4	Nyugdíjak inflációkövető emelése, év/év, százalék		3,2	3,0	3,0
5	Nyugdíjak inflációkövető emelése, Mrd Ft (Előző évi nyugdíjkiadás 2. sor x 4. sor)		198,7	196,9	205,9
6	Nettó átlagkereset változása, százalék		8,7	7,6	7,4
7	Nettó átlagkereset mértékének – előző évhez viszonyított – változása, százalék			86,9	98,4
8	Cserélődés hatása (előző évi bázisösszeg %-ában) (Cserélődés előző évi %-os mértéke x 7. sor/100)		1,6	1,39	1,37
9	Nyugdíjak cserélődési hatás miatti növekedése, Mrd Ft (Előző évi nyugdíjkiadás 2. sor x 8. sor)		99,4	91,1	93,9
10	Létszámváltozás mértéke, százalék		0,8	0,4	0,2
11	<i>Létszámváltozás hatása a nyugdíjkiadásra, Mrd Ft (a létszámváltozás miatt tervezett előző évi nyugdíjnövekmény 11. sor / előző évi létszámváltozás mértéke x 10. sor)</i>		44,7	22,4	11,2
12	Nyugdíjkiadás növekedése, Mrd Ft (5. sor + 9. sor + 11. sor)		342,8	310,0	310,9
13	Nyugdíjkiadás a GDP %-ában (2. sor / 1. sor)		7,7	7,6	7,5

Forrás: A Terv (2025), a 2025. évi Kvtv. (Makropálya, Nyugdíjkiadások) PM és MÁK adatszolgáltatás, a KSH STADAT 21.2.1.1., a 2024. 12. havi Áht. tábla, a 2025. évi Kvtv. és indoklása alapján, ÁSZ számítás és szerkesztés

Megjegyzés: A számítás során a 2023. évi tényleges nominális GDP-t a 2024-2027. évi Terv szerinti nominális GDP növekedéssel növelve, a várható infláció és nettó nominális átlagkereset változás mértékét a PM által megküldött 2025. évi Makropálya alapján vettük figyelembe. A becslés során a Nyugdíjbiztosítási Alapból 2024. évben teljesített nyugdíjellátási kiadásból indultunk ki. Az előző évi nyugellátási kiadást az egyes években növeltük a tervezett infláció, mint adott évi nyugdíjmelés mértékével, illetve a cserélődési hatásból származó becsült nyugdíjnövekménnyel. 2025-re a cserélődési hatással a 2025. évi Kvtv. indoklása szerinti mértékben számoltunk. A 2026-2027. évi cserélődési hatás százalékos mértékét a 2025. évi mérték korrekciójával határoztuk meg. A létszámváltozás 2025. évi mértéke, összege a Kvtv. véleményezéshez küldött MÁK indoklásból származott. A létszámváltozás 2026-2027. évi mértékét a 2025. évi Kvtv. indoklásból az 50 éves demográfiai előrejelzésben nyugdíjkorhatár feletti várható létszámának változása (százalékban) jelentette. A létszámváltozásból eredő 2026-2027. évi többletkiadást a létszámváltozás miatt tervezett 2025. évi (előző évi) nyugdíjnövekmény / előző évi létszámváltozás mértéke x adott évi létszámváltozás mértéke képlettel számítottuk ki.

A GDP arányos nyugdíjkiadás számítása során az előző évi nyugdíjkiadást növeltük az inflációkövető nyugdíjemelés, a cserélődési hatás és a létszámváltozás mértékével. A táblázat alapján látható, hogy a GDP arányos nyugdíjkiadás KT által számított mértéke a 2025-2027. években hasonló, mint a Terv szerinti mérték, azonban annál 0,1 százalékponttal alacsonyabb minden évben, ami a hibahatáron belül van. A Terv adatai és számításaink is azt jelzik, hogy a GDP arányában csak évi 0,1 százalékos megtakarítás keletkezik.

Ugyanakkor, ha a már meglévő nyugdíjak növelése az inflációt követi, akkor az emelkedés lényegesen elmarad a bérek tervezett növekedésétől. Ugyanakkor a béreknek a nyugdíjaknál lényegesen magasabb ütemű emelkedése miatt a cserélődési hatás jelentősen megnöveli a nyugdíjkiadásokat, a nyugdíjkiadások növekményének mintegy harmada a cserélődési hatásnak lesz a következménye. Ennek, valamint a létszám-növekedésnek a következtében a nyugdíjkiadások növekedési üteme meghaladja majd a nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások növekedését, bár egyre csökkenő mértékben (1,2 - 0,7 - 0,6 százalékponttal). Ezt szemléltetik a 10. táblázat adatai.

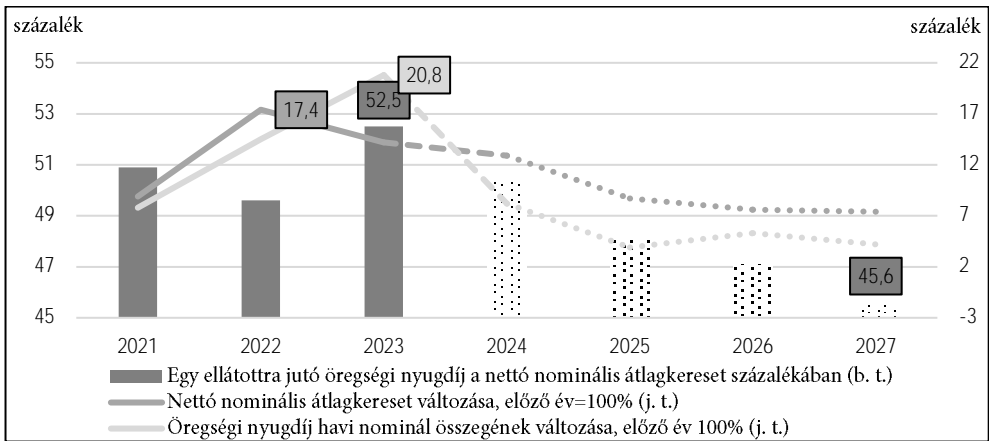
10. táblázat: A nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások Terv szerinti és a nyugdíjkiadás becslött változása, százalékban

Ssz.	Megnevezés	2024. év	2025. év	2026. év	2027. év
1.	Nettó nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások növekedése (előző év 100%)	4,6	4,3	4,0	3,9
2.	Nyugdíjkiadás változása (9. sz. táblázat 2. sor, előző év 100%)		5,5	4,7	4,5
3.	Különbség (2. sor – 1. sor)		1,2	0,7	0,6

Forrás: A Terv (2025), a 2025. évi Kvtv. (Makroprognózis, Nyugdíjkiadások) PM és MÁK adatok, a KSH STADAT 21.2.1.1., a 2025. évi Kvtv. és indoklása alapján, ÁSZ számítás és szerkesztés

Ugyanezt mutatják a 24. ábra adatai, amely a nyugdíj megállapítás alapjául szolgáló (nettó) bérek és az egy főre jutó öregségi nyugdíjak változásának 2021-2023. évi tényleges és 2024-2027. évi becslött mértékét mutatja be.

24. ábra: Az öregségi nyugdíj a nettó nominális átlagkereset arányában és ezek változása 2021-2027 között, százalékban

Forrás: KSH STADAT 25.2.1.4., 20.1.1.57., a Terv (2025), és 2025. évi Makropálya PM adatszolgáltatás alapján, ÁSZ számítás és szerkesztés

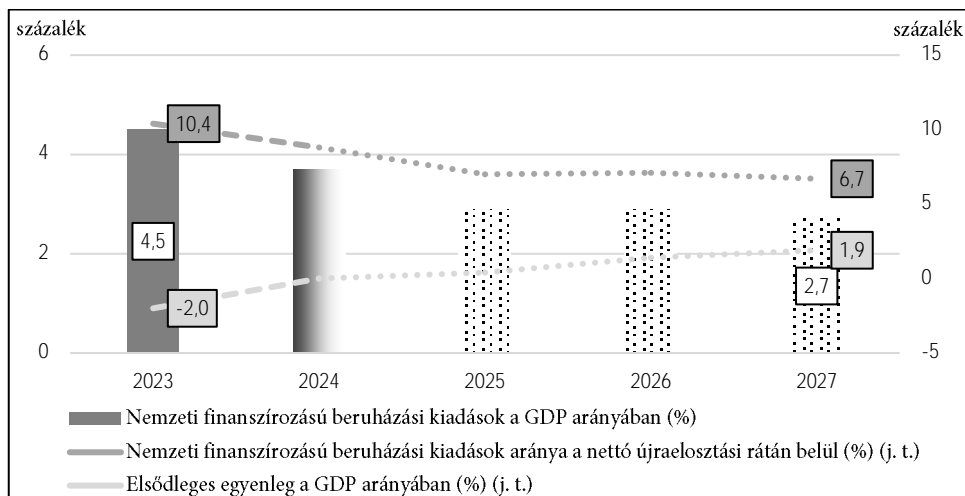
Az átlagkeresetek esetében 2022-ben, a nyugdíjaknál 2023-ban volt jelentősebb növekedés. 2024-től az öregségi nyugdíjak havi nominális összege egyre kisebb mértékben növekszik a Terv alapján, ami összhangban van az infláció alakulására vonatkozó – más dokumentumokban rögzített – kormányzati előrejelzéssel. Így azonban az öregségi nyugdíjak emelkedés évre-évre 2-5 százalékponttal elmarad az átlagkeresetek növekedésétől. Az egy ellátottra jutó öregségi nyugdíj (amely már a cserélődési hatást is tartalmazza) a nettó nominális átlagkereset százalékában 2023-ban érte el az ábrázolt legmagasabb (52,5 százalék) értékét, 2024-től kezdődően az olló nyílása vetíthető előre.

Következtetés: Annak ellenére, hogy a nyugdíjak összege az infláció mértékével nő, kihívást jelent, hogy a költségvetés nyugdíjkiadásai a cserélődési hatás és a létszám növekedése következtében várhatóan nagyobb ütemben emelkednek, mint a nettó kiadások, következésképpen más kiadások átlag alatti növelésével kell ennek a feltételeit megteremteni.

5.3 A nemzeti finanszírozású állami beruházások kiadásainak csökkentése és ezek várható hatásai

A kormányzati kiadások csökkentésének egyik eszköze a bruttó állóeszköz felhalmozásra fordított kiadások visszafogása, amelyen belül a nemzeti finanszírozású beruházási kiadások GDP arányos várható alakulását részletezi a Terv a 2023-2027 közötti időszakra. A kormányzat 2022-től kezdődően számos beruházás elhalasztásáról, átütemezéséről döntött. A kormányzati beruházásokra vonatkozó kiadáscsökkentő törekvés az elsődleges egyenleget javítja, melyre a 25. ábra is rámutat.

25. ábra: A nemzeti finanszírozású beruházási kiadások és az elsődleges egyenleg alakulása a GDP százalékában, valamint a nemzeti finanszírozású beruházási kiadások aránya a nettó újraelosztási rátához viszonyítva 2023-2027 között, százalékban

Forrás: Terv (2024¹⁸, 2025) alapján, ÁSZ szerkesztés és számítás

Megjegyzés: a 2024-2027 közötti adatok a Terv értékei

A 25. ábra alapján látható, hogy a Terv szerinti adatok alapján a nemzeti finanszírozású beruházási kiadások a 2023. évhez képest 2024-ben csökkennek, a 2025-2026. években azonos szinten várhatóak, majd 2027-re csekély mértékben mérséklődnek a GDP arányában és a nettó újraelosztási rátán belül is. Az adatok arra is rámutatnak, hogy a Terv szerint az állami beruházásokra fordított kiadások súlya elsősorban 2024-ről 2025-re esik vissza (a GDP arányában 3,7 százalékról 2,9 százalékra, a nettó újraelosztási rátán belül 8,8 százalékról 7,0 százalékra), míg a 2026-ban és 2027-ben lényegében nem változik. Ugyanakkor azt is fontos kiemelni, hogy a GDP arányos nemzeti finanszírozású beruházási kiadások 2027. évi értéke (2,7 százalékra) lényegesen alacsonyabb lesz, mint a 2023. évi (4,5 százalék).

Következtetés: A költségvetés nemzeti finanszírozású beruházási kiadásainak csökkentése, majd alacsony szinten tartása számottevő szerepet játszik az államháztartási hiány csökkenésében, de ebből eredően a 2025-2027 közötti időszakban még nem tud hozzájárulni a nemzetgazdaság egészére vonatkozó beruházási ráta növekedéséhez. Mivel a nemzeti finanszírozású beruházási kiadások az uniós forrásokból megvalósuló beruházásokat nem tartalmazzák, az európai uniós források – jelenleginél nagyobb mértékű - lehívása jelentősen élénkítheti a közszféra beruházásait.

¹⁸ 2024. november 4-i verzió szerinti adatok a nemzeti finanszírozású beruházási kiadások tekintetében

A KITEKINTÉSBEN FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE

Berg, Aslak (2025): Europe and the global economic order (policy brief), Centre for European Reform, elérhetőség: <https://www.cer.eu/publications/archive/policy-brief/2025/europe-and-global-economic-order>,

Destatis (2025): Gross domestic product down 0.2% in 2024, elérhetőség: https://www.destatis.de/EN/Press/2025/01/PE25_019_811.html,

Európai Bizottság (2025): Ajánlás – A TANÁCS AJÁNLÁSA – Magyarország nemzeti középtávú költségvetési-strukturális tervének jóváhagyásáról Brüsszel, 2025.01.16. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025DC0014>

European Central Bank (2024): Eurosystem staff macroeconomic projections, december 2024, doi:10.2866/62674, elérhetőség: https://www.ecb.europa.eu/press/projections/html/ecb.projections202412_eurosystemstaff~71a06224a5.hu.html

European Commission (2024): Press release: EU imposes duties on unfairly subsidised electric vehicles from China while discussions on price undertakings continue, Brussels, 29 October 2024.

Európai Unió Tanácsa (2025): A TANÁCS AJÁNLÁSA Magyarország nemzeti középtávú költségvetési-strukturális tervének jóváhagyásáról Brüsszel, 2025.02.18. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5894-2025-INIT/hu/pdf>

International Monetary Fund (2025): World Economic Outlook Update, Global Growth: Divergent and Uncertain, January, 2025., ISBN 979-8-40029-167-8

Kicsák, Gergely (2017): Az állami kamatkidások alakulása Magyarországon 2000-2015. Hitelintézeti Szemle 16. évf. 1. szám. 46-73. o. http://epa.oszk.hu/02700/02722/00081/pdf/EPA02722_hitelintezeti_szemle_2017_1_046-073.pdf

Konvergencia Program (2020): Magyarország Konvergencia Programja 2020-2024. Magyarország Kormánya. 2020. április. https://commission.europa.eu/document/download/a3f04ac4-0fb3-45fb-aa64-3b34f6f509b4_hu?filename=2020-european-semester-convergence-programme-hungary_hu.pdf

Konvergencia Program (2021): Magyarország Konvergencia Programja 2021-2025. Magyarország Kormánya. 2021. április. <https://cdn.kormany.hu/uploads/document/d/dd/dde7c89b4ef5bdcd7c44ba3e0a1b06493f982c1a.pdf>

Konvergencia Program (2022): Magyarország Konvergencia Programja 2022-2026. Magyarország Kormánya. 2022. április. <https://cdn.kormany.hu/uploads/document/2/23/232/232a01c58973bda360d1071eaa42804fef1cc1fa.pdf>

Konvergencia Program (2023): Magyarország Konvergencia Programja 2023-2027. Magyarország Kormánya. 2023. április. https://commission.europa.eu/system/files/2023-05/2023-Hungary-CP_hu.pdf

KSH (2017): KSH Módszertani megjegyzések. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mgszlak/mgszlak17m.pdf>

Laura Gómez-Mera, Thomas Kenyon, Yotam Margalit, José Guilherme Reis, and Gonzalo Varela (2014): New Voices in Investment, A survey of investors from emerging countries, World Bank Study, DOI: 10.1596/978-1-4648-0371-0

Makropálya (2024): PM Makropálya adatszolgáltatás a 2025. évi költségvetési törvényjavaslat véleményezéséhez.

MNB (2017): Magyar Nemzeti Bank, Oktatási füzetek. A költségvetési egyenleg mutatói. 9. szám 2017. január. <https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-oktatasi-fuzetek-9-a-koltsegvetesi-egyenleg-mutatoai-0131.pdf>

Parlament: Költségvetési törvényjavaslatok 2024-2025. évek.

Parlament: Zárószámadási törvényjavaslatok 2019-2023. évek.

Wall Street Journal (2025): Bill Gates on His Meeting With Trump, Musk's DOGE, His Childhood, elérhetőség: https://www.wsj.com/tech/bill-gates-on-his-meeting-with-trump-musks-doge-his-childhood-d4a02114?mod=hp_lead_pos7

Whitehouse (2025): Executive Order On Putting America First In International Environmental Agreements, elérhetőség: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/01/putting-america-first-in-international-environmental-agreements/>

World Bank (2024a): China Economic Update - December 2024, Reviving Demand, Regaining Momentum

World Bank (2024b): Press Release, September 3, 2024, India's Economy to Remain Strong Despite Subdued Global Growth, elérhetőség: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/09/03/india-s-economy-to-remain-strong-despite-subdued-global-growth>

Adatbázisok

EDP-jelentés (2023): Magyarország teljes EDP-jelentése. 2023. október 24. http://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok/krm/edp_magyar_20231024.xlsx

EDP-jelentés (2024): Magyarország teljes EDP-jelentése. 2024. október 22. https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok/krm/edp_magyar_20241022.xlsx

Eurostat (2025): Government revenue, expenditure and main aggregates. Online data code: gov_10a_main. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_main_custom_15098558/default/table

KSH STADAT 20.1.1.41. Főbb kereseti adatok – költségvetés. https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0049.html

KSH STADAT 20.1.1.57. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók kedvezményeinek nélküli nettó átlagkeresete nemzetgazdasági áganként.

https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0187.html

KSH STADAT 20.2.1.43. Főbb kereseti adatok – vállalkozások, havonta valamint havi és negyedévente kumulált.

https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0194.html

KSH STADAT 20.2.1.44. Főbb kereseti adatok – költségvetés, havonta valamint havi és negyedévente kumulált. https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0146.html

KSH STADAT 21.1.1.1 A makrogazdaság főbb adatai. https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0001.html

KSH STADAT 21.2.1.1. A makrogazdaság főbb negyedéves adatai.
https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0085.html

KSH STADAT 21.2.1.26. A kormányzati szektor főbb negyedéves adatai.
https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0110.html

KSH STADAT 25.2.1.4. Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma, átlagos ellátása és medián ellátása az ellátások típusa szerint.
https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0054.html

PM és MÁK adatszolgáltatás.

PM (2025): Központi alrendszer mérlege 2024. december havi, Áht. tábla, PM rendszeres adatszolgáltatása, 2025. január.

Terv (2024): EU Bizottság. Magyarország középtávú költségvetési-strukturális terve 2024. 2024. november 4. https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/0ac96854-31c2-449e-a03d-87ef96113804_en?filename=Commission_prior_guidance_calculation_sheet_hungary.xlsx&prefLang=hu

Terv (2025): EU Bizottság. Magyarország középtávú költségvetési-strukturális terve 2024 (módosított). 2025. január 16. https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/fecd9436-b3b3-46bf-9aa1-5a0de8919b7e_en?filename=commission_updated_prior_guidance_calculation_sheet_%E2%80%93_hungary.xlsx&prefLang=hu

World Bank (2025a): Data Bank, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>

World Bank (2025b): Data Bank, <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG>

World Bank (2025c): Data Bank, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>

World Bank (2025d): Data Bank, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>

World Economics (2025): China's share of global GDP, elérhetőség: <https://www.worldeconomics.com/Share-of-Global-GDP/China.aspx>

World Trade Organization (2024): Global Trade Outlook and Statistics Update: October 2024, elérhetőség: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/stat_10oct24_e.pdf

EU rendeletek

Az Európai Parlament és a Tanács 549/2013/EU rendelete (2013. május 21.) az Európai Unióbeli nemzeti és regionális számlák európai rendszeréről

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1263 rendelete (2024. április 29.) a gazdaságpolitikák hatékony összehangolásáról és a többoldalú költségvetési felügyeletről, valamint az 1466/97/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről